

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko Iberoamerických studií

Diplomová práce

Jindřiška Čížková

INTEGRACE LATINOAMERIČANŮ V EVROPĚ
– příklad integrace Latinoameričanů v České republice

The Integration of Latin Americans Immigrants in Europe
- the Example of Integration of Latin Americans in the Czech Republic

Praha 2010

Vedoucí práce: RNDr. Eva Janská, PhD.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní RNDr. Evě Janské, PhD. za odborné rady, množství tvůrčích připomínek a námětů pro rozšíření práce. Dále děkuji Doc. Markétě Křížové, PhD. za důležité připomínky, zejména co se týká formální stránky mé diplomové práce. Zároveň Bc. Naděždě Pažoutové za přínosné jazykové rady během vytváření anglické části práce. Za korekci mé diplomové práce bych ráda poděkovala Petře Maškové a Petru Mílotovi. Děkuji také všem dotazovaným respondentům v mé výzkumné části diplomové práci.

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.“

V ..... dne.....

Podpis .....

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou integrace latinskoamerických migrantů v Evropě. Zaměřuje se především na integraci Latinoameričanů ve Španělsku, Portugalsku a v České republice. Hlavním záměrem této diplomové práce je zmapovat migraci a integraci Latinoameričanů v Evropě z hlediska historického, politického, sociálního, kulturního, psychologického i ekonomického. Praktická část se skládá ze dvou výzkumných sond. První sonda zachycuje postoje, názory české a španělské majoritní společnosti v kontextu problematiky integrace migrantů v České republice a ve Španělsku. Cílem druhého výzkumu bylo zjistit, jak se Latinoameričané integrují v české společnosti.

Synopsis

This thesis deals with the integration problem of Latin Americans immigrants in Europe. It focuses primarily on the integration of Latin Americans in Spain, Portugal and in the Czech Republic. The main aim of this thesis is to map the migration and integration of Latin Americans in Europe from historical, political, social, cultural, psychological and economic points of view. The practical part contains two researchs. The first speaks about the attitudes, opinions of the Czech and Spanish majority society in the context of the problems migrants' integration of migrants in the Czech Republic and Spain. The second objective was to find out how Latin Americans integrate into the Czech society.

Klíčová slova

Migrace, integrace, migrační/integrační politika, majoritní společnost, Latinoameričané, Španělsko, Česká republika, Portugalsko

Key words

Migration, integration, migration/integration policy , majority society, Latin Americans, Spain, Czech Republic, Portugal

Obsah

Úvod	8
1 Rozbor literatury.....	11
2 Migrace	13
2.1 Migrace a uprchlictví od starověku do 19. století.....	14
2.2 Migrace ve 20. století.....	17
3 Mezinárodní migrace a migrační/integrační procesy.....	21
3.1 Typy migračních/integračních politik.....	26
4 Jihoevropské „vysílající“ země a jejich přeměna na země přijímající	29
4.1 Španělsko a Portugalsko	30
5 Typy latinskoamerických migrantů.....	34
5.1 Ekonomický migrant versus uprchlík	34
5.2 Latinoameričané se statutem uprchlíka.....	35
6 Politický kontext migrace latinskoamerických migrantů do Evropy	37
7 Příčiny latinskoamerické migrace do Evropy.....	40
7.1 Remittance, odliv kvalifikovaných pracovníků	41
8 Latinskoameričtí migranti ve Španělsku	44
8.1 Demografický profil latinskoamerických migrantů ve Španělsku	47
8.2 Vzdělání latinskoamerických migrantů a jejich účast na trhu práce	48
9 Latinskoameričtí migranti v Portugalsku	50
10 Latinskoameričtí migranti v České republice.....	54
11 Latinskoameričtí migranti v ostatních evropských zemích.....	58
12 Integrace migrantů	62
12.1 Psychologické aspekty integrace a akulturační strategie.....	65
13 Problémy spojené s integrací.....	72
14 Integrace z pohledu Evropské unie.....	77

14.1	Integrace migrantů v České republice	78
14.2	Integrace migrantů ve Španělsku	83
14.2.1	Latinskoamerická žena jako migrant	88
14.2.2	Latin Kings ve Španělsku	90
14.3	Integrace migrantů v Portugalsku	92
15	Výzkumná sonda I.	93
	Cíle výzkumné sondy	93
	Hypotézy.....	93
	Metodologie	94
	Charakteristika vzorku	94
	Struktura dotazníku	95
	Vyhodnocení výzkumné sondy	95
	Testování hypotéz	105
16	Výzkumná sonda II.	107
	Cíle výzkumné sondy	107
	Hypotézy.....	107
	Metodologie	108
	Charakteristika vzorku	108
	Struktura dotazníku	109
	Vyhodnocení výzkumné sondy	109
	Testování hypotéz	114
	Závěr.....	119
	Resumé.....	124
	Bibliografie	126
	Seznam příloh.....	136

Úvod

Téma „migrace“ prožívá v Evropě již přes třicet let období vysokého zájmu, ať již v pozitivním (díky přílivu imigrantů se zvyšuje natalita přijímacích států a zabraňuje se tak stárnutí země, multikulturní obohacení, vyšší procento obyvatel v produktivním věku atd.) či v negativním smyslu (obavy ze ztráty kultury přijímacích států, strach o pracovní pozice, kriminalita, ilegální obchodování s lidmi, prostituce, islamizace, možné zvýšení xenofobie a rasismu, zvýšení míry analfabetismu atd.). Migrace poslední dobou zejména díky globalizačním procesům nabývá jiných podob. Zejména procesy transnacionalizace významně ovlivňují současné migrační pohyby a to zejména díky lepším technologiím, dopravě a informačním tokům, což umožňuje daleko intenzivnější propojení mezi zeměmi původu a příchodu.

Důvodem výběru tématu mé diplomové práce – vedle obecného zájmu o problematiku migrace a integrace jako takové – byly mé osobní zkušenosti z práce ve Španělsku, kde jsem měla tu možnost zapojit se do integrace nejen Latinoameričanů ve valencijské nestátní neziskové organizaci Valencia Acoge. Navíc se jedná o problematiku v naší zemi dosud nezkoumanou. Kromě imigrantů z dosud nejvíce zastoupených zemí v České republice jako je Ukrajina, Rusko, Vietnam či Polsko je důležité zkoumat etnika nepříliš početná, neboť nám pomáhají lépe porozumět jejich „bytí“ a eventuální integraci do české společnosti.

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapovat migraci a integraci Latinoameričanů v Evropě, konkrétně ve Španělsku, Portugalsku a České republice. K výběru prvních dvou zemí mně vedla zejména koloniální minulost a historická provázanost těchto zemí s Latinskou Amerikou. Mezi další významné důvody pak patří to, že na jejich území je nejvíce latinoameričanů v Evropě, stejný jazyk a kulturní podobnosti. Česká republika pak byla vybrána jako příklad země s nejmenším zastoupením latinoameričanů v Evropě a dále kvůli možnosti vypracování výzkumné sondy a dotazníkového šetření. Dílčími cíli je zjistit rozdíly či podobnosti v přístupu k integraci migrantů z Latinské Ameriky do majoritních společností vybraných zemí. Současně jsem si položila několik otázek: Jakými způsoby/nástroji reagují tyto země na zvýšený příliv migrantů a jakým způsobem podporují integraci migrantů do majoritní společnosti. Jaké jsou demografické a socioekonomické charakteristiky latinskoamerických migrantů v těchto třech zemích? Jedním z ukazatelů ekonomické migrace

jsou remittance. Měla současná světová krize též dopad na výši posílaných remitencí do Latinské Ameriky? Významným cílem je též podchytit problematiku genderu a tzv. Latin Kings, což je v současné době jedno z nových témat často diskutovaných právě ve Španělsku.

Na základě prostudované literatury jsem formulovala též následující hypotézy, které se pokusím potvrdit, případně vyvrátit.

Hypotéza 1: Profil latinskoamerických imigrantů v evropských zemích je odlišný.

Hypotéza 2: Integrace latinskoamerickým imigrantů ve Španělsku je vyšší než v Portugalsku.

Hypotéza 3: Česká republika se nijak výrazně neliší v oblasti integrace v porovnání se zeměmi jako je Portugalsko nebo Španělsko.

Hypotéza 4: V Evropě převažují latinskoameričtí imigranti se statutem ekonomického migranta.

Hypotéza 5. Integraci Latinoameričanů v Evropě brání nejvíce jejich nižší vzdělání.

Hypotéza 6: Ekonomická a hospodářská krize ovlivnila jen mírně integraci latinskoamerických imigrantů v Evropě.

Diplomová práce je rozdělena do dvou logických částí - teoretické a praktické. Teoretická část je založena na studiu a rešerši odborné literatury a analýze statistických dat. Praktická část je založena na dvou výzkumných šetření, ve Španělsku a České republice, za využití kvalitativních metod.

První výzkumná sonda se zabývá názory vybraných jednotlivců z prostředí české a španělské společnosti v kontextu problematiky integrace migrantů v České republice a ve Španělsku. Tato výzkumná sonda byla provedena metodou elektronického dotazníku (osm otázek - vzor dotazníku je uveden v příloze), přičemž dotazník zodpovědělo deset respondentů. Polovina pocházela z České republiky a polovina ze Španělska.

Druhý výzkum se týkal latinskoamerických migrantů na území České republiky. Základním prostředkem analýzy bylo dotazníkové šetření (viz příloha) provedené metodou řízeného rozhovoru s imigranty ze zemí Latinské Ameriky. Mezi důvody mé osobní přítomnosti, při dotazníkovém šetření, bylo zajištění 100% návratnost dotazníků a možné pomoci v případě jazykové komplikace během zodpovídání otázek. Bylo dotazováno celkem 6 latinskoamerických imigrantů ze zemí: Brazílie, Kolumbie, Bolívie, Panama, Peru a Paraguay.

V samotném závěru se pokouším zodpovědět výše formulované hypotézy a nastítnit možný další vývoj migrace a integrace Latinoameričanů v Evropě.

TEORETICKÁ ČÁST

---

1 Rozbor literatury

Hlavním podkladem a inspirací této práce byla kniha Adely Pellegrino (2004) „Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges“. Statistická data, která se týkají integrace migrantů do evropských majoritních společností, jsem čerpala zejména ze studie vydané British Council v roce 2007 s názvem Migration Integration Policy Index (MIPEX). Pozornost v teoretické části této práce je zaměřena na historii migrace a uprchlictví od starověku do dneška.

Jak se s migranty vyrovnávají hostitelské země a jaké procesy integrace je možno analyzovat zmiňuji v kapitole Mezinárodní migrace a migrační/integrační procesy. Zde jsem čerpala převážně z disertační práce (Janská 2002) „Adaptace cizinců v ČR“ a z článku Castlese (1993) „The Process of Integration of Migration Communities“. Rada Evropské unie mi poskytla důležité informace týkající se zejména politických důvodů migrace Latinoameričanů do Evropy. V mé práci se soustřeďuji zejména na legální migranty a dále na uprchlíky/azylanty. V dalších částech se věnuji například demografickým profilům latinskoamerických migrantů ve Španělsku, Portugalsku a České republice, a navíc se krátce zmiňuji o Latinoameričanech v ostatních zemích Evropy. Počet obyvatel latinskoamerického původu v Evropě stoupá. Např. v roce 1999 mělo povolení k pobytu na území Španělska 12 993 obyvatel Ekvádoru a v roce 2000 se tento počet zvýšil na 30 878 (Uhlář, 2009 str. 31). S tímto problémem navíc souvisí tzv. brain drain, kdy dochází k odlivu kvalifikovaných pracovních sil ze zemí původu. Na druhou stranu se tento odliv ukazuje i pozitivně v podobě remitencí (finance zasílané migranty do zemí původu). Čerpám zde z jedné z nejnovějších publikací, která již aktivně reaguje na hospodářskou a ekonomickou krizi, která postihla i oblast migrace, Remittances to Latin America and the Caribbean in 2009: the Impact of Global Financial Crisis, Maldonado, 2010. Na samotnou integraci, její problematiku a psychologii jsem se zaměřila v posledních třech oddílech teoretické části mé diplomové práce. Právě zde se věnuji integraci z pohledu ženy či mladistvých. Psychologickým problémům se věnuji v další kapitole, kde se inspiroji J. Diamantem (1995): „Psychologické problémy emigrace“, kde se mimo jiné říká, že když jsou problémy zdárně vyřešeny, vedou k úspěšné integraci migranta do majoritní či dominantní společnosti.

Praktická část mé práce se skládá ze dvou výzkumných šetření. V obou případech jsem používala k sociologickému šetření literaturu M. Dismana (1993).

2 Migrace

Odhaduje se, že ve 21. století žije asi 170 milionů lidí mimo svou mateřskou vlast, mimo zemi, kde se narodili nebo jejíž občanství nesou. Z těchto osob, asi 120 milionů patří mezi ekonomické migranty a jejich rodinné příslušníky. Podle OIT¹ z těchto 120 milionů osob pochází 12 milionů z Latinské Ameriky. (Taran, 2007 str. 3) Podle Panorama Social de América Latina 2004 (CEPAL²), počet Latinoameričanů, kteří žijí, mimo svou vlast převyšuje 20 milionů osob. Znamená to, že každý 25. obyvatel latinskoamerického regionu žije mimo svou vlast. (Martínez, 2004). Rozmístění mezinárodních migrantů je velmi nerovnoměrné. Sedm nejbohatších zemí světa (Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Japonsko, Kanada a USA) má na svém území téměř jednu třetinu světové populace migrantů. V zemích západní Evropy se jich na konci devadesátých let 20. století nacházelo více než 20 milionů. Tato populace je velká, ročně přibývají 2-4 miliony imigrantů. Je důležité zmínit, že migrace do vyspělých zemí je trvalým stavem od konce osmdesátých let 20. století a je historicky měřena, na velmi vysoké úrovni, od vrcholového roku 1992 byl naznačen pokles přílivu oficiálně registrovaných imigrantů do vyspělého světa, na konci devadesátých let začala čísla opět narůstat. Odhaduje se, že necelých 30 milionů představují utečenci (často pojímání ve smyslu právního zakotvení Ženevské konvence z roku 1951) či další obyvatelstvo nuceně vysídlené (Šišková, 2001).

„Homo migrans“ existuje stejně dlouho jako „Homo sapiens“, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoc a smrt. Migrace jako sociální procesy jsou – pokud si odmyslíme útky a nucené migrace – odpovědí na více či méně komplexní ekonomické, ekologické, sociální a kulturní podmínky existence člověka. Dějiny migrací jsou proto součástí obecných dějin a jen na jejich pozadí je lze pochopit. Platí to rovněž pro dějiny evropské migrace“. (Bade, 2000 str. 7)

---

¹ ITO - je tripartitní agentura OSN, která sdružuje vlády, zaměstnavatele a pracovníky z členských států s cílem podporovat slušnou práci po celém světě.

² CEPAL - se sídlem v Santiagu de Chile, je jednou z pěti regionálních komisí OSN. Byla založena s cílem přispět k hospodářskému rozvoji Latinské Ameriky, koordinovat akce zaměřené k tomuto cíli, a posílit ekonomické vazby mezi zeměmi a ostatními národy světa. Propagace regionu sociálního rozvoje byla později zařazena mezi hlavní cíle CEPAL.

2.1 Migrace a uprchlictví od starověku do 19. století

Díky migraci byly osídleny nové kontinenty a vytvořila se dnešní politická, etnická i kulturní mapa světa. Když zapátráme v historii již nejstarší prehistorické lovecké a sběračské společnosti migrovaly, nepředstavovalo to pro ně něco mimořádného, migrace byla v podstatě přirozeným životním způsobem. Až s postupným přechodem k zemědělství a s ním spojenému usedlému způsobu života (období neolitické revoluce) a vznikem nejstarších civilizací organizovaných již ve státních formách člověk objevuje pojem domova, spojeného s vazbou na jediné místo a komunitu. Pojem domova a s ním související nejrůznější formy patriotismu se stávají fenoménem lidské kultury a psychiky. To, že člověk má určité místo, začíná nabírat výrazně kladné hodnoty, vypuzení z něj (např. v důsledku těžkého provinění nebo nemoci – ve starověku a středověku např. malomocenství) je chápáno jako jeden z nejhorších trestů, osudové stigma. Během celého období kulturních dějin, od starověku až po dnešek je vykořeněný člověk bez domova viděn a chápán jako osoba osudem postižená, nešťastník nebo naopak podezřelá, morálně nedůvěryhodná bytost. Tulák, bezdomovec, vykořeněný jedinec se stává kulturním a literárním archetypem (např. bludný Holanďan). A naopak život bez domova, „*on the road*“ je pak výrazem protestu proti usazené společnosti, útekem do svobody. „*Všichni ti, na které usedlá společnost pohlíží s nedůvěrou (ve středověku vandráci a potulní studenti, později pak např. potulní komedianti, kramáři, kočující Romové, v nedávné době např. hippies), se naopak pro společenské rebely stávají ztělesněním volnosti, symbolem ničím nespoutaného života.*“ (Kysučan, 2006 str. 9)

Migrace, je často nazývána tzv. historií světa, kdy je lidská historie od samotných prvopočátků úzce spjatá s přesouváním lidí z jednoho místa na druhé, tedy s migrací. Podle spisovatele Russella Kinga, který uvádí ve své knize Atlas lidské migrace (2008), historie lidské migrace sahá až k samotnému zrození lidstva, kdy se první obyvatelé vynořili z pralesů a postupně začali kolonizovat africkou savanu. I starověk znal instituci azylu (starořecké slovo *asýlon* znamenalo útočiště, z toho pak moderní termín *azyli*), kdy se pronásledovaný člověk mohl uchýlit do chrámu (nebo také ke krbu či oltáři jenž byl pod ochranou bohů), a tak se stával nedotknutelným. Pokud někdo tento čin znehodnotil, byl ve společnosti považován za jedince, který se provinil, a lidé tento akt považovali za morálně zavrženíhodný skutek. Tento zvyk přejal i středověk, kdy se místem ochrany staly křesťanské chrámy. Bohužel musíme konstatovat, že ne vždy bylo právo azylu (*ius asyli*) respektováno (např. vojáci

přemyslovského knížete Boleslava II. surově povraždili členy rodu Slavníkovců, ačkoliv se uchýlili do chrámu). Ke konci starověkého světa nakonec přispěla rovněž jedna z nejrozsáhlejších migrací světových dějin, známá jako „stěhování národů“, odehrávající se mezi 2. až 6. stoletím po Kr. v rozsáhlém eurasijském prostoru od západních hranic Číny až po západní Evropu (Kysučan, 2006).

Ve středověku se migrace odehrávala zejména v osidlování dosud neobydlených oblastí Evropy. Jako příklad můžeme uvést německé osidlování (u nás od doby Přemysla Otakara II.), která znamenala rozšíření německého etnika do střední Evropy a Pobaltí. Výrazný nárůst migrace, zejména v podobě masového uprchlictví, přinesly společenské, náboženské a geopolitické změny odehrávající se v Evropě na počátku novověku. Turkové dobývají roku 1453 byzantskou Konstantinopol a vyvolávají rozsáhlou emigraci byzantských učenců na západ, zejména do Itálie. Intelektuálové s sebou přinášejí rozsáhlé knihovny a zároveň znalost řečtiny, starořecké filozofie a kultury, která byla ve středověké, převážně latinské Evropě buď zcela neznámá anebo v lepším případě zprostředkována „z druhé ruky“. Také tímto je ovlivněna postupná změna k renesanci a utváření evropské kultury novověku. Naopak vyhnání Židů, muslimů a postupně i tzv. morisků (pokřtěných muslimů) ze Španělska záhy po úspěšně dokončené reconquistě vedlo k hmotnému i duchovnímu úpadku země, který nezastavilo ani bohatství plynoucí z nově nabytých kolonií. Tyto dva výše uvedené příklady ukazují, jak zásadní roli může migrace a emigrace hrát v civilizačním rozvoji jednotlivých oblastí. Následuje období reformací a následných náboženských válek. V 17. a 18. století začaly Evropou putovat zástupy emigrantů a uprchlíků v míře, jakou tento kontinent dosud nepoznal. Z jednotlivých částí rozdělené Evropy prchali lidé pronásledovaní pro svou víru do oblastí, v nichž bylo jejich náboženství dominantní či alespoň tolerované. Mezi výrazné migrace patří např. masová emigrace Irů, prchajících před náboženským a národnostním terorem praktikovaným v době Olivera Cromwella (Kysučan, 2006).

Společenské převraty a etnické konflikty na konci 18. století a zejména potom v 19. století vyvolaly velké migrační vlny, v nichž se „zrodil“ uprchlík moderního typu. Právo na azyl se poprvé objevilo ve francouzské revoluční ústavě v roce 1793. Ale na druhou stranu, byla to samotná revoluční Francie, z níž v důsledku zejména jakobínského teroru odcházely vlny uprchlíků (rojalisté, duchovenstvo) do celé Evropy. V důsledku rozdílného politického vývoje v Evropě v 19. století, kde se nacházely různé typy vlád, od liberálních přes policejní až po autoritářské, se postupně vyprofilovaly svobodné země, které uprchlíky přijímaly (Velká

Británie, Francie, Belgie, Nizozemí, Švýcarsko) a země, odkud v důsledku sociálních konfliktů a politické perzekuce byli političtí disidenti nuceni odcházet (Německo, Rakousko, okupované a rozdělené Polsko, Itálie, Španělsko). Již v této době se setkáváme s případy, kdy obyvatelstvo nezištně pomáhá těmto jedincům (Francie), ale také se objevují snahy zabránit uprchlíkům vstupu do země, případně úsilí o jejich deportaci (Belgie). Současně s politickou migrací hrála v době vrcholící průmyslové revoluce důležitou úlohu i migrace pracovní (např. Irové v Británii, Italové ve Francii a Rakousku, Poláci v Německu) (Kysučan, 2006).

Období mezi lety 1870 – 1913 je nazýváno některými historiky jako „*first wave of globalization*“. V těchto letech došlo k masové migraci zejména Evropanů, odhaduje se, že okolo 60 milionů osob emigrovalo z Evropy do „Nového světa“. Evropané emigrovali do zemí, jako je Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Nový Zéland a USA. V Latinské Americe upřednostňovali zejména Argentinu, která v tomto období přijala skoro 7 milionů evropských imigrantů. Mezi další latinskoamerické země patřilo Chile, Kuba, Mexiko a Uruguay. Ačkoli např. Argentina dokonce založila v Evropě „imigrační kanceláře“, aby tak přitáhla více Evropanů do své země, už v letech 1910 – 1920 se začínají v latinskoamerických zemích objevovat restriktivní opatření vůči imigrantům zejména z Asie (Solimano, 2004).

Názory na počet zámořských vystěhovalců z Evropy se odlišují, odhady se pohybují mezi 50 až 60 miliony Evropanů mezi dvacátými léty 19. století až 20. léty 20. stol. (vrcholné období zámořského vystěhovalectví). Mezi důvody vystěhovalectví do zámoří patřilo náboženské a politické pronásledování, ale zejména hledání nových ekonomických a životních příležitostí. Nejpočetnější bylo vystěhovalectví do kolonií britských a francouzských. Specifickou formu migrace představují deportace anglických trestanců do Austrálie. Hlavním cílem odcházejících Evropanů do zámoří byla politická a ekonomická svoboda, kterou na starém kontinentě většinou postrádali. Na druhé straně daní za tento úspěch bylo nemilosrdné potlačení a hmotné i duchovní zbídačení původního obyvatelstva (Indiáni v Americe, Aboriginové v Austrálii). Ačkoliv již v 19. stol. jsou doloženy četné případy regulace migrace (výše zmíněné překážky kladené uprchlíkům, administrativní omezování pracovní migrace), vcelku můžeme říci, že 19. století a počátek 20. stol. až do vypuknutí 1. světové války se v Evropě odehrávaly ve znamení svobody pohybu. Obyvatelé mohli Evropou cestovat volně a bez jakýchkoliv speciálních dokladů, např. občané Rakouska-Uherska potřebovali pas pouze „do carství ruského a sultanátu tureckého“ (Kysučan, 2006).

2.2 Migrace ve 20. století

S první světovou válkou přichází zásadní zlom. Byla radikálně omezena svoboda pohybu, což jen ztížilo pozici uprchlíků ve 20. století, které není náhodou označováno jako „století uprchlíků“. První světová válka přerušila ekonomický růst a pracovní trh, kam by mohli potencionální imigranti směřovat. Rok 1914 odstartoval téměř třicetiletou ekonomickou nestabilitu a politické turbulence, následně ve 20. letech 20. století přišlo období vysoké inflace. Ve třicátých letech se dostavila ekonomická krize a na konec druhá světová válka. Všechny tyto změny vedly ke vzestupné restriktivní politice v oblasti imigrace, zejména USA. Když Evropané nemohli na sever, tak se jejich destinacemi stala Argentina a Brazílie (Solimano, 2004). Dvě světové války, množství nacionálních konfliktů, diktátorské režimy, totalitní ideologie nacismu a komunismu a pokusy o jejich praktické uskutečnění, propastné protiklady v materiálním blahobytu a míře společenského rozvoje i do té doby nebývalá devastace životního prostředí, které poznamenaly svět ve 20. století, vedly k vynuceným migracím nevídaného rozsahu. Rozdílný charakter migrace a jejich omezení v předchozím období výstižně popisuje Zbigniew Brzezinski: *„Dokud nevznikly národní státy a vlastně až do doby, než byly zavedeny skutečně účinné systémy pohraniční kontroly, neomezoval pohyb lidí stát, ale spíš předsudky vůči přespolním, geografické překážky a obecná neznalost, jaké jsou podmínky mimo vlastní domovinu. V Evropě se od raného středověku až do devatenáctého století mohli vcelku volně pohybovat obchodníci a osadníci (například Němci ve východní Evropě a dokonce v Rusku), ba dokonce je k tomu podněcovali osvědčení panovníci. Objevení Ameriky pak otevřelo možnosti téměř živelného přesídlení.“* (Kysučan, 2006 str. 10)

Změny v politickém uspořádání Evropy, rozpad mnohonárodnostních říší (Rakousko-Uhersko, Osmanská říše), následné změny hranic a vznik řady nových států vedly k rozsáhlým přesunům a výměnám obyvatelstva. Válečný a poválečný chaos často vedl k aktům bezprecedentní krutosti, které jen posílily migrační vlny. Smutným příkladem a zároveň jedním z nejotřesnějších je turecká genocida Arménů, v jejímž průběhu byly vyvražděny či vyhnány statisíce Arménů. Těch málo, co přežilo, potom rozšířili řady arménské diaspory, jedné z nejpočetnějších emigrantských komunit na světě. Následný vzrůst etnických konfliktů, jakož i nástup autoritářských a diktátorských režimů v Evropě přispívaly k trvalé emigraci z politických důvodů. Růst počtu uprchlíků vedl k tomu, že tehdy poprvé začaly při

tehdejší Společnosti národů vznikat specializované úřady a agentury zabývající se pomocí uprchlíků. Iniciátorem těchto aktivit byl významný norský polární badatel Fritjof Nansen (jeho jméno dnes nese tzv. Nansenova cena, kterou UNHCR³ každoročně uděluje lidem, kteří se významnou měrou zasloužili o pomoc uprchlíkům a vyznamenali se v boji za jejich práva). Nansen se rozhodující měrou zasazoval o repatriaci válečných zajatců a pomoc uprchlíkům v poválečném chaosu stejně jako o pomoc přeživším obětem ruského hladomoru na počátku dvacátých let. V roce 1922 se stal prvním vysokým komisařem pro uprchlíky při Společnosti národů. Nansenovo úsilí bylo oceněno udělením Nobelovy ceny míru. Jeho jméno nesl i tzv. *Nansenův pas*, vystavovaný jako cestovní dokument uprchlíkům ze strany Mezinárodního červeného kříže (Kysučan, 2006).

Vzájemná nedůvěra mezi státy, trvalé mezinárodní napětí a obavy z rozvíjejících se moderních metod špionáže vedly v meziválečném období k zavádění cestovních pasů a vytváření vízových bariér. Na ekonomické úrovni se toto vyznačovalo výrazně ochranářskou politikou a zaváděním celních bariér, ochraňujících domácí trhy. První pokusy o budování sociálního státu vedly k administrativnímu omezování pracovní migrace. Přísné imigrační kvóty začaly zavádět i zámořské země, zejména Spojené státy. Nejtragičtěji se všechna omezující opatření projevila ve vztahu k německým antifašistům a zejména Židům v Německu a zemích později okupovaných nacisty. *„Selhání mezinárodní pomoci v případě uprchlíků před nacismem a do té doby nevídaný počet uprchlíků, jaké po sobě zanechala druhá světová válka, vedl k tomu, že se mezinárodní společenství snažilo v poválečném období postavit ochranu uprchlíků na kvalitativně vyšší úroveň. Při OSN byl zřízen Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a v roce 1951 byla v Ženevě vyhlášena mezinárodní Úmluva o právním postavení uprchlíků, následovaná v roce 1967 newyorským Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků. Tyto dokumenty spolu s celou řadou dalších úmluv představují základ mezinárodního uprchlického práva. Nelze popřít, že v mnoha ohledech se situace uprchlíků jak po stránce právní, tak ekonomické zlepšila. Na druhé straně krásná humanistická slova mezinárodních úmluv zůstávají nejednou jen na papíře a přístup k uprchlíkům byl v poválečném období selektivní – v řadě případů se uprchlíci stali vítaným politickým a ideologickým instrumentem v kontextu studené války.“* (Kysučan, 2006 str. 9)

---

³ Vysoký komisař Organizace spojených národů pro uprchlíky (angl. **United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR**) je jedna z pomocných organizací Organizace spojených národů.

Většina rozvinutých zemí začala mít zkušenosti s imigrací ve velkém od roku 1945 (Castles, 1993). Konec druhé světové války, ekonomické rekonstrukce v Evropě a znovuvytvoření obchodu a investic mezi národy ve čtyřicátých a padesátých letech vedly ke zvýšení ekonomické prosperity v globální ekonomii. Tato situace trvala až do 70. let, kdy průmyslové země musely čelit ropnému šoku a kolapsu Brettonwoodského měnového systému (Solimano, 2004).⁴

Migrace se stala, díky uprchlickým vlnám v poválečném světě, spolu s dekolonizací a následky studené války problémem celosvětového charakteru v globálním měřítku. Ve stínu studené války ovšem stojí osudy milionů dalších uprchlíků. Výraznou skupinu tvořili uprchlíci před vojenskými diktátorskými režimy v Latinské Americe do USA, uprchlíci před občanskými válkami v Africe a Asii, v Evropě potom uprchlíci před autoritářskými režimy ve Španělsku, Portugalsku a Řecku, které padly až v 70. letech 20. stol. Rozsáhlá emigrace se objevuje i v Iránu po islamistické revoluci v roce 1979 a Afghánistán, poté co byl v témže roce obsazen sovětskou armádou. Výraznou skupinu uprchlíků představují Palestinci, vyhnaní ze svých území v důsledku konfliktu s Izraelem stejně jako Kurdové z Turecka, Iránu, Iráku a Sýrie. Palestinci stejně jako Kurdové poskytují názorný příklad národů vytvářejících trvalou uprchlickou komunitu v důsledku absence vlastního státu. Od 70. let se snižuje evropská migrace do Latinské Ameriky a naopak se zvyšuje imigrace Latinoameričanů do Evropy (Martínez Pizarro - Villa, 2005). Pro období 70. a 80. let jsou v oblasti uprchlictví typické dva trendy. Cílové země uprchlíků se rozšiřují o státy jižní Evropy (Španělsko, Portugalsko, Řecko), stejně jako politicky a ekonomicky mimořádně úspěšné státy mimoevropské (Japonsko). Výraznou cílovou zemí migrace se stal také Izrael, kam zejména v 90. letech zamířily statisíce Židů z bývalého SSSR. Výrazným jevem poválečného období je rovněž pracovní migrace. Na severoamerickém kontinentě probíhá po léta v linii Mexiko-USA, v Evropě se dlouho odehrávala ve směru jih-sever (italští, španělští, řečtí, později jugoslávští a turečtí gastarbeiteři v Německu, zemích Beneluxu a Skandinávii). Po vstupu do EHS (dnes EU) se ovšem většina jižních zemí stává cílovými zeměmi pracovní migrace (Španělsko pro Afričany, Itálie pro Afričany a Albánce, Řecko pro Albánce). Častým cílem pracovních

---

⁴ Brettonwoodský měnový systém byl systém regulace mezinárodních měnových vztahů. Pojmenován je podle okresu Bretton Woods v New Hampshire, USA, kde byl systém v roce 1944 dohodnut. Zároveň se stal americký dolar světovou rezervní měnou a byla stanovena jeho pevná relace ke zlatu - 1 unce zlata odpovídala 35 USD. Brettonwoodské dohody měly zásadní význam pro poválečnou obnovu Evropy a vedly k postupné liberalizaci světového obchodu. Zároveň však byly tyto dohody předzvěstí "studené války", protože je Sovětský svaz odmítl ratifikovat. (Volek, 2002)

migrantů z chudších asijských zemí (Indie, Nepál, Bangladéš, Filipíny, Indonésie) se staly bohaté ropné státy Perského zálivu. Pracovní migrace dnes rovněž nabyla vysloveně globálního charakteru a odehrává se mezi bohatými státy „Severu“ a chudými zeměmi „globálního Jihu“ (Kysučan, 2006).

V 90. letech 20. století se situace znova mění. Integrace světové ekonomiky, globalizace kapitálu, rychlý rozvoj dopravy a komunikačních sítí vede k novému typu lidské migrace. Po roce 1989 dochází ke geopolitické restrukturalizace Evropy. Pád železné opony vede k migraci obyvatel do západní Evropy i mimo ní. Toto období je definováno flexibilním pracovním trhem, často ilegální imigrací, různě dlouhým pobytem mimo zem původu, novými genderovými rolemi v kontextu migrace a různými destinacemi (Triandafyllidou - Gropas, 2007).

Latinskoamerická migrace mimo USA byla v roce 2000 odhadovaná číslem 3 miliony. Kanada, některé evropské země (speciálně Španělsko a Velká Británie), Japonsko, Austrálie a Izrael jsou zeměmi, kam míří nejvíce obyvatelů Latinské Ameriky. V roce 2000 bylo Španělsko hned po USA nejoblíbenější destinací latinskoamerických imigrantů a tento trend převažuje dodnes. Mezi imigranty převažují ženy, ačkoli tento fenomén pomalu mizí, díky možnosti a práva sloučení rodiny. Kromě zpětné migrace starších generací, migrace z Latinské Ameriky do Španělska nabízí i další výklady. Například: kulturní blízkost, která velice usnadní integraci ve španělské majoritní společnosti. Již v roce 2000 Latinoameričané ve Španělsku figurovali v pozicích jako např. péče o staré občany nebo děti. Jejich přítomnost na Pyrenejském poloostrově měla a má omlazující demografický účinek a jejich přítomnost na trhu práce má pozitivní ekonomické účinky (Martínez Buján, 2003).

Mezi poslední informace týkající se historie migrace určitě patří 11. září 2001, které razantně globálně ovlivnilo a zkomplikovalo situaci imigrantů. A bohužel následující teroristické útoky v Madridu v březnu 2003 a v Londýně v červenci 2005 nepřímo potvrdily, že „západní“ společnost cítí hrozbu v imigrantech (Triandafyllidou - Gropas, 2007).

Vzhledem k neutěšenému ekonomickému i politickému stavu rozvojového světa je velmi obtížné od sebe odlišit migraci ekonomickou od migrace politické. V Německu působící český politolog Petr Robejšek výstižně konstatuje, že ekonomicky chudé státy kolabují i politicky a naopak. Tento stav ovšem vytváří bludný kruh, z něhož není úniku ani pro emigranty, ani pro jejich cílové země a který pro jejich azylovou a integrační politiku představuje v podstatě nerozlousknutelný oříšek (Kysučan, 2006).

3 Mezinárodní migrace a migrační/integrační procesy

„Migrace je komplexně podmíněný proces studovaný badateli nejen z oblasti sociálních věd: geografy, sociology, ekonomy, historiky a v neposlední řadě demografy. Díky své složitosti a širokosti nemá dosud vybudovanou jednotnou teorii, a tudíž ani neexistuje v rámci samostatného vědního oboru, který by mohl být nazýván „migraciologií“. Migrace je jak příčinou, tak i důsledkem prostorových změn v organizaci společnosti. Je to fenomén, jev, děj, motor, hrozba, řešení, cíl, komplikace i výhoda. Pro studium tohoto procesu můžeme použít optiku jedince i společnosti, vidět v něm ekonomické, sociální, kulturní či politické příčiny a důsledky.“ (Vojtková, 2005 str. 1)

Můžeme vymezit například ekonomicky, profesně nebo sociálně motivované migrace a uvnitř této oblasti odlišit migraci za obživou jako existenciální nutnost (*subsistence migration*) nebo příležitost ke zlepšení životních podmínek (*betterment migration*), od migrací s cílem kvalifikace, resp. profesní přípravy nebo migracemi mezi filiálkami jedné firmy (*career migration*). Ztrátou nebo likvidací ekonomické existenční základny jsou charakterizovány migrace pro holé přežití, na konci 20 století známé jako „útěky před ekologickými katastrofami“. Od takto motivovaných migrací můžeme zase oddělit útěky a nucené migrace, vyvolané náboženskými, politickými, etnonacionalistickými nebo rasistickými důvody. Můžeme také sledovat vzorce migračního chování. Rozlišit lokální, cirkulární a dočasné migrace (tedy pracovní a kvalifikační) od definitivních (např. vystěhovalectví, přistěhovalectví). *„Vedle toho existují u migračních procesů nebo jejich prožívání specifické rozdíly podle pohlaví, jejichž badatelské zpracování je teprve v začátcích. Různorodost kultur, prostředí, rozdíly podle pohlaví, ale také regionálně podmíněná variabilita a plynulé přechody způsobují při časové proměnlivosti nemalé problémy“ (Bade, 2000 str. 9).*

Většinu mezinárodních migrantů tvoří pracovní, ekonomicky aktivní migranti, kteří jsou v drtivé většině zastoupeni v mnoha typech migračních pohybů: v tradiční pravidelné migraci (*regular/settlement migration*), ve smluvních pracovních pobytech (*contract workers*), v pohybech vysoce vzdělaných pracovníků (*professionals*) i v ilegálních pohybech.

Současné masivní migrace mají mnoho příčin a důsledků. Obecně lze charakterizovat mezinárodní migraci na globální úrovni jako tok obyvatelstva z chudého Jihu na bohatý Sever. Podle geografického vyjádření, bohaté země, zejména západoevropské, ale také

jihoevropské země, Japonsko nebo např. země Perského zálivu přitahují pracovní, ale často i „politické“ migranty na svá území (Šišková, 2001).

Za hlavní faktory těchto pohybů je možno považovat hluboké nepoměry v bohatství jednotlivých oblastí, síle jednotlivých ekonomik i v následné životní úrovni daných společností, stejně jako časté rozdíly v míře demokracie a politické stabilitě zemí. Podstatné je, že zatímco bohatý Sever planetárně šíří svou „liberální doktrínu“ a s ní související kulturní a hodnotové normy - nevyspělý Jih se s nimi ztotožňuje, socioekonomické (životní) úrovně obou světů se dále prohlubují. Výsledkem tohoto vývoje je trvalý a dále rostoucí migrační tlak, kdy podmínky Jihu, který je neschopen vlastní „modernizace“, žene jeho populaci na Sever (Drbohlav - Uherek, 2007). Situace je navíc komplikovaná existencí dalších významných „push“ faktorů (tedy faktorů, které „vypuzují“ obyvatelstvo ven z jejich mateřské země – versus „pull“ faktory, které je naopak do země „přitahují“) (Ravenstein 1885 – 1889, in Šišková, 2001). Na druhé straně stojí významná bariéra – migrační politiky cílových zemí. Ty se rozličnými způsoby snaží regulovat, tj. významně omezovat příliv migrantů na svá území. Ale ani zde není situace vůbec jednoduchá a přímočará. Proti silné filtraci imigrace např. rázně brojí podnikatelské kruhy vyspělých společností – jejich touha po levné pracovní síle je neukojitelná. Navíc zejména díky velmi nízké plodnosti začínají bohaté společnosti velmi výrazně stárnout a zatím nezodpovězena zůstává otázka, kdo v budoucnosti zajistí chod daných ekonomik a spokojený život stále početnějším generacím penzistů (Šišková, 2001).

Chceme-li charakterizovat postoj států národního blahobytu a sociálního zabezpečení k problémům mezinárodní pracovní migrace nabízí se nám různá hlediska, utřídění a jejich interpretace, z nichž bych ráda uvedla dvě následující. Lze rozlišit konzervativně - korporativní a sociálně - demokratický typ státu sociálního blahobytu. Na tomto základě lze pak rozlišovat, při existenci mnoha mezistupňů a přechodných forem, mezi „tržně orientovaným“ začleňováním migrantů, což znamená především prostřednictvím ekonomických mechanismů trhu práce, a mezi „politicky regulovanou“ integrací migrantů, tedy prostřednictvím státních sociálních programů (Esping – Andersen, 1990 in Bade, 2000).

Pro latinskoamerickou imigraci je důležitá neoklasická migrační teorie (Neoclassical economic approach). Spočívá ve dvou úrovních. Na makroúrovni se tato teorie zabývá geografickými rozdíly v nabídce a poptávce na pracovním trhu. Vyspělé země, často severní polokoule, mají dobře fungující ekonomiku a nedostatek pracovních sil, a u rozvojových zemí, často na jižní polokouli je situace opačná. Právě tyto aspekty přitahují migranta: dobrý

plat a pracovní pozice (W. Lewis, 1954 in Janská, 2002). Na mikroúrovni jedinec emigruje s očekáváním, že něco získá, ale nemusí to být ihned. Neočekává jen zlepšení finanční situace, i když tento fakt patří k největším hybatelům v rámci migrace, ale také vzdělání nebo jazykové zkušenosti jsou častým lákadlem pro mnoho imigrantů. Klíčovou proměnnou této teorie je trh práce (P. Todaro, 1969 in Janská, 2002).

Z teorií migrací ekonomického typu jsem si vybrala teorii dvojího pracovního trhu (Dual labor market theory). Je založena na primární a sekundárním sektoru pracovního trhu ve vyspělé zemi, kam míří migranti. Do primárního sektoru spadají kvalifikovaní pracovníci. Sekundární sektor je tvořen nekvalifikovanými pracovníky, kteří nevyžadují vzdělání, dovednosti ani specializované školení. Tento sektor se vyznačuje malou atraktivitou, nízkým finančním ohodnocením, často špatnými pracovními podmínkami, nestabilitou a téměř nemožným kariérním růstem (Vojtková, 2005). Tato teorie staví na faktu, že ve světě migranti stále hledají lépe placené zaměstnání a vyspělé země se vyznačují neustálou poptávkou po imigrační pracovní síle (J. Piore, 1979 in Janská, 2002).

Teorie sítí (Network theory) zdůrazňuje v migračním procesu význam mezilidských vazeb. Migranti vytváří své sociální vazby na základě příbuzenských, přátelských, národnostních či jiných sociálních vazeb. Právě tyto vazby jsou později klíčové při rozhodování, zdali imigrovat nebo ne. Díky sociálním vazbám se migrant snaží minimalizovat rizika a problémy, protože tyto vazby fungují jako záchranná síť (Hening, 2009). O těchto vazbách se někdy mluví jako o sociálním kapitálu, protože poskytují jedincům i skupinám důležité zdroje informací, sociální či finanční pomoc, často i podporu v případě osobních problémů. Tyto sítě napomáhají usazování imigrantů v hostitelské zemi a později i vytváření spolků (Graeme J. Hugo, 1981 in Vojtková, 2005).

Institucionální teorie (Institutional theory) klade důraz na vliv institucionálních subjektů. Můžeme zde mluvit také o sítích, které podporují migraci a určitým způsobem ji formují. Někdy se mluví o tzv. migračním průmyslu. V rámci institucionální teorie se dá mluvit o dvou skupinách institucionálních subjektů. Do první skupiny se řadí organizace, které podporují zejména nelegální imigrace, a to za účelem zisku (např. mafie). Migranti jsou však v této skupině často vykořisťováni, okrádání či nuceni k podvodům atd. Nestátní neziskové organizace, mezinárodní organizace, právnické firmy, vlády nebo ministerstva spadají do druhé skupiny institucionální teorie (Douglas S. Massey, 1993 in Vojtková, 2005).

„Migrace se tedy sama o sobě stává trhem, na kterém mohou prosperovat různé další instituce.“ (Hening, 2009 str. 1)

V souvislosti s migrací se často hovoří o procesu integrace migrantů. Začleňování migrantů do majoritních společností je v současnosti velmi aktuální a často diskutované téma. Široká problematika integrace včetně teoretických konceptů a modelů nemůže tato diplomová práce pojmout a tudíž se věnuji pouze těm procesům, které se mohou týkat Latinomaričanů.

Stephen Castles označuje integraci jako proces, ve kterém se migranti začleňují do hostitelské společnosti. Avšak sama integrace je pouze jednou formou z mnoha v kontextu začlenění do společnosti. Začlenění by mělo ideálně probíhat vzájemně v různých oblastech: ekonomické, sociální a politické. Castles rozlišil čtyři základní typy možného začlenění migrantů- asimilace, integrace, vyloučení a multikulturalismus (Castles, 1993).

Je důležité upozornit na rozdílné pojetí konceptu integrace a asimilace v Evropě a v USA. V americké migrační literatuře se s pojmem integrace často nesetkáme. Američané většinou pracují s pojmy akulturace, asimilace a adaptace, které pojem „integrace“ v různém smyslu zastupují. *„V pojetí některých, především severoamerických geografů, sociologů či etnologů je však asimilace také spojována se složitým procesem adaptace imigrantů, kteří stále nebo jen po určitou dobu, žijí uprostřed jiné etnické skupiny, aniž by ve skutečnosti splynuli s majoritou. V evropské literatuře se spíše setkáváme s názvem integrační procesy a asimilace je pouze jeden z možných výsledků integrace.“ (Janská, 2002 str. 3)*

Asimilaci chápeme jako začlenění migrantů do společnosti díky procesu adaptace, ve kterém se očekává, že se imigranti vzdají svých jazykových, kulturních a sociálních rysů a splynou s majoritní populací. Asimilace je pro něj především individuální proces, na základě hodnot, norem a forem chování. Za samozřejmost se bere, že migrant musí mluvit jazykem majoritní společnosti a chovat se podle vzorců majoritní společnosti, chce-li být akceptován v hostitelské zemi. Stát v procesu asimilace napomůže při vytváření individuálních podmínek pro úspěšnou adaptaci, ale nepodporuje etnické skupiny.

Na úrovni imigrační skupiny, tedy ne již jen jedince lze rozlišit další typy asimilace, jak uvádí Eva Janská (2002). Jako první typ uvádí tzv. monistickou asimilaci, která je založena na faktu, že se přistěhovalecká skupina plně přizpůsobí majoritní většině nebo dominantní kultuře. Druhý typ asimilace označovaný jako asimilace interakční se vyznačuje oboustranným procesem, kdy se obě skupiny, majoritní i menšinová vzájemně sblíží na

základě komunikace. Vzájemně se ovlivňují, probíhá mezi nimi obousměrná komunikace, střídání dotazů a odpovědí, obousměrné působení, souhra, střetnutí apod. na základě jazykové a národnostní pospolitosti. Třetím typem je pluralistická asimilace, kde dochází ke shodě na určité úrovni jednostranného nebo vzájemného přizpůsobení. Bohužel málokdy dojde ke sblížení kultur v tomto typu asimilace a imigranti si dále pevně drží odlišné znaky své kultury. Asimilace jde členit i na úrovni jednotlivce na tzv. behaviorální asimilaci – jakým způsobem imigrant přijímá a postupně přebírá kulturní znaky majoritní společnosti např. jazyk, oblečení atd., a strukturální asimilaci – proces začleňování se migranta do politické, sociální a kulturní struktury státu (M. Gordon, 1964 in Janská, 2002).

Po teorii modelu asimilace přichází v mnohém podobný model, tzv. tavícího kotle (melting pot). Tento model minoritě přiznává určitou, byť malou národotvornou roli. Dnes, se ale spíše hovoří o tzv. konceptu salátové mísy, kde dochází k soužití imigrantů a majoritní společností vedle sebe ve vzájemné komunikaci rozličné intenzity (Šišková, 2001).

Integrace je podle Castlese oboustranný proces mezi migranty a majoritní společností. Oboustranný proto, že se od sebe vzájemně učí díky kulturní rozmanitosti. Už od 60. let 20. století je proces integrace založen na určitých faktorech. Zaprvé, migranti se nezačleňují individuálně, ale zakládají sociální, kulturní nebo politické asociace, které jim pomáhají zachovat jejich jazyk. Zadruhé, migranti zejména z počátku vyhledávají ubytování v oblastech, která jsou nějakým způsobem spojená s jejich původní domovinou.

Vyloučení se vztahuje k situaci, kdy je sice migrant začleněn do určitých oblastí majoritní společnosti (např. pracovní trh), ale vyloučen z více oblastí (sociální péče, přístup k občanství nebo politická participace). Vyloučení se děje díky legálním mechanismům, mezi které například patří ostré nerovnosti v právech majoritních občanů a imigrantů, stejně tak ilegální cestou skrze rasismus nebo diskriminaci. Migranti na jednu stranu tvoří část společnosti hostitelského státu, ale nikdy se jim nepodaří být rovnoprávně začleněni ve státě jako takovém. Často se také stává, že migranti trpí socioekonomickým znevýhodňováním ze strany státu (Castles, 1993). Podle mého názoru k této formě začleňování dochází částečně v Japonsku, kam míří Latinoameričané z Brazílie, Peru a Bolívie. Ačkoli jim japonská vláda zmírnila vízové požadavky pro vstup do země, nesnaží se o jakékoli začlenění latinskoamerických imigrantů do společnosti. Negativní postoj Japonců k Latinoameričanům se dokonce vyjadřuje tzv. "pěti K": 1. obtížní „*kitsui*“, 2. nebezpeční „*kiken*“, 3. špinaví „*kitanai*“, 4. nároční „*kibishii*“, 5. nežádoucí „*kirai*“ (CEPAL, 2006 str. 23).

Multikulturalismus je posledním typem možného začlenění migrantů do společnosti podle Castlese. Tento typ bere v maximální potaz kulturní, jazykovou a sociální odlišnost migrantů. Zakládá si na vytváření etnických skupin migrantů. Migranti mají téměř stejná či rovná práva jako majoritní společnost. Od migrantů se neočekává, že se vzdají své rozmanitosti, ačkoli určitý stupeň minimálního přizpůsobení majoritní společnosti je obvykle požadován.

3.1 Typy migračních/integračních politik

Jiný přístup k systematickému členění imigrační a integrační politiky těch evropských zemí, které jsou příjemci imigrace, nabízí strukturální model, který pro globální orientaci vyvinuli S. Castles a M. J. Miller v návaznosti na T. H. Marshalla a na neustále diskutovanou problematiku „*citizenship*“. Jejich model rozlišuje tři typy, k nimž lze ve světovém měřítku přiřadit řadu přijímacích zemí, v Evropě však pouze některé, a to ještě jen *cum grano salis*⁵.

„Exkluzivní model“ platí pro země, které migranty a jejich děti přijímají za státní občany jen výjimečně, protože jejich zákony se řídí principem společného původu, respektive dědičnosti a mají etnicko-nacionální aspekty. Příkladem mimo Evropu je například Japonsko, v Evropě pak především Německo (Bade, 2000). V protikladu „práva země“ v konceptech národnosti a státního občanství stojí „právo krve“ (*ius sanguinis*), uplatňované v německém přístupu přechodně diferencované inkorporace. Členové etnické minority, například Turci v Německu (nebo Korejci v Japonsku) nemají reálnou možnost stát se občany a jsou odsouzeni do věčné role cizinců ve státě. Dle německých zákonů je nabytí státního občanství pro trvale usazené cizince a jejich potomky možné, leč prakticky vzhledem k procedurálním podmínkám nedosažitelné. Upření státního občanství je v Německu doprovázeno výukou tureckých dětí v rodném jazyce, přičemž stát počítá s jejich návratem do země původu (Kymlicka, 2001). V roce 2000 dosáhl počet legálně usazených cizinců v Německu 7,3 milionu (8,9 % celkové populace). Vláda přijala zákon, který mění dosavadní praxi v získávání občanství. Děti narozené cizincům na území Německa získají automaticky německé státní občanství, pokud alespoň jeden rodič pobývá na území státu legálně minimálně 8 let. Německé zákony se tímto odklonily od „*ius sanguinis*“ a přiklonily k „*ius soli*“. V srpnu 2000 byl zaveden systém „zelených karet“, který měl řízenou migraci saturovat poptávku zejména

---

⁵ „s jistým omezením“

po specialistech z oborů informačních technologií. Německá verze řízené migrace omezuje pracovní povolení pouze na 5 let (Stojarová, 2004 str. 1).

„Asimilační model“ charakterizuje země, které nabytí občanství chápou jako pohnutku k identifikaci s kulturou a hodnotovým systémem přijímací země a vědomě nebo dokonce programově přitom vylučují možnosti multikulturního nebo polyemického vývoje. Model asimilace předpokládá naprosté začlenění etnické minority do majoritní společnosti státu oproštěním se od jazykových, kulturních a sociálních odlišností menšinové skupiny a přijetím atributů většiny. Tento přístup předpokládá odstranění konfliktu založeného na etnickém základě ztrátou etnické identity skupiny a začlenění se do většinového proudu společnosti. Tato změna je pojmána jako osobní zodpovědnost jednotlivce; od státu není vyžadována žádná intervence v právní, vzdělávací, sociální či zdravotní sféře (Stojarová, 2004). S velkým omezením lze tento model uplatňovat např. ve Francii. Francouzský asimilační model vychází z „práva země“ („*ius solis*“), což v praxi znamená, že každý migrant si po pěti letech legálního pobytu může požádat o udělení státního občanství. Ve své podstatě můžeme hovořit o smlouvě mezi jednotlivcem a státem. Tato občansko-politická integrace je ovšem pochopena současně jako kulturní asimilace (Barša, 2003). Menšinové skupiny využívají zákona z roku 1901, který umožňuje vytváření organizací s cílem rozvoje kultury a jazyka. Pro účely zavedení do praxe však chybí potřebné ošetření zákonem. Tento model striktně odděluje privátní sféru od veřejné. Francouzská ústava se vyhýbá uznání národnostních menšin na svém území. Občané státu požívají stejná kulturní, občanská a jazyková práva bez ohledu na původ. Tento přístup se jevil jako úspěšný v odstranění etnických konfliktů až do poslední dekády 20. století, kdy Francie stejně jako ostatní evropské země byla nucena čelit migrantským vlnám. S narůstajícím počtem přistěhovalců se na politickou scénu Francie stále častěji navrací „aféry šátků“, či žádosti židovských žáků o zvláštní přístup o sabatu. Ve Francii je otázka restrikce imigrace spojená se vzestupem radikální pravice na konci osmdesátých let dvacátého století. Volební úspěchy Jean-Marie Le Pena a jeho Národní fronty přiměly konzervativní pravici, aby přijala do své agendy některé krajně pravicové prvky. V roce 1993 byly přijaty zákony spojené se jménem ministra vnitra Charlese Pasqua, které si daly za cíl nulovou ilegální imigraci. Tyto zákony mj. prodloužily čekací lhůtu potřebnou ke sloučení rodin na dva roky a rušily „*ius soli*“. Na jedné straně výrazným způsobem omezily imigraci, na straně druhé vyvolaly řadu protestů z řad přistěhovalců. Následující levicová vláda přehodnotila stávající imigrační politiku, navrátila se

k „*ius soli*“ a zahájila program řízené migrace, který se cíleně orientuje na vzdělané odborníky (Stojarová, 2004).

„Multikulturní model“ zahrnuje mimoevropské země, například Austrálii, Kanadu a v určitém ohledu také USA. Váže přijetí státní příslušnosti sice rovněž na akceptování politické kultury a s ní spojených základních demokratických struktur přijímací země a jejího hodnotového systému, otevírá však současně široký společenský prostor a společensko-politické perspektivy k rozvoji multikulturních, respektive polyemických struktur. Příkladem tohoto modelu bylo ještě v osmdesátých letech 20. století Švédsko a zčásti i Nizozemsko. Ale dnes vyvstává značný rozdíl mezi typologickým zařazením a reálným stavem (Bade, 2000). Třetí model uznává legitimitu kulturní a sociální různorodosti etnických minorit. Model multikulturalismu předpokládá inkorporaci jednotlivců a skupin přiznáním participace bez ztráty socio-kulturní etnické identity. Aktivní účast na společenském dění je základem absence etnického konfliktu. Multikulturalismus uznává legitimitu a rovnost etnických skupin při vyjádření odlišných kultur. Na rozdíl od předcházejících dvou modelů stát aktivně vstupuje do integračního procesu a zaštiťuje restrukturalizaci státního aparátu popřípadě ustavení institucí, které jsou integrální součástí společnosti. Státní instituce jsou postaveny takovým způsobem, aby reflektovaly odlišný kulturní a sociální původ všech participantů. Model multikulturalismu je nejmladší a intenzivně se vyvíjí v posledních čtyřech dekadách v Kanadě, Austrálii, Švédsku a Nizozemí. První dva jmenované státy svou imigrantskou povahou spojují národnost s právem země a dají se označit za průkopníky v multikulturalismu. Švédsko a Nizozemí se řadí k nejtolerantnějším evropským zemím a míra udělených občanství imigrantům patří všeobecně k nejvyšším na kontinentě (Stojarová, 2004).

4 Jihoevropské „vysílající“ země a jejich přeměna na země přijímající

V 70. a 80. letech 20. století se oblast evropských středomořských států mění na oblast přijímající migranty (Španělsko, Portugalsko a Itálie). Mezi hlavní důvody patří: ekonomický růst od sedmdesátých let, vstup Španělska a Portugalska do EU, rozvinutá ekonomika založená na službách a stavebnictví, rozsáhlá stínová ekonomika zejména při vstupu na trh práce, jihoevropské země jsou sociálními státy, důraz na rodinu v sociální politice, domácí obyvatelstvo je vzdělanější a opouští málo placené pracovní pozice a mezi poslední důvody patří pojem „*waiting rooms*“, který v této době připadl jihoevropským zemím (Peixoto, 2005).

Společným dlouhodobým trendem migračního vývoje v evropském Středomoří byla od konce 19. století proměna z výchozí oblasti evropského vystěhovalectví a zámořské pracovní migrace s postupným širším zapojením do migračních pohybů evropských obyvatel z jihu na sever vedoucí až k přijímání mezikontinentálních migrací, směřující rovněž z jihu na sever. Hospodářské zaostávání za severní Evropou se zmenšovalo a současně se zvyšoval náskok vůči státům „třetího světa“, odkud směřovaly již od poloviny sedmdesátých let 20. století pracovní síly do severního Středomoří, zejména z afrických oblastí, které byly s Evropou tradičně spjaty a zároveň se vyznačovaly vysokým populačním přírůstkem. Celkový počet obyvatelstva v těchto oblastech v letech 1950-1990 vzrostl z 69,5 na 189 milionu. Vedle demografických a ekonomických faktorů ovlivňovalo migraci i to, že evropský sever zůstával do jisté míry uzavřen, a to zejména kvůli zprísňení migračních kontrol vůči obyvatelům „třetího světa“. Kromě případů slučování rodin, určitých výjimek, žádoucích nebo smluvně vyjednané imigrace, se přístup do Evropy otvíral jen žadatelům o azyl, kterých od sedmdesátých let 20. století značně přibývalo.

Téměř opačná byla imigrační situace na evropském jihu, kde až do počátku 80. let 20. století hrál politický azyl jako možnost přijetí jen nevýznamnou roli, zatímco vstup do země a nezákonné zaměstnávání ve stínové ekonomice probíhalo relativně bezproblémově. V rámci evropského Středomoří se mezikontinentální migrace z jihu na sever projevila nejsilněji nejprve na případu Itálie. Imigrační kontroly, vzhledem k tomu, že mezi cizinci převažovali zejména turisté, se zpočátku prováděly záměrně velmi liberálně, nebyrokraticky a dlouhou dobu se obešly bez vízové povinnosti (Bade, 2000).

V evropském Středomoří existoval ostatně tradičně silný neformální sektor se širokou nabídkou nekvalifikovaných činností, především v zemědělství, ve službách (např. v restauracích), u prodejních stánků, ve stavebnictví nebo při lovu a zpracování ryb. Vzhledem ke špatným mzdovým a pracovním podmínkám bylo těžké pro tyto práce získat domácí pracovníky. Ti, kteří hledali vyšší výdělek nebo zaměstnání v lepších podmínkách, odcházeli za prací raději do severní nebo západní Evropy. A pokud se vrátili, tak jejich zájem o tyto práce ještě poklesl. Vystala tu tedy potřeba rezervních pracovních sil, kterou v rostoucí míře pokrývali zahraniční pracovníci z oblastí, kde se nabízely nesrovnatelně horší zdroje obživy (Bade, 2000).

Vzhledem k tomu, že do dalších států západní Evropy neměli pracovníci ze zemí mimo ES, respektive dnes EU, prakticky žádný přístup, zatímco v jižní Evropě byly relativně propustné hranice a rozsáhlá pracovní nabídka, zvýšil se výrazně objem přistěhovalectví z „třetího světa“ do evropského Středomoří, přičemž současně narůstaly migrační vzdálenosti. Neoficiální zaměstnávání cizinců bez pobytového nebo pracovního povolení nemělo, navzdory obvyklému označení „ilegální imigrace“, až do konce 80. let 20. století charakter nezákonného, tajného přechodu hranic. Jednalo se převážně o legální vstupy „turistů“, kteří překročili dobu povoleného pobytu a nastoupili do neoficiálního pracovního poměru, který si tyto jihoevropské přijímající země snažili legalizovat většinou nabídkou amnestie nebo přeměnou v regulérní zaměstnání. Změna nastala poté, kdy ostatní státy EU začaly s přípravou odstranění hraničních kontrol v rámci společného trhu vyvíjet politický a nakonec i veřejný nátlak v obavách z dalšího stěhování nelegálních „*overstayers*“ a ilegálních migrantů dále na sever. Současně začaly i vnitropolitické protesty proti této formě migrace a zaměstnávání na černo. Za této situace zavedla například Itálie od roku 1990 vízovou povinnost pro řadu zemí, např: země Maghrebu, Senegal, nebo také Turecka. Teprve po vyhlášení těchto opatření se i na jihu rozvinula „ilegální imigrace“ v užším smyslu slova, zejména po vodě (Bade, 2000).

4.1 Španělsko a Portugalsko

V období mezi lety 1939 a 1975 byla Španělsko v rukou diktátora generála Franka. Období jeho vlády lze rozdělit na dvě fáze: první fáze trvala přibližně do roku 1959 a druhá fáze od 1959 do konce Frankova režimu. V první fázi byl Frankův režim velice tvrdý a nelze

zde vůbec mluvit o výrazných migračních pohybech (Aceña - Ruiz, 2005). V roce 1956 Frankův režim vydává nový zákon o emigraci, kde přesně stanovuje podmínky a povinnosti k migraci. Španělsko tak otvírá své hranice, a jak samotní Španělé mohou emigrovat do zemí západní Evropy, tak je to také impuls pro mnoho občanů Latinské Ameriky, jejichž situace v 60. letech 20. století nebyla sociálně ani politicky jednoduchá (Sánchez, 2009). První vlna migrantů, která trvala do sedmdesátých let 20. století a mířila do Španělska, se zmiňují tyto národnosti: Argentinci, Chilané a Uruguayci. V případě Portugalska se jedná o Brazilce, kteří ale dorazili až v osmdesátých letech. V této vlně převažovali vysoce vzdělaní migranti, kteří byli zaměstnáváni na vysokých postech (Peixoto, 2005).

Počátkem osmdesátých let se také Španělsko změnilo na imigrační zemi a obrácenému směru migračních toků přizpůsobilo i své zákony a instituce. Současná migrační politika a její změny v posledních zhruba 30 letech je úzce spojena s procesem vstupu Španělska do evropských integračních struktur, ke kterému došlo po obnovení demokracie na konci 70. let 20. století. Po celkem dlouhém vyjednávání je Španělsko přijato společně s Portugalskem do tehdejších Evropských společenství k datu 1. ledna 1986. A právě od tohoto roku Španělsko i Portugalsko koordinuje nejen migrační politiku s ostatními evropskými zeměmi a nemůže postupovat zcela samostatně (Uhlář, 2009).

Při vstupu do ES v roce 1985, částečně také pod tlakem ES, byl přijat zákon o cizincích „*Ley de Extranjeria*“. Tento zákon v praxi přinesl určitá omezení v imigraci do Španělska. Mezi nejdůležitější body tohoto zákona patřil striktní požadavek, že cizinci musí požádat o vízum ještě v zemi svého původu (Díez Bueso, 2008). V realitě však tato pravidla z důvodu zvýšené pracovní poptávky nebyla splňována. Docházelo k porušování, jak ze strany ilegálních imigrantů, tak ze strany zaměstnavatelů, kteří jim tuto práci a tím pádem s ní spojený pobyt umožnili. Dalším bodem v tomto zákoně byly tzv. pravidelné roční imigrační kvóty, které umožňovaly imigrantům požádat o pobyt a povolení k práci. V této měli Latinoameričané lepší pozici pro získání těchto povolení než jiní žadatelé např. z oblasti Maghrebu nebo Asie. Důvodem byl společný jazyk a snadnější a méně komplikovanější integrace do společnosti. Ale prvořadou skupinou byli žadatelé o povolení k pobytu pocházející ze zemí Evropské unie (Uhlář, 2009). Po uzavření „*Dirección General de Migraciones*“, úřadu příslušného pro záležitosti španělských pracovníků odcházejících do zahraničí, se udělováním pracovních povolení pro migranty ze „třetího světa“ nebo legalizací jejich pobytu převážně zabýval „*Instituto Español de Emigración*“, a to navzdory svému názvu

připomínajícímu ještě vystěhovaleckou éru. Od roku 1991 kontroluje Španělsko, mimo jiné i pod tlakem vnitřních proticizineckých a rasistických proudů, příchody zhruba jednoho milionu severoafrických sezónních pracovníků prostřednictvím vízové povinnosti (Bade, 2000).

Španělsko se také snažilo snížit počet „ilegálních“ pracovníků pomocí legalizačních programů. Počet legálních pracovníků se tím zvýšil z 198 000 v roce 1981 na 361 000 v roce 1991. Nelegálně pracující cizí občané, kterých podle odhadů v osmdesátých letech bylo asi čtvrt milionu, přicházeli v největším počtu z Maroka a Latinské Ameriky (Peru, Argentina), přičemž nejvíce vzrostlo množství Maročanů. Na nelegálním zaměstnávání cizinců je závislá především velmi flexibilní stínová ekonomika průmyslových center Madridu a Barcelony. Obdobná situace panuje i v zemědělství, stavebnictví a v neposlední řadě i v domácích službách. Pomocnice v domácnosti přicházely koncem osmdesátých let a začátkem devadesátých let 20. století z Filipín, z Dominikánské republiky, z Peru, ale také z Portugalska či dokonce z Polska (Bade, 2000 str. 310). Musíme zde připomenout, že v devadesátých letech 20. století již mluvíme o tzv. druhé vlně latinskoamerických imigrantů. Ti se velice lišili od imigrantů, kteří přišli předtím. V druhé vlně se nacházejí Latinoameričané zejména z oblastí Střední Ameriky a Andského regionu. Jejich úroveň vzdělání je podstatně menší než v první vlně. Na pracovním trhu se ujímají pozic zejména v zemědělství, stavebnictví, služeb (prodej, catering a turismus), domácích službách a také sexuálních službách (Peixoto, 2005).

Legislativní situace se nezměnila až do roku 2000. Tehdy Španělsko přijímá do své legislativy nový Ústavní zákon o právech a svobodách cizinců ve Španělsku. Vznikl novelizací toho starého. Důvodem byla podstatně jiná situace v oblasti imigrace, která se za 15 let opravdu radikálně změnila. Nový zákon vyvolal velice kontroverzní reakce. V opozici proti němu byla tehdy hlavně strana Partido Popular (Lidová strana). Zákon přišel se vstřícnou cestou k migrantům a bral imigraci jako trvalý fenomén, který do budoucnosti určitě nepřestane. Přinesl migrantům mnoho nových práv (např. práva sociálního zabezpečení a zdravotní péče). Bohužel tento zákon měl krátkodobou platnost, díky blízkým volbám a neshodám na politickém poli. Ve volbách v roce 2000 vyhrála právě Partido Popular, jejíž volební program sliboval omezení liberálních postojů k migrantům. Poté tato strana v parlamentu prosadila mnohem striktnější úpravy tohoto zákona. Nový zákon vstoupil v platnost 23. ledna 2001 a úpravy se týkaly především legální a ilegální imigrace, kterou bylo

nutno velice striktně odlišit. Také se zde objevily tresty pro zaměstnavatele, kteří by ilegální migranty v pracovní činnosti podporovaly (Uhlář, 2009).

26. listopadu 2009 vstoupil v platnost nový zákon o cizincích pobývajících ve Španělsku – *La nueva Ley de Extranjería* (Asociación de Amigos del Pueblo Marroquí, 2009). Mezi nejpodstatnějšími body tohoto nového zákona patří zejména: ochrana týrané ženy migrantky, upřesnění a větší restrikce v právu na sjednocení rodiny (tento zákon se bude týkat jen úzkého rodinného kruhu tzv. *la familia nuclear*), nové tresty při podvodném manželství a prodloužení doby zadržení na dobu 60 dnů. La nueva Ley de Extranjería upravuje práva na svobodu cizinců a podporuje plně jejich sociální integraci. Uznává právo na shromažďování a demonstrace, sdružení, odbory a stávky cizinců. Dále právo na vzdělání až do 18 let a právní pomoc. Při odhalení ilegální migrace bude jedince dána lhůta 60 dnů, během kterých musí Španělsko opustit, pokud tak neučiní, bude deportován násilně. Dříve měl imigrant pouze 40-ti denní lhůtu. Španělsko se bude snažit vytvořit registr migrantů, kteří do země vstoupili anebo již odešli. Vláda se pokusí vytvořit celostátní databázi pracovních míst, kde by se mohli migranti uplatnit a také zahrne i regionální informace o pracovních příležitostech. Dalším podstatným bodem nového zákona o cizincích je zvýšení finančních sankcí za nedodržení pravidel pobytu v zemi až na 750 000 euro. Mezi vážná porušení budou patřit tyto situace: pracovat bez povolení, neuschopnit zaměstnance, který má sjednané pojištění, podporovat a schvalovat nelegální pobyt cizince v objektu majitele nemovitosti, když cizinec má jinou adresu. Vyhoštění bude mít za následek zákaz vstupu do země, ne delší než pět let. Výjimečně v případě, že cizinec představuje hrozbu pro veřejný pořádek a bezpečnost státu, může být lhůta prodloužena na deset let (El Mundo, 2009).

V Portugalsku se počátkem devadesátých let 20. století většina řádně zaměstnaných cizinců stejně jako velká část nelegálních migrantů (podle úředních odhadů až 150 000 osob) na rozdíl od Španělska nerekrutovala z afrického Středomoří, ale z bývalých kolonií, kde byla portugalština úředním jazykem (země PALOP⁶). Legalizační program z let 1992/93 tu pouze zachytil 55 000 osob (Bade, 2000 str. 310).

---

⁶ PALOP- Portugalsky-mluvící africké země, které tvoří skupinu pěti afrických zemí, kde úředním jazykem je portugalština: Angola, Kapverdy, Guinea-Bissau, Mosambik a Svatý Tomáš a Princův ostrov. V portugalštině se takto běžně označuje skupina pod zkratkou PALOP, hovorová zkratka: „*Países Africanos de Língua Oficial Portuguesa*“.

5 Typy latinskoamerických migrantů

Přeměna Evropy z kontinentu, ze kterého se emigrovalo na kontinent, kam dnes míří migranti, nastalo v kontextu velkých ekonomických a demografických změn, o kterých se již zmiňuji v kapitole Historie migrace. Severní Evropa po druhé světové válce vzkvétala a potřebovala pracovní síly. Ty přicházely z různých regionů, především však z jižní Evropy, která v té době byla charakteristická vysokým demografickým růstem a slabou ekonomikou. Bylo to také období dekolonizace Asie, Afriky a evropských kolonií v Karibiku. Také toto přispělo k přílivu migrantů do bývalých metropolitních zemí. V 70. letech a obzvláště od roku 1974, kdy došlo k ropné krizi, se růst ekonomik v Evropě zastavil. Migranti se tak setkali s politikou „zavřených dveří“. 70. a 80. léta jsou považována za období politických a sociálních násilí v Jižní a Střední Americe. Výsledkem pak byla emigrace díky ekonomické krizi, kterou ale lze jen těžko odlišit od emigrace z důvodu politického násilí. Objevily se tak nové imigrační proudy. Pracovní migrace v tradičním pojetí dnešních evropských zemí, především do Španělska, začala v 80. letech a zesílila pak ještě v 90. letech a pokračuje vzestupně až do dneška (Pellegrino, 2004).

5.1 Ekonomický migrant versus uprchlík

Ekonomická migrace je migrací dobrovolnou, z méně ekonomicky rozvinutých zemí do hospodářsky vyspělých regionů, migranti se snaží dostat do zemí, kde ekonomické podmínky slibují vyšší životní úroveň. Centry kam tato migrace směřuje, jsou USA a Kanada, Západní Evropa, země Perského zálivu. Ekonomická migrace i nadále roste. Žádný stát v současné době nepodporuje migraci s výjimkou migrace odborníků ze zemí třetího světa do vyspělých zemí. „*Ekonomický imigrant je osobou, která opustila svou zemi původu z důvodů finančních, ne kvůli pronásledování*“ (UNHCR, 2009 str. 10).

Uprchlík je státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant. Uprchlík je osoba, která *"se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout,*

nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti..." (UNHCR, 2009 str. 10)

5.2 Latinoameričané se statutem uprchlíka

V případě Latinské Ameriky UNHCR uvádí, že uprchlíků, včetně osob nacházející se v „situaci podobné situaci uprchlíků“⁷ se k datu 1. 1. 2008, nachází 530 600 a žadatelů o azyl 41 200. Mezi deset nejčastějších zemí původu uprchlíků patří, hned po Afganistanu a Iráku, Kolumbie. V Latinské Americe spadá do oblasti zájmu UNHCR 3,6 milionu osob. V roce 2007 bylo podáno celkem 636 970 nových azylových žádostí oproti 596 185 žádostem v roce 2006, což představuje nárůst celkem o 6,5%. Mezi nejvíce nových azylových žádostí spadají i žadatelé z Kolumbie. Pokud se podíváme na žadatele o azyl ve Španělsku, tak jasně uvidíme, že nejvíce je jich z Kolumbie, následuje Kuba, Venezuela a Ecuador. V minimální míře se objevují žadatelé ze zemí: Brazílie, Peru, Dominikánská republika, Argentina, El Salvador, Paraguay, Mexiko, Kostarika a Guatemala.⁸

V roce 2008 požádalo v České republice o mezinárodní ochranu 1 656 cizinců z 59 zemí, oproti předchozímu roku, kdy o ni požádalo 1 878 lidí, došlo k 10 % poklesu. Azyl byl udělen 157 žadatelům a dalším 132 osobám byla udělena tzv. doplňková ochrana. Z amerického kontinentu zažádalo jen 19 občanů Kuby. Podle statistik odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR čekalo k 31. prosinci 2007 na vyřízení žádosti o azyl 725 osob. Největší skupinu z nich tvoří Bělorusové (99 žádostí), Kazachové (69 žádostí) a Kubánci (129 žádostí) (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2001 str. 1).

Masivní odchod nebo útěk občanů Kolumbie je zapříčiněn situací, ve které se tato země nachází. Charakterizuje ji ekonomická a institucionální krize, která je nejsložitější za posledních 50 let a také masivní porušování lidských práv. Tato situace je zážehující, když si uvědomíme, jak bohatá je tato země. Kolumbie má bohaté přírodní zdroje (vodní energii, ropu, drahokamy, zlato, uhlí, nikl atd.) a obrovskou biodiverzitu. Již v historii byla v popředí ekonomických i politických zájmů, mimo jiné i nadnárodních společností. Dnes opět gigantické projekty infrastruktury, když konečně dosáhly panamerické zóny volného obchodu (FTAA, nebo také Free Trade Area of Americas), využívají svých strategických

---

⁷ „situace podobné situaci uprchlíků“ - je intuitivně srozumitelná a týká se osob, které se nacházejí mimo svou zemi původu a kterým hrozí podobné nebezpečí jako uprchlíkům. V jejich případě však nebylo, z praktických či jiných důvodů, o uprchlickém statusu rozhodnuto.

⁸ Informace pocházejí z roku 2004 – Boletines de asilo de la CEAR- elaboración propia

umístění na americkém kontinentu. Dochází, ale také k tomu, že ohrožují životy indiánských komunit, komunit afrických potomků a životy stovek zemědělců, kteří trpí, neustálým vyhrožováním, persekucím, masakrům a nucenému přesídlování. Tento teror má pak za následek hlad a strach většiny kolumbijského obyvatelstva. Příčin je několik. Zaprvé zisky z bohatství země jsou jen v rukou elity. Druhou příčinou je asymetrické podporování regionů ze strany státu. Třetí příčina se jeví jako krize v politickém systému (caciquismus⁹, rodinné vztahy, klientelismus¹⁰, kmotrovství, korupce, mafie). Čtvrtým faktorem, který ovlivňuje situaci v zemi je užití násilí, které má „potrestat“ zastánce ekonomických, sociálních, politických nebo ideologických konfliktů, které se téměř nikdy zpětně nevyšetřují (CEAR, Comisión Española de Ayuda al Refugiado, 2005).

---

⁹ Zkreslená forma místní samosprávy, kde jeden politický vůdce má celkovou nadvládu v určité oblasti, většinou venkovské, lze označit za „politický patronát“.

¹⁰ Klientelismus je neoficiální systém organizace v politice založený na protekci, konexích a rozhodnutích „v zákulisí“, uvnitř struktur politické moci – od totalitních režimů, přes diktatury až po nevyspělé nebo počínající demokracie.

6 Politický kontext migrace latinskoamerických migrantů do Evropy

Integrace migrantů do majoritní společnosti je velice důležitá. Vše souvisí se vším, veřejná politika by měla podporovat integrační procesy na trhu práce, v oblasti bydlení, vzdělání, sociální péče nebo v politických institucích (Castles, 1993). Hlavním prvkem společné evropské imigrační a azylové politiky je důraz na partnerství se zeměmi původu, včetně komplexnější spolupráce v rozvoji politiky, která zohlední otázky řízené migrace, jako je boj proti příčinám nepravdělných toků a podpora informačního vývoje souvisejícího s aspekty migrace. Také otázky migrace budou mít vyšší priority v meziregionálních politických dialozích. V této souvislosti Evropská komise vytvořila nové rozpočtové položky, aby se usnadnil přechod spolupráce s třetími zeměmi, např. v hodnotě 10 mil. euro v roce 2001 (Pellegrino, 2004 str. 8).

To, že se navzájem problém migrace Latinoameričanů řeší, dokazují vrcholná vzájemná setkání mezi představiteli Latinské Ameriky a Evropy. Tyto summity, především mezi Evropskou unií a latinskoamerickými a karibskými zeměmi jsou důležité, protože se na nich diskutuje nejen o ekonomických problémech obou regionů. Projednávají se zde problémy migrace a navrhuje se zde společná řešení této problematiky.

Mezi prvními známkami snahy o řešení latinskoamerické migrace do Evropy můžeme například uvést rozhodnutí prvního summitu mezi Evropskou unií a latinskoamerickými a karibskými zeměmi v Rio de Janeiru v červnu roku 1999. Deklarace tohoto summitu, který se týkal mimo jiné i migrační problematiky uvádí jasné stanovisko: "Podporovat a chránit nejzranitelnější skupiny společnosti, zejména vysídlené osoby a migrující pracovníky a jejich rodiny." (European Commission, 1999).

Na druhém summitu mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou a karibskými zeměmi, který se konal v Madridu v květnu roku 2002, se znovu otevřela otázka přistěhovalectví do EU, která stále nabývá dramatičnosti. Projednávala se mimo jiné i ekonomická a sociální situace, která se velmi zhoršila v některých latinskoamerických zemích. Příkladem uveďme krizi v Argentině, která měla efekt na Uruguay a další sousední země, křehká ekonomika Brazílie anebo sociální nestabilita Venezuely a také vyostření občanské války v Kolumbii. Všechny tyto události měli za následek rostoucí proud legálních i nelegálních přistěhovalců do zemí EU, zejména do Španělska a Itálie. Tyto faktory ovlivnily jasně výsledek druhého

summitu. V závěrečném usnesení summitu se příslušné země zavázali k nutnosti spojit své síly v boji proti všem formám mezinárodního organizovaného zločinu, jako je obchod s lidmi, zejména se ženami a dětmi (Council of the Europe Union, 2002 str. 5).

Třetí EU-LAC¹¹ summit se konal v květnu v roce 2004 v Guadalajaře v Mexiku. Mezi klíčová témata patřilo: 1. nutnost komplexního přístupu k migraci, brát v úvahu její rozměry, historické vazby, příčiny a její sociální, ekonomické a kulturní důsledky v zemích původu a destinací, kam migranti směřují. 2. zajistit plné respektování lidských práv všech migrantů bez ohledu na imigrační status 3. včetně práv pracovníků a jejich rodin. 4. v případě nutnosti analyzovat formy a prostředky pro řízení migračních toků. 5. význam převodů finančních prostředků jako významný zdroj příjmů pro mnoho zemí, zdůrazňovat, že je třeba vyvinout úsilí pro převod těchto prostředků. 6. uznání a potvrzení ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje migrace jak v zemích původu, tak v jejich destinacích (Council of the Europe Union, 2004 str. 4).

Summit EU-LAC v roce 2006 se konal ve Vídni. I zde se projednával problém migrace. Po vytvoření deklarace tohoto summitu, se ujednala schůzka expertů na migraci jak z EU tak z Latinské Ameriky a Karibiku, kteří se sešli v Cartageně de Indias v březnu 2006. Dále se také připomnělo setkání v New Yorku v září 2006, kde se bude projednávat otázka mezinárodní migrace, a kde Latinská Amerika, stejně tak i Karibik budou mít své zástupce (Council of the Europe Union, 2006 str. 17).

Zatím poslední, v pořadí pátý summit EU-LAC se konal v Limě v roce 2008. Obsahuje oddíl Rozvoj modelů spolupráce v oblasti politiky přistěhovalectví, kde se mimo jiné projednávají tyto požadavky: 1. Požaduje, aby otázky legálního i nelegálního přistěhovalectví zaujímaly přední místo v dialogu zemí, ze kterých pochází největší počet imigrantů do Evropské unie. 2. Navrhuje věnovat před rokem 2012 pozornost společným ustanovením a předpisům obecného charakteru s cílem usnadnit nejen volný pohyb zboží, služeb a kapitálu, ale také osob, aby se postupně dosáhlo co nejširšího partnerství, z něhož budou vyplývat vzájemné dohody globální povahy. 3. Znovu opakuje, že je nutné snížit neúměrně vysoké náklady na posílání peněžních zásilek pracujících přistěhovalců (Council of the European Union, 2008 str. 12).

Pokud jde o dvoustranné dohody mezi jednotlivými zeměmi Latinské Ameriky a zeměmi EU, tak například tři latinskoamerické státy (Kolumbie, Ekvádor a Dominikánská

---

¹¹ EU-LAC- European Union-Latin America-Caribbean

republika) nedávno uzavřely dohody se Španělskem. Cílem těchto dohod je posílit spolupráci v oblasti řízené migrace, včetně otevření kanálů pro pravidelnou pracovní migraci a snahy, aby se zabránilo neregulární migraci a vykořisťování migrantů (Izquierdo Escribano – Lopéz de Lera – Martínez Buján, 2002). V roce 2003 Brazílie a Portugalsko také podepsalo dohodu s podobnými cíli.

Španělsko se ujalo předsednictví Rady EU 1. ledna 2010 na šest měsíců. Jako bývalou koloniální velmoc jej s regionem Latinské Ameriky spojuje nejen historie či kulturní nebo jazyková spřízněnost, ale v současné době i významné ekonomické a politické vztahy. I proto se Španělsko během svého předsednictví zaměří v oblasti zahraniční politiky na země Latinské Ameriky, kde si vytyčilo několik priorit. V polovině května se v Madridu uskuteční 6. summit EU-LAC, na kterém se očekává účast až šedesáti státníků. Tento summit má představovat jednu z nejvýraznějších událostí španělského předsednictví. Na zasedání se bude hovořit o strategickém partnerství evropského a latinskoamerického regionu a dalších otázkách současného světa. Mezi ně bude patřit i jednání o budoucnosti reformy OSN, klimatických změnách, změnách v mezinárodním finančním systému, trvale udržitelném rozvoji apod. Hlavní otázkou se stane budoucnost další spolupráce obou regionů v oblasti sociální koheze, boje proti drogám, migrace a chudoby. Oslavy „*bicentenario*“¹² navíc nabízejí příležitost přiblížit latinskoamerickou kulturu Evropanům a zohlednit kulturní a hodnotové sounáležitosti obou regionů. Španělské předsednictví může i zbilancovat dosavadní vývoj ve vzájemných relacích, nejen politických či ekonomických, ale i kulturních.

---

¹² Oslava dvoustého výročí získání nezávislosti či významných událostí vedoucích k vyhlášení nezávislosti Mexika, Argentiny, Chile a Kolumbie.

7 Příčiny latinskoamerické migrace do Evropy

Mezi push faktory, které vedly Latinoameričany k tomu, aby opustili svou zemi, jsou různorodé. Záleží, z jakého sociálního prostředí pocházejí, jestli je k emigraci vedou ekonomické či politické důvody. Jestli se migrant vydává do Evropy sám, či s rodinou, jestli za mořem na ně čekají další krajané nebo emigrují bez zajištění v hostitelské zemi.

V Latinské Americe dochází již více než půl století k vysokému demografickému růstu a tak docházelo k vnitřní migraci a později k mezinárodní migraci, která trvá dodnes. Ale toto samozřejmě neplatí v celém latinskoamerickém regionu, výjimku tvoří země jako např. Kuba, nebo země Střední Ameriky, kde demografický stav není tak vysoký. Globální trendy a mezinárodní migrace je aspekt, který se velice dotýká malých zemí. U nich se vyvíjí trend k větší emigraci a vlastnímu rozvoji mimo svou mateřskou zemi (Zlotnik, 1997).

Z historického hlediska je nezbytné připomenout, že k migraci jako takové dochází ve velkém od 19. století, společně s obdobím volného obchodu a s možností větší mobility. Lidé se začali přesouvat mezi městy, pak mezi zeměmi a dnes mezi kontinenty. Dnes mezi nejčastější příčiny imigrace bývají ekonomické důvody, a ty převažují i na území Latinské Ameriky. Někteří odborníci se domnívají, že imigrace ovlivňuje to, jaké historické vztahy má vysílající země s hostitelskou, zda byla touto zemí kolonizována nebo zde proběhla násilná intervence (Portes, 1995).

I když dnes převažují ekonomické příčiny migrace, je důležité zabrousit i do minulosti (70. - 80. léta 20. století), kdy z Latinské Ameriky prchali uprchlíci a nacházeli bezpečí na evropském kontinentu, např. Argentinci, Chilané nebo Peruánci. Jak již jsem uvedla výše, dnes řadíme mezi uprchlíky zejména občany z Kuby a Kolumbie.

Poptávka po migrantech přijde někdy i od hostitelských zemí, které zejména lákají vysoce kvalifikované pracovníky. Probíhá to prostřednictvím samotných vlád nebo soukromých či státních společností. Poptávka po zahraničních pracovníci tak vytváří sítě, kam se budoucí migranti obracejí. Situace v některých latinskoamerických zemích je velice komplikovaná, nenachází se zde dostatek pracovních míst, a když už je člověk zaměstnán, tak se jedná o velice nestabilní pracovní pozici a velmi často je finančně podhodnocena. Tím pádem tyto mezinárodní sítě, které vyhledávají zahraniční pracovníky, plní pozici sekundárního pracovního trhu (Piore, 1979).

Jako každá mince má dvě strany, tak i migrace není jednoznačná. Na jednu stranu přišlo Španělsko např. s regularizačními kampaněmi a na druhou stranu situace po 11. září 2001 zkomplikovala legální migraci, a to nejen do USA. I když nelze opominout fakt, že více latinskoamerických migrantů migruje do USA, právě díky těmto restriktivním opatřením se obzory imigrantů ubírají mnohem více na Evropu.

7.1 Remittance, odliv kvalifikovaných pracovníků

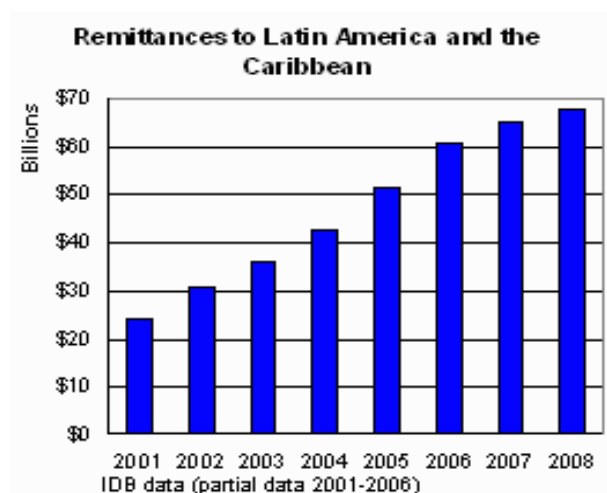
Dopadů emigrace existuje určitě spousty. Vybrala jsem si ke srovnání dva aspekty emigrace. Na ten první se veřejnost dívá pozitivně – remittance. Druhý dopad emigrace, o kterém se níže dočtete, se zabývá odlivem kvalifikovaných pracovních sil z Latinské Ameriky, což je pro většinu tamních vlád situace velice negativní.

Remittance jsou transferem peněz nebo zboží od migrantů, kteří pobývají v zahraničí. Složitěji pojem remittance vysvětluje MMF, který uvádí ve svých statistikách tři typy remitencí. Mezi první patří remittance pracovníků, kteří již delší dobu, více jak jeden rok pobývají v zahraničí. Dalším typem jsou zaměstnanecké kompenzace, které jsou od pracovníků, kteří jsou v zahraničí méně než jeden rok. Posledním druhem remitencí jsou tzv. migrační transfery, které jsou jednoduše definovány jako transfery zboží a financí, související s přeshraniční migrací (Uhlář, 2009). Donedávna byly remittance považovány za relativně zanedbatelnou částku finančních toků a používané zejména pro spotřební účely. Podle současných světových průzkumů představují remittance dvojnásobek oficiální rozvojové pomoci. Proto jsou vedené snahy zabezpečit co nejlepší podmínky pro nakládání s těmito peněžními prostředky. Jedná se zejména o redukci transakčních poplatků, zjednodušení podmínek převodů a zvýšení rychlosti transakce tak, aby lidé využívali oficiální finanční instituce, a nikoliv nebezpečné neoficiální formy převodů. V neposlední řadě se pak jedná o pobídky k vhodnému a udržitelnému investování remitencí. Například v roce 2001 převod finančních prostředků od ekvádorských přistěhovalců ve Španělsku zpět do jejich vlasti překonal hodnotu exportu banánů, krevet, kávy, kakaa, a stal se druhým největším zdrojem příjmů po ropě (Palomino, 2004).

O remitencích (převod peněz zahraničních pracovníků - migrantů, do jejich země původu) a migraci lze debatovat od devadesátých let 20. století. Převod peněz migrantů do zemí původu je každým rokem značnější. Inter-American Development Bank (IDB) oznámila, že v roce 2008 obyvatelé Latinské Ameriky a Karibiku poslali v remitencích 70 miliard dolarů.

Tato částka je třikrát větší, než tomu bylo v roce 2001. Situace se ale mění s příchodem hospodářské krize. V roce 2009 výsledky latinskoamerických a karibských remitencí prudce klesly na 58,8 biliónů dolarů (Maldonado, 2010 str. 3).

Graf č. 1: Remittance směřující do Latinské Ameriky a Karibiku 2001 - 2008

Zdroj: Inter-American Development Bank, 2008

Nejvyšší remittance přicházejí od migrantů v USA, následuje Japonsko, Kanada, Španělsko. Studie, která proběhla v roce 2002 pod záštitou Inter-American Development Bank, uvádí, že nejpočetnější latinskoamerické komunity migrantů (Kolumbie, Ekvádor, Dominikánská republika) posílají remittance do svých zemí původu, jedná se o migranty starší 18 ti let, což je 90% těchto migrantů. Dále studie rozvádí, že každý z těchto imigrantů pošle sedmkrát až desetkrát ročně peníze do své země původu. V porovnání s USA, Latinoameričané posílají větší částky z Evropy (Pellegrino, 2004 str. 47).

Nejnovější informace uvádějí, že z celé Evropské unie odešlo do domovských zemí migrantů za rok 2008 přes 32 miliard euro. Z Česka odejde ročně 380 milionů euro, tedy téměř deset miliard korun. Tyto údaje jsou dostupné na stránkách Evropského statistického úřadu Eurostat. Dvě třetiny ze sumy mířící mimo území Evropské unie plynou ze čtyř zemí - Španělska, Itálie, Francie a Německa (9, 3 miliard se přesouvá jen v zemích Evropské unie). Z České republiky v roce 2008 imigranti odeslali celkem 380 milionů eur (téměř deset miliard

korun). Z toho 50 milionů mířilo do jiných zemí Evropské unie, zbytek pak mimo unii (ČTK, 2010 str. 1).

Jestliže jsou remittance chápány jako pozitivní v kontextu migrace, odliv kvalifikovaných pracovníků z rozvojových zemí Latinské Ameriky je chápán negativně. Odliv kvalifikovaných pracovníků se projevuje zejména od devadesátých let. Tzv. „*brain drain*“, jak je také odliv kvalifikovaných pracovníků nazývaný se děje nejvíce mezi Latinskou Amerikou a USA. V případě Latinské Ameriky se jedná o vědce, akademické pracovníky atd. Tento fakt působí velmi negativně na rozvoj latinskoamerických zemí. Kvalifikovaní pracovníci mají větší a lepší možnosti při získávání povolení k pobytu a k práci. V hostitelských zemích jsou oproti nekvalifikovaným pracovníkům, vřele vítáni. Tato situace je pro tyto Latinoameričany výhodná a jen zřídka se vrací zpět do své vlasti. Bohužel tímto následně trpí země Latinské Ameriky, musí se potýkat s nedostatkem kvalifikované pracovní síly, což vede k problémům ve fungování ekonomiky a tak zároveň celého sociálního systému (Mishra, 2007). Odlivem kvalifikované pracovní síly trpí zejména Karibský region, který patří mezi nejkritičtější oblasti na světě v tomto kontextu (Peixoto, 2005).

Ne všichni, ale vidí odliv kvalifikovaných pracovníků negativně. Např. podle latinskoamerického vydavatele Andrese Oppenheimerera, odliv kvalifikovaných pracovníků z Latinské Ameriky může vytvořit tzv. kruh kvalifikovaných pracovních sil. Poukazuje na fakt, že vlády latinskoamerických zemí jako je např. Mexiko, Chile a Argentina začali spolupracovat a vyměňovat si vzájemně informace i kvalifikované pracovníky. Důležitá je také spolupráce v rozvojových a sociálních projektech, mezi univerzitami atd. Oppenheimer podotýká, že tzv. *brain drain* lehce nezmizí, ale bude pokračovat dále, i když v případě Latinské Ameriky se bude potýkat se silnou konkurencí s Asií (Oppenheimer, 2005).

8 Latinskoameričtí migranti ve Španělsku

Počet migrantů z Latinské Ameriky na území Španělska neustále stoupá. Mezi lety 1996 – 2003 se zvýšila migrace zejména ze zemí jako je Ekvádor a Kolumbie. Ekonomická krize v Argentině také silně ovlivnila příliv migrantů z této země do Španělska hlavně v období 2001-2003. Obyvatelé Uruguay patří do skupiny migrantů, ale jejich počet není tak vysoký v porovnání se zeměmi výše jmenovanými. Ale je důležité připomenout, že 13% obyvatelů Uruguaye žije mimo svou rodnou zemi (Pellegrino, 2004 str. 20).

Je zajímavé si, ukázat jak se mění množství příchozí migrantů z Latinské Ameriky. Zatímco v roce 1995 počet migrantů z Chile, Argentiny, Uruguaye a Venezuely byl markantní. Ale mezi lety 1995-2001 se situace mění a do popředí se dostávají migranti z Kolumbie a Ekvádoru. Nestalo se tak, že by se příliv osob z Chile, Argentiny, Uruguaye a Venezuely snížil, událo se to, že příliv osob z Kolumbie a Ekvádoru byl mnohem vyšší (Martínez Buján, 2003).

Destinace latinskoamerických migrantů se mění, jako například u migrantů z Peru. Již v šedesátých letech dvacátého století je patrná peruánská imigrace, která stoupá v osmdesátých letech, kde mezi destinace patřily hlavně Venezuela a USA. Díky globalizaci a lepším možnostem v dopravě se v devadesátých letech začíná objevovat i destinace, Španělsko (Pellegrino, 2004). Dalším příkladem může být Dominikánská republika, kde od sedmdesátých let emigrovali obyvatelé tohoto ostrova zejména do USA nebo blízké Venezuely. Ale pak ve Venezuele nastala krize a směr migrace Dominikánců se rozšířil o destinaci Španělsko. Podle Romera Valiente, přibližně každý dvoustý Dominikánec žije ve Španělsku. I když převážné procento imigrantů z Dominikánské republiky míří do USA, ti kteří si jako destinaci vybírají Španělsko, patří do rolnické vrstvy (Romero Valiente, 2003).

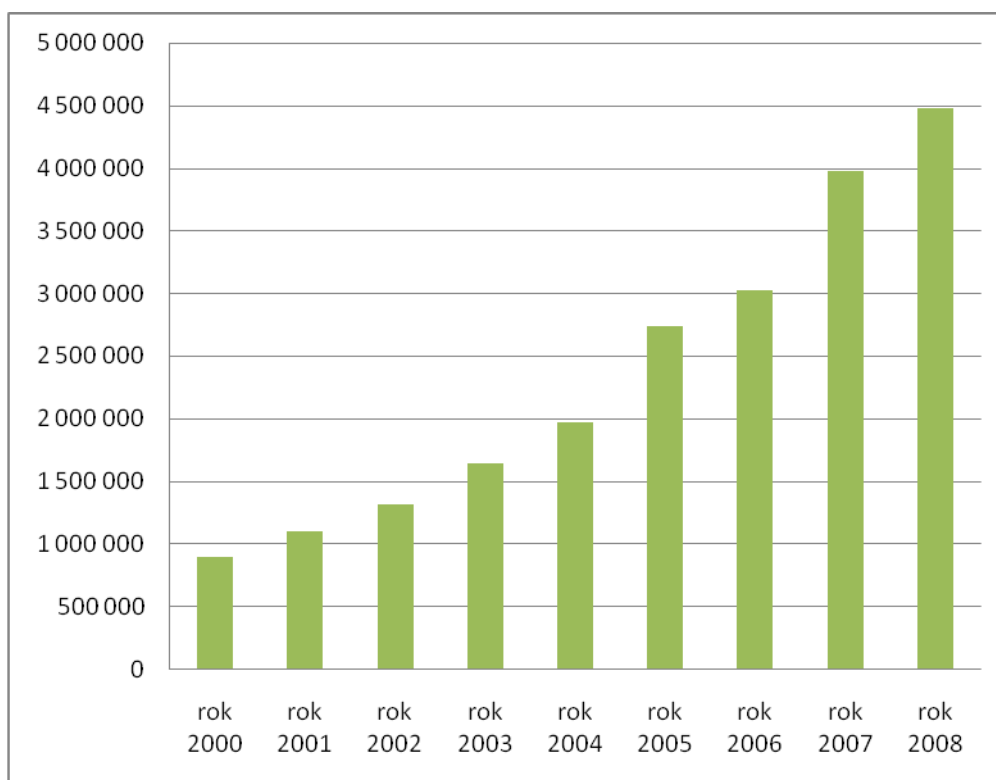
Izquierdo i Martínez Buján podotýkají, že stoupající čísla migrantů z Latinské Ameriky do Španělska úzce souvisí s regularizačním plánem z let 2000 – 2001, který odhalil migranty bez dokumentace, kteří měli tu možnost se legálně přihlásit. Toto například můžeme vidět v datech, které uvádí španělské Ministerstvo vnitra. V roce 1999 mělo povolení k pobytu na území Španělska 12 993 obyvatel Ekvádoru a v roce 2000 se tento počet zvýšil na 30 878 a roku 2001 na 84 699.

Španělsko je v posledních letech na druhém místě mezi státy s největším absolutním nárůstem počtu migrantů (za Spojenými státy americkými). Oficiální údaje však neberou v potaz údaje s pojené s ilegální migrací. Z hlediska celkového počtu migrantů bylo Španělsko

v roce 2008 v pořadí desátou zemí na světě, vedle USA, jsou před ní např. Německo, Velká Británie či Kanada (Uhlář, 2009 str. 35).

Podle nejnovějších informací za poslední desetiletí narostl počet přistěhovalců ve Španělsku šestinásobně. Minulý rok se v zemi registrovalo na 5,6 miliónu lidí bez španělského původu, což představuje 12% celkového počtu obyvatel. Oproti roku 2008 to představuje nárůst o 400 000. Celkem v roce 2009 žilo ve Španělsku podle statistik 46,7 miliónu lidí oproti 40,5 miliónu v roce 2000, kdy v zemi registrovali pouze 924 000 přistěhovalců (Novinky.cz, 2010 str. 1).

Graf č. 2: Počet legálních migrantů ve Španělsku v letech 2000 – 2008

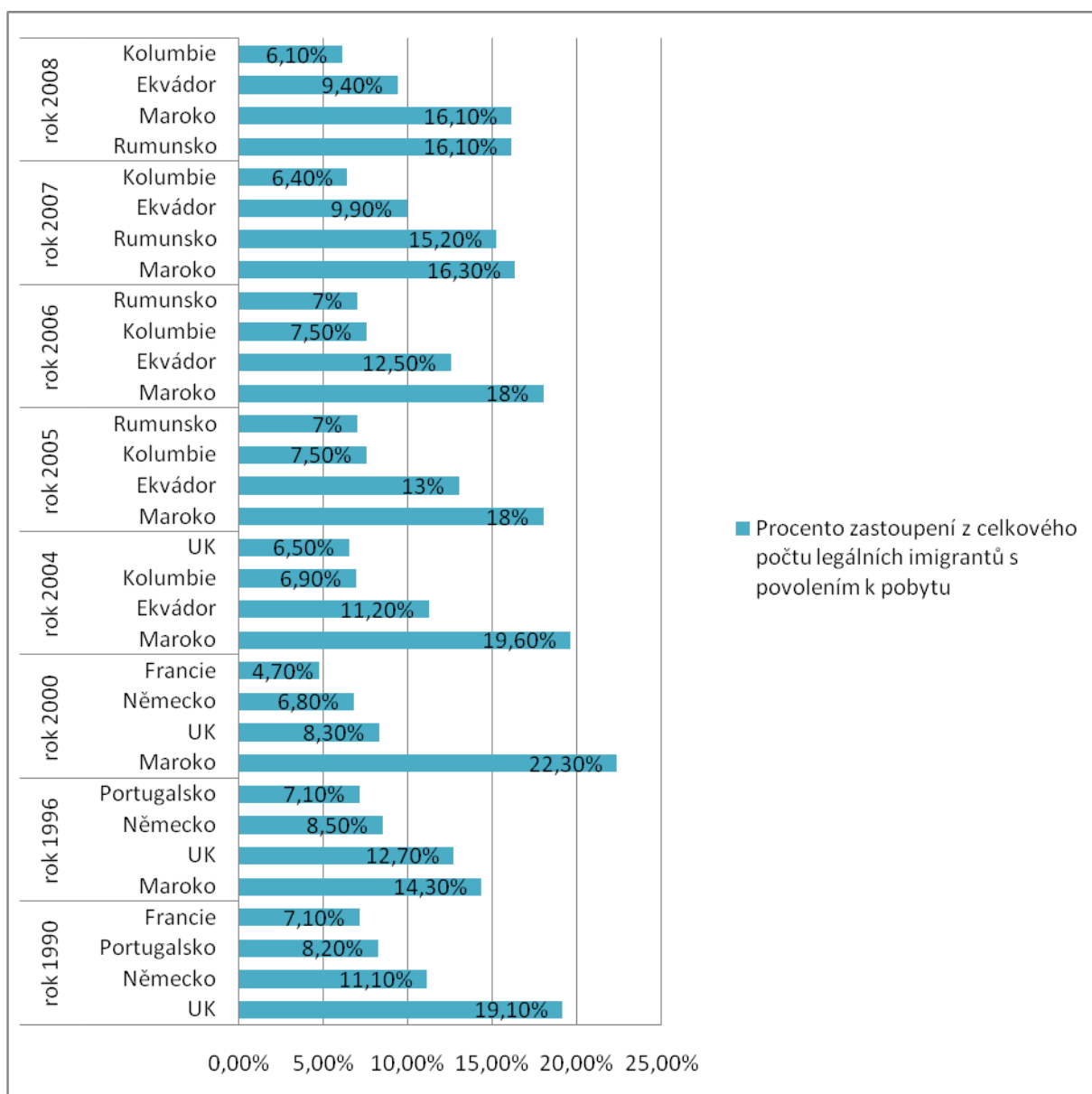
Zdroj: vytvořeno na základě dat viz Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2008

Během let 2000 až 2005 emigrovalo ze zemí Latinské Ameriky více než 5 milionů Latinoameričanů, většina odešla do USA, ale druhou zemí v pořadí kam míří obyvatelé tohoto kontinentu, je právě Španělsko. V červnu roku 2007 žilo ve Španělsku téměř 1,2 milionů obyvatel (přistěhovalci s povolením k pobytu) z Latinské Ameriky. Nejpočetnějšími skupinami imigrantů z Latinské Ameriky byli Ekvádorci, Kolumbijci, Peruánci a Argentinci.

Společně tvoří tyto čtyři skupiny 74% z celkového počtu latinskoamerických přistěhovalců v zemi. (Tedesco, 2008 str. 3)

Nejnovější statistiky ukazují velmi zajímavé změny v profilu imigrantů mířících do Španělska. V roce 2008, se po dlouhé době mění první pozice nejvíce zastoupené legální imigrantské skupiny ve Španělsku. S 16% se na pomyslném žebříčku vyskytují občané z Rumunska a Maroka. Následuje Ekvádor (9, 4%) a dále Kolumbie (6, 1%) (Cea D'Ancona, 2009 str. 23).

Graf č. 3: Národnosti čtyř nejvíce zastoupených imigrantských skupin ve Španělsku

Zdroj: vytvořeno na základě dat viz Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2008

8.1 Demografický profil latinskoamerických migrantů ve Španělsku

Na začátku je důležité zmínit, že většina latinskoamerických migrantů, kteří se rozhodnou opustit svou zemi z ekonomických důvodů, je mladšího věku. Ačkoli i zde můžeme najít výjimky, které se zejména týkají vysoce kvalifikovaných imigrantů, kteří bývají starší. Podíváme-li se do Španělska, zde mezi nejstarší migranty, patří obyvatelé Argentiny, Kuby a Uruguaye. A naopak do věkové skupiny 16 let a méně spadají Venezuelci, Dominikánci a obyvatelé Hondurasu. Stále platí, že většina latinskoamerických imigrantů tvoří ženy. Ale i zde nacházíme imigrantské skupiny, kde lze pozorovat jakousi rovnováhu mezi pohlavím,

např. mezi Argentinci, Chilany nebo obyvateli Uruguaye. Podle posledního sčítání lidu, které ve Španělsku proběhlo roku 2001, uvádím, že nejvíce žen imigrantek pochází z Dominikánské republiky, Hondurasu a Brazílie (Pellegrino, 2004). Samozřejmě je důležité, objasnit si proč imigruje více žen než mužů. Již v oddílu historie bylo naznačeno, že ženská migrace byla ve Španělsku v 80. letech žádaná a tento jev v menší míře přetrvává dodnes, ale stále převyšuje poptávku nad mužskou imigrací. Latinoameričanky například zastávají práci jako pečovatelky dětí či starších občanů, uklízečky nebo také jako sexuální pracovnice.

Ačkoli se objevují i názory, že v budoucnosti se bude zvyšovat podíl mužské imigrace. Ženy migrantky se usídlily, našly si pravidelné zaměstnání, ubytování a žádají o možnost sloučení rodiny, na kterou mají nárok podle Listiny lidských práv a svobod. A právě teď nachází ten moment, kdy nejen děti, ale i manželé dorazí na území Španělska (Martínez Buján, 2003). Také se podle některých odborníků zvyšuje poptávka po pracovních mužích ve sférách jako např. zemědělství, stavebnictví nebo ve službách (Izquierdo Escribano – Lopéz de Lera – Martínez Bujan, 2002).

8.2 Vzdělání latinskoamerických migrantů a jejich účast na trhu práce

Podle analýzy (rok 2003) Raquel Martínez Buján, profesorky na univerzitě v Madridu (Universidad de Carlos III), dosahuje 22% latinskoamerických migrantů univerzitního vzdělání a 54% má ukončenou střední školu (Martínez Buján, 2003 str. 37). Podobný výzkum s velice podobnými výsledky provedla i jiná univerzita v Madridu, Universidad de Comillas, také v roce 2003. Zjistili, že 20,4% Kolumbijců na jejich univerzitě má již nějaké univerzitní vzdělání a 45,3% má středoškolské vzdělání (Pellegrino, 2004 str. 31).

Ze začátku 90. let se na španělském pracovním trhu objevovali spíše kvalifikovaní latinskoameričtí imigranti. V roce 1990 obyvatelé Argentiny, Peru, Kolumbie a Ekvádoru byli většinou zaměstnání jako techničtí pracovníci (26% - 46%), administrativní pracovníci (13% - 16%) a obchodníci (11% - 15%). Jen 5% tvořili vysoce postavení manažeři nebo obchodníci. Dominikánci byli již tehdy výjimkou a zaměřovali se na sektor domácích služeb (64%). Taková byla situace před regularizační kampaní¹³, která proběhla v roce 1991. Data z roku 1999 se

---

¹³ Regularizace je nejběžněji používaným pojmem pro opatření, jimž stát uděluje povolení k pobytu na svém území cizincům, kteří se nacházejí na jeho území nelegálně. (Nadace rozvoje občanské společnosti v rámci programu pro lidská práva, 2005)

již zásadně mění a uvádějí, že 85% legálních latinskoamerických migrantů pracuje ve službách. Tento údaj velice ovlivnily právě ženy ve službách. Podle výzkumu, již výše zmiňované Raquel Martínez Buján (2003), 12,7% latinskoamerických migrantů pracovalo v technické výrobě s porovnáním se Španěly 19,8%. 60% Latinoameričanů se nacházelo ve službách v porovnání s 35,7% Španělů. 10% Latinoameričanů se nacházelo v zemědělském sektoru a 4,8% v průmyslovém, Španělů 19,4%. Tyto údaje vedly autorku analýzy ke zjištění, že Latinoameričané se nacházejí v lepších pracovních pozicích na pracovním trhu než sami Španělé (Martínez Buján, 2003 str. 40). V poslední době se stává atraktivním zaměstnáním pro mnohé Latinoameričany i práce v armádních či vojenských jednotkách. Tento druh zaměstnání přináší Latinoameričanům řadu výhod, např. v oblasti sociálního a zdravotního zabezpečení. Jeden z nejdůležitějších motivů pro tento druh zaměstnání je snadnější a rychlejší obdržení španělského občanství. Počet Latinoameričanů ve španělské armádě roku 2007 přesahoval 5 000, přes 900 z nich tvořily ženy (Uhlář, 2009).

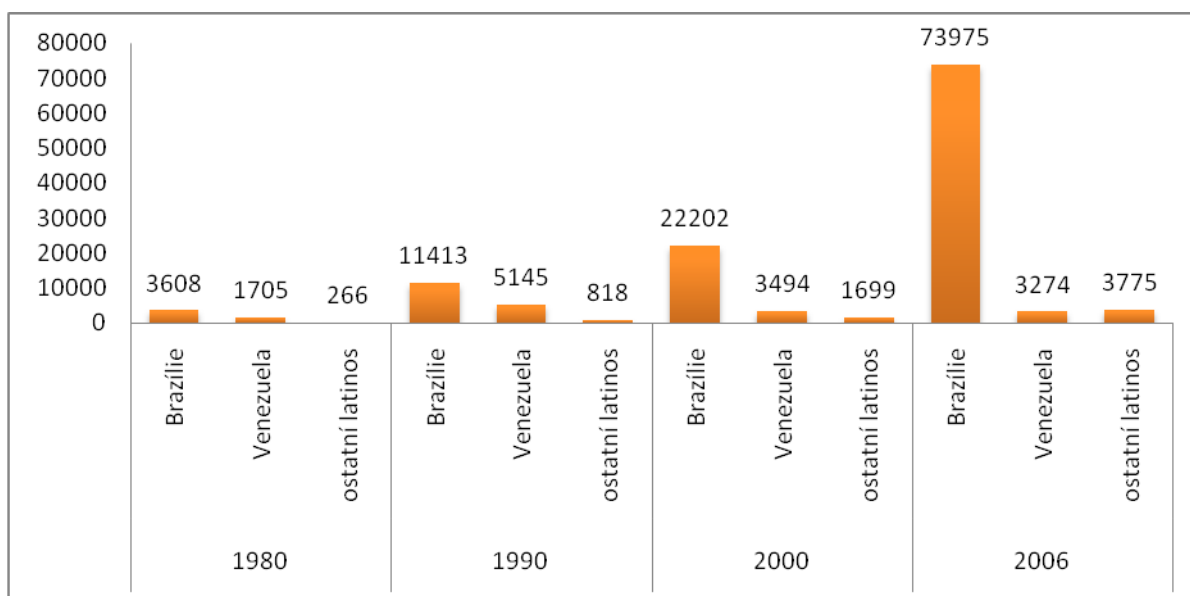
Je nezbytné ale zmínit, že v kontextu pracovního trhu a místa v něm, je nesmírně důležité pohlaví, vzdělání a doba strávena na území Španělska. Například zatímco Latinoameričané zaměstnaní v hotelech se gendrově moc neliší, ženy migrantky převažují v domácích službách a muži migranti ve stavebnictví.

Španělský statický úřad uvádí v roce 2007, že na území Španělska žije téměř 4 miliony cizinců ve věku od 16 let do 64 let. Což znamená, že taktéž většina Latinoameričanů žijících ve Španělsku se nachází v ekonomicky aktivním věku (86, 23%). Průměrný věk přistěhovalců z Latinské Ameriky se ve Španělsku pohybuje okolo 32let (Uhlář, 2009 str. 40).

9 Latinskoameričtí migranti v Portugalsku

V Portugalsku, stejně jako ve Španělsku nebo Itálii je latinskoamerická imigrace poměrně novým fenoménem. Portugalsko bylo historicky spíše známo jako silně emigrační země. Portugalskými destinacemi byla jak Amerika, tak bývalé kolonie v Africe anebo země severní Evropy. Tento emigrační stav se projevoval zejména po druhé světové válce a trval přibližně do sedmdesátých let. Nejčastěji Portugalci emigrovali, co se týče Latinské Ameriky, do Brazílie nebo později do Venezuely. Právě tento historický fakt, má za příčinu dnešní návratilce z těchto zemí zpět do Portugalska. Ve světě existuje obrovská portugalská diaspora, která má stále kontakty na svou zemi původu. Zlepšuje se tak např. obchodní styk a následně i poptávka po pracovních silách, které se vydávají za prací do Portugalska. A také je důležité zmínit, že roku 1986 Portugalsko vstoupilo do Evropské unie a stalo se tak atraktivní destinací pro mnohé migranty (Malheiros, 2002). Portugalsko se změnilo v hostitelskou zemi pro mnoho imigrantů až v 70. letech po pádu diktátora Salazara. Zejména brazilská imigrace je v zemi velice markantní, ve statistikách se nachází každoročně mezi prvními (Fonseca, 2003). V 90. letech 20. století začali do Portugalska proudit imigranti z východní Evropy, kteří neměli žádnou předchozí kulturní, historickou či lingvistickou spojitost s Portugalci. V těchto letech se stále objevuje vysoká imigrace z Brazílie. Na začátku 21. století se do popředí dostává imigrace z východní Evropy a Afriky a Brazílie. I když je imigrace v Portugalsku poměrně nový fenomén, neznamena to, že emigrace Portugalců se zastavila. Oba jevy kontinuálně pokračují (IDEA Final Conference, 2009).

Graf č. 4: Legální latinskoameričtí imigranti v Portugalsku, 1980 - 2006

Zdroj: vytvořeno na základě dat viz IDEA Policy Briefs, 2009

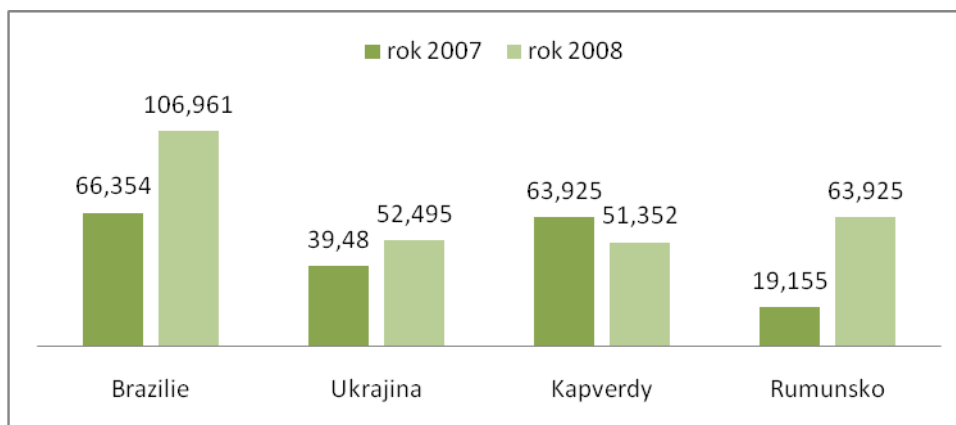
Brazilci patří k nejvíce zastoupené imigrantské skupině z Latinské Ameriky v Portugalsku. Příčinu můžeme jasně hledat v jazykové podobnosti. Brazilští migranti pocházejí hlavně ze středních vrstev, jejich stupeň vzdělání je střední až vysoký, často mají i univerzitní vzdělání. Tyto aspekty jim umožňují lehčí přístup na trh práce s podmínky téměř srovnatelnými se samotnými Portugalci. Brazilské migranty najdeme ve službách, v umění a ve sportu, kde mohou dosáhnout vysokého ekonomického postavení. Brazilské podnikatele v průmyslu, obchodu nebo službách lze také najít na území Portugalska (Machado Bógus, 2004). Ale to neznamená, že na území Portugalska jsou jen vysoce kvalifikovaní Brazilci. Již od osmdesátých let imigrují i Brazilci s nízkou kvalifikací a pracují pak ve stavebnictví nebo hotelnictví (Malheiros, 2002). Porovnáme-li data z roku 1991 a 1999 situace se mění. V roce 1991 28,4% Brazilců patřili mezi kvalifikované profesionály, 27,3% tvořili studenti, 16% Brazilců vykonávalo práce se středně vysokou kvalifikací (např. bankovní úředníci), 10,3% patřilo učitelům a jen 5,3% Brazilců vykonávalo nekvalifikovanou práci, zejména ve stavebnictví. Rok 1999 je změnou. 29,1% Brazilců pracuje ve stavebnictví, 25% v hotelnictví a 27,5% v nekvalifikovaných pozicích (např. domácí práce) (Pellegrino, 2004 str. 31). Důvodem této změny je v profilu Brazilských imigrantů, přicházejí méně kvalifikovaní, chudší a s nízkým vzděláním (Machado Bógus, 2004).

V roce 2003 Brazilští migranti spadali do skupiny třech nejvíce zastoupených přistěhovaleckých skupin (1. Ukrajina, 2. Brazílie, 3. Kapverdy) v Portugalsku. Brazilci tvořili 21% z celkových počtů legálních přistěhovalců v Portugalsku (Peixoto, 2005 str. 23).

Zpráva o imigrantech, azylu a hranicích vydala prohlášení, ve kterém je uvedeno, že v roce 2008 v Portugalsku legálně pobývalo asi 440 000 cizinců. Převažují Brazilci a Ukrajinci. V porovnání s rokem 2007 došlo k mírnému nárůstu o 1%. K brazilské komunitě v Portugalsku se hlásí 107 000 osob (Africanidade, 2009 str. 1). K obrovské změně došlo právě v této komunitě, která se v roce 2008 rozšířila o neuvěřitelných 66 354 osob. Portugalští odborníci na migraci tento jev vysvětlují, tak že rok 2007 byl „přechodným rokem migrace“ a rok 2008 naopak "nulový ročník pro novou etapu v migračním cyklu v Portugalsku" (Pereira A., 2009 str. 1). Mezi hlavní důvody této změny patří zejména špatná finanční a ekonomická situace v latinskoamerickém regionu a dále nový cizinecký zákon, vydaný 23. července 2007. Tento zákon ulehčil přístup legálním migrantům na portugalský pracovní trh. Portugalsko si určilo určité kvóty pracovních pozic, které mohou migranti obsadit (Associação dos Industriais da Construção Civil e Obras Públicas, 2007).

Je důležité se zmínit, jaký sektor latinskoameričtí migranti na portugalském pracovním trhu zaujímají. V primárním sektoru, který se vyznačuje vysoce kvalifikovanými pracovníky, nalezneme zejména imigranty z Evropské unie a také některé Brazilce. Pracují zde jako manažeři, podnikatelé atd. V sekundárním sektoru, který zaujímá především tyto oblasti: stavebnictví, průmysl, úklidové služby, obchodní řetězce a restaurace, pracují zejména imigranti z Afriky, východní Evropy a také někteří Brazilci. V roce 2004 průměrný plat Portugalce zaměstnaného na plný úvazek byl 836 euro, imigrantův plat byl o 20% menší. A navíc pracovní podmínky mnohých imigrantů v Portugalsku jsou více než nedostačující. Podle statistik pracovních úrazů „vedou“ imigranti z Brazílie a východní Evropy (IDEA Final Conference, 2009 str. 54).

Graf č. 5: Legální imigranti v Portugalsku

Zdroj: vytvořeno na základě dat viz (Pereira A., 2009)

10 Latinskoameričtí migranti v České republice

Česká republika měla k 31. prosinci 2009, 10 506 813 obyvatel. Počet cizinců v České republice k 31. březnu 2010 byl 430 310, z toho 1916 migrantů z Latinské Ameriky. (Český statistický úřad, 2010 str. 1). V porovnání s nejvíce zastoupenými migrantskými skupinami v České republice je procento Latinoameričanů velmi malé. Nejvíce jsou zastoupeni státní příslušníci Kuby (368), Brazílie (331), Mexika (284), Peru (169) a Kolumbie (157). Státní příslušníci z dalších latinskoamerických zemí nepřesahují počty přes 100 osob.

Po kontaktování (kontakt proběhl telefonicky a následně elektronickou formou v březnu 2010) Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky (dále MV), jsem se dověděla tyto informace. „V České republice mělo k 28. únoru 2010 povolen legální pobyt celkem 1 921 občanů latinskoamerických zemí, což představuje 0,45% z celkového počtu cizinců s povoleným pobytem (431 587). Podíl osob, které zde pobývají na základě dlouhodobého¹⁴ a trvalého pobytu¹⁵ je téměř vyrovnaný s mírnou převahou těch, kteří zde žijí na základě povolení k dlouhodobému pobytu (50,02%).“

Dále jsem MV položila otázku, zdali ekonomická krize měla nějaký dopad na migranty z Latinské Ameriky. „Dopady krize se v ČR začaly projevovat v posledním čtvrtletí roku 2008. Ke dni 31. 12. 2008 na území ČR legálně pobývalo celkem 1 624 státních příslušníků latinskoamerických zemí. Zatímco se celkový počet cizinců v průběhu roku 2009 snižoval a k 31. 12. 2009 dosáhl jejich počet 433 305 (pokles o 4 996 osob), počty státních příslušníků latinskoamerických zemí se v meziročním srovnání naopak mírně zvýšily na 1 839 osob (nárůst o 13,2%). Vzhledem k celkově nízkému počtu cizinců z Latinské Ameriky nebyly v průběhu hospodářské krize zaznamenány problémy v imigrační oblasti.“

Další otázku na MV jsem směřovala na mezinárodní ochranu latinskoamerických migrantů. „Žadatelé o mezinárodní ochranu z Latinské Ameriky tvoří velmi malé procento žadatelů a vyskytují se mezi nimi spíše ojediněle. Od roku 1990 bylo státními příslušníky zemí Latinské Ameriky podáno celkem 277 žádostí o mezinárodní ochranu, což tvoří pouze 0,3% z celkového počtu podaných žádostí v letech 1990 – 2009 (89 161). Na prvním místě figurují jednoznačně občané Kuby (249), následují občané Peru (13), Kolumbie (6), Chile (3), Ekvádoru

---

¹⁴ Dlouhodobý pobyt – občan, jehož předpokládaná doba pobytu na území ČR překročí 3 měsíce, je povinen do 3 měsíců od vstupu na území ČR požádat policii o vydání povolení k přechodnému pobytu. (Frištenská – Dluhošová - Boučková, 2004)

¹⁵ Trvalý pobyt – může ho získat cizinec, který žije na území ČR legálně na základě povolení k dlouhodobému pobytu a nepřetržitě po dobu 10 let. (Frištenská – Dluhošová - Boučková, 2004)

(2) a dále po jedné žádosti bylo podáno od občanů Haiti, Hondurasu, Nikaraguy a Venezuely. Co se týče udělených azylů, tak v 57 případech byl od roku 1990 udělen azyl občanům Kuby a v jednom případě občanu Nikaraguy. Podíl státních příslušníků zemí Latinské Ameriky na celkovém počtu udělených azylů (3 508) tvoří 1,7%.“

Dále mne zajímalo, jestli latinskoameričtí migranti patří mezi problematické migranty. „*Koncepce integrace cizinců (cílovou skupinu jsou legálně pobývajících občané třetích zemí (mimo EU) a nevztahuje se na žadatele o mezinárodní ochranu, ani osoby, jimž byla udělena) občany LA přímo nezmiňuje a nejsou pro ně v jejím rámci zavedena žádná speciální opatření.*“ (MV)

Latinoameričané žijící v České republice zaujímají zejména pracovní pozice v restauracích, poskytují taneční lekce, pozice hudebníků a umělců a jazykových lektorů. V přehledu zahraničních obchodních komor působících v ČR jsem našla tyto informace. „*Česko-brazilská obchodní komora byla založena dne 30. října 2008 v Praze s následujícími cíly: Najít a podporovat ty nejlepší obchodní příležitosti mezi oběma zeměmi. Poskytnout nezbytnou podporu českým podnikatelům, kteří mají zájem investovat v Brazílii a brazilským podnikatelům, kteří chtějí investovat v České republice. Zasílat svým členům informace o obchodních a politických událostech v Brazílii, organizovat nebo se účastnit obchodních misí v Brazílii a také spolupracovat s brazilskými organizacemi a institucemi při brazilských obchodních nebo diplomatických misích v České republice. Napomáhat rozvoji vztahů mezi Brazílií a Českou republikou v oblasti kultury a cestovního ruchu*“ (Česko-brazilská obchodní komora, 2009 str. 1). Další zahraniční obchodní komory na území České republiky: Česko-kubánská smíšená obchodní komora, Česko-peruánská obchodní komora, Chilsko-česká a slovenská obchodní komora (BussinesInfo.cz, 2010).

Podařilo se mi najít web (www.latinos.cz), který založil mexický student Alfredo Jiménez, aby spojil Latinoameričany v České republice. (Núñez, 2008). Na tomto webu můžeme najít jen pozvánky na kulturní události týkající se Latinské Ameriky např. salsa a latino party, poezie a hudba Latinské Ameriky, konference na různá témata (např. v březnu 2010 proběhla přednáška na téma Benito Juárez nebo Diversidad Cultural en Venezuela), latinskoamerická kinematografie, fotografie Latinské Ameriky atd. V dotaznících jsem se dotazovala, zdali existuje nějaká organizovaná asociace Latinoameričanů či migrantů z jednotlivých regionů. Pouze od bolivijské respondentky jsem se dozvěděla o La Asociación de Residentes Bolivianos en Praga (<http://www.arbol.cz>). Bohužel tento web nelze otevřít.

Kromě těchto webových stránek existuje Sdružení Latinoameričanů žijících v ČR, které se nachází v Brně a bylo založeno v roce 2005. U tohoto sdružení jsem bohužel nenašla webové stránky ani telefonický kontakt.

Jak již jsem uvedla výše, počet Latinoameričanů žijících v České republice je minimální v komparaci s ostatními etnickými skupinami. Tento fakt, ale nebrání v propagování latinskoamerické kultury v České republice, což velice napomáhá v začleňování latinskoamerických migrantů do české společnosti. V červnu 2010 se bude konat největší hudební latino festival v České republice, Latino Festival Urbano. Vystoupí zde umělci z Dominikánské republiky, Peru, Chile, Venezuely, Brazílie, Kuby a Kolumbie. Jedná se o festival latinskoamerické hudby, tance a kultury. Návštěvníci budou také moci ochutnat latinskoamerické speciality, od argentinského vína přes dominikánský rum až po ekvádorskou kávu (Urbano Team, 2010). Další velkou událostí, která se týká latinskoamerického regionu, bude v říjnu roku 2010 setkání kubánských residentů žijících v Evropě (Asociación martiana de cubanos residentes en República Checa, 2010). Latinskoamerický svět a jeho kulturu také v České republice propaguje španělský institut Cervantes. Institut Cervantes byl zřízen španělským státem v roce 1991 s cílem šířit, vyučovat a propagovat španělskou a hispanoamerickou kulturu. V měsíci dubnu 2010 se bude v Praze konat Festival Iberoamerických kultur, který má přiblížit divadelní umění vznikající na Pyrenejském poloostrově a v Latinské Americe. Jedná se již o druhý ročník tohoto festivalu, kde se představí hudební, divadelní, literární a filmová tvorba Latinské Ameriky. Také díky tomuto institutu se bude konat přednáška k dvoustetletému výročí nezávislosti hispanoamerických zemí. Účelem této přednášky bude mimo jiné přiblížit osobnosti osvoboditelů latinskoamerického regionu, poskytne pohled na iberoamerické revoluce, které vedly nezávislosti na metropoli a zejména zdůrazní bohatství kulturní a civilizační výměny v Latinské Americe (Instituto Cervantes, 2010).

Jediný kontakt na Latinoameričany v České republice, který je velice aktivní se nachází na stránkách Facebooku¹⁶, jako skupina Latinos en Republica Checa. K této skupině je přihlášeno 164 členů. Je to otevřená skupina. Nachází se v ní jak Latinoameričané, tak Češi. Tuto skupinu založila Patricia Regentova Sanchez. Tento „web“ pomáhá Latinoameričanům

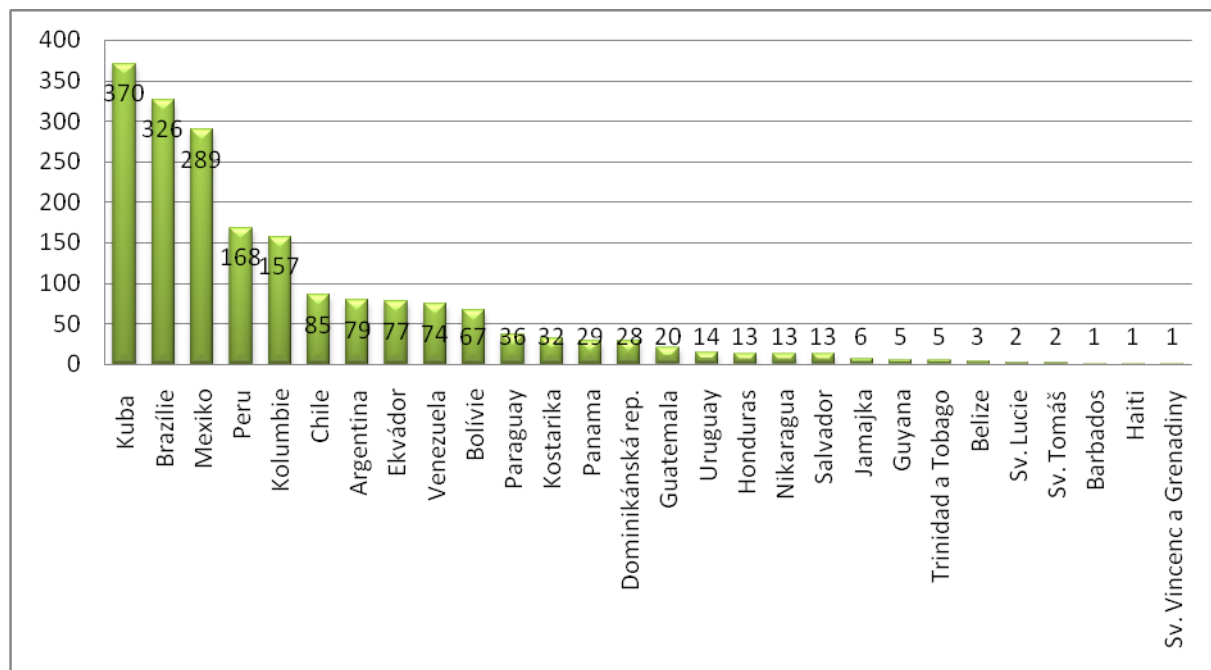
---

¹⁶ Facebook je rozsáhlý společenský webový systém sloužící hlavně k tvorbě sociálních sítí, komunikaci mezi uživateli, sdílení multimediálních dat, udržování vztahů a zábavě. Se svými více než 400 miliony aktivních uživatelů (únor 2010) je jednou z největších společenských sítí na světě. Je plně přeložen do šedesáti pěti jazyků.

v České republice např. s bydlením, s hledáním práce, s potřebnými dokumenty atd. Vyměňují se zde názory ze všech oblastí, od vaření přes politickou situaci v Latinské Americe. Češi zde shánějí potřebné informace o Latinské Americe nebo jen jednoduše vyjadřují solidaritu a náklonnost k latinskoamerickému regionu. V neposlední řadě se zde nacházejí pozvánky na společné akce.

Graf č. 6: Počet Latinoameričanů v ČR k 31. 3. 2010

Zdroj: vytvořeno na základě dat viz Český statistický úřad, 2010

11 Latinskoameričtí migranti v ostatních evropských zemích

I když má práce je hlavně zaměřena na Latinoameričany ve Španělsku, Portugalsku a České republice, ráda bych se krátce zmínila i o Latinoameričanech mimo tyto tři země. Pomineme-li imigraci Latinoameričanů do USA, Kanady a Japonska, další země kam směřují, se nacházejí v Evropě, i když jejich počet není samozřejmě tak vysoký jako ve výše uváděných destinacích.

Itálie, je zemí kam v roce 2000 zamířilo 114 697 Latinoameričanů, tvořili tak 8% ze všech cizinců. Obyvatelé Peru a Ekvádoru se stali nejčastějšími latinskoamerickými rezidenty na Apeninském poloostrově. Mezi další Latinoameričany s vysokým procentem v Itálii patří Brazilci (Peixoto, 2005). Specifickou skupinou jsou pak Argentinci, kteří spadají do tzv. skupiny navrátilců. Stejně jako ve Španělsku je charakteristika latinskoamerických migrantů gendrově nevyrovnaná, převažují ženy a to zejména v případě Brazilek (Pellegrino, 2004 str. 33).

Mezi další evropské země, které lákají Latinoameričany, patří Velká Británie. Zastoupení obyvatelů latinskoamerického regionu je zejména patrné od roku 1994, kdy do této ostrovní země začali imigrovat obyvatelé z Karibiku, zejména z Jamajky. Jednalo se především o ekonomické migranty ve věku 15 – 24 let (Pellegrino, 2004 str. 37).

Švýcarsko patří mezi země, kde počet latinskoamerických migrantů prudce stoupl zejména mezi lety 1990 a 2000. V roce 1990 se počet Latinoameričanů pohyboval okolo 6000 a v roce 2000 stoupl na 21 000. I zde převažuje žena jako migrantka. Je zajímavé, že konzuláty Bolívie, Ekvádoru a Peru tvrdí, že minimálně 60% jejich obyvatel žije v ilegality na území Švýcarska (Stienen, 2003 str. 8). Podle Miguela A. Palomina, žije ve Švýcarsku přibližně jeden milion osob, jejichž rodným jazykem je španělština. Uvádí, že jestli Latinoameričané dále budou pokračovat v imigraci do této hornaté země, tak jejich počet ovlivní i lingvistickou stránku Švýcarska a španělština se stane třetím nejpoužívanějším jazykem, hned po italštině a němčině (Palomino, 2004).

Dalším příkladem evropské země, kam míří Latinoameričané, je Švédsko. Liší se zejména tím, že zde žije mnoho azylantů a uprchlíků z Latinské Ameriky. Utekli sem, když v jejich zemi zuřilo násilí nebo diktatura. Hlavně se jedná o obyvatele z Argentiny, Uruguaye a Chile. Například v roce 2000 chilská komunita čítala na 27 000 registrovaných členů (Pellegrino, 2004 str. 37).

Migranti z Karibského regionu a střední Ameriky se podstatně liší ve svých evropských destinacích. Středoameričtí přistěhovalci se nacházejí zejména v Německu a také v některých skandinávských regionech, jako např. Dánsko nebo Finsko. Karibští migranti tvoří velké procento ve Francii a ve Švýcarsku a Lucembursku (Peixoto, 2005).

Uvedla jsem zde příklady zemí Evropy, kam míří Latinoameričané. Obecně se dá říci, že přítomnost Latinoameričanů v Evropě je spojena se dvěma hlavními motivy. Buď přicházeli a přicházejí jako uprchlíci, z oblastí občanských nepokojů, vojenských konfliktů anebo ze zemí diktátorských režimů (např. uprchlíci z Chile ve Švédsku nebo Norsku v 70. letech). Anebo je žene mimo Latinskou Ameriku ekonomický motiv. Tato migrace je právě patrná ve Španělsku a Portugalsku (Peixoto, 2005). V každé zemi je situace těchto imigrantů odlišná, ale všechny spojuje společný aspekt a tím je vzestupné procento imigrantů z Latinské Ameriky v Evropě. Jako důkaz uvádím tabulku s daty.

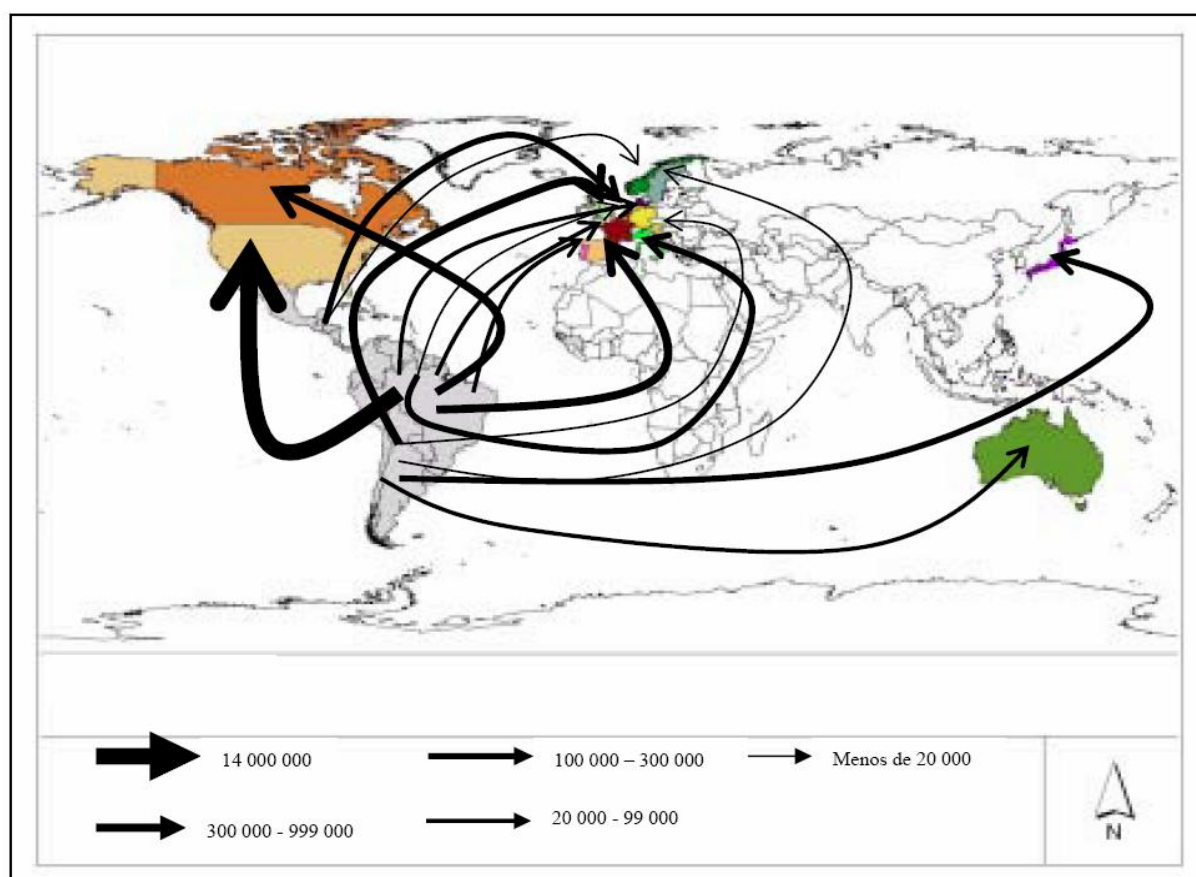
Tabulka č. 1: Latinoameričané a obyvatelé Karibiku ve vybraných evropských zemích 2005

Latin American and Caribbean Foreign Population in Selected European Countries, 2005*						
Countries	Latin America and the Caribbean				Other nationalities	Total
	South America	Central America and Mexico	Caribbean	Total		
	Number					
Austria	4,174	759	1,909	6,842	758,461	765,303
Belgium (b)	7,972	1,102	1,499	10,573	837,823	848,396
Denmark	3,095	613	452	4,16	253,192	257,352
Finland	971	277	221	1,469	106,877	108,346
France (d)	25,357	3,95	17,355	46,662	3,216,524	3,263,186
Germany	66,459	10,27	17,031	93,76	6,107,491	6,201,251
Greece (a)	494	75	217	786	585,258	586,044
Italy (e)	167,197	11,599	26,03	204,826	2,022,741	2,227,567
Luxembourg (c)	601	45	187	833	161,452	162,285
Netherlands	19,714	1,638	2,28	23,632	675,719	699,351
Norway	4,45	535	721	5,706	207,597	213,303
Portugal (f)	55,366	386	690	56,442	312,855	369,297
Spain (g)	946,116	20,461	98,339	1,064,916	1,956,892	3,021,808
Sweden	15,778	1,815	1,388	18,981	462,16	481,141
Switzerland	28,239	2,792	7,948	38,979	1,485,684	1,524,663
United Kingdom (a)	42,204	5,147	65,43	112,781	2,628,607	2,741,388

	Percent					
Austria	0.5	0.1	0.2	0.9	99.1	100
Belgium (b)	0.9	0.1	0.2	1.II	98.8	100
Denmark	1.II	0.2	0.2	1.VI	98.4	100
Finland	0.9	0.3	0.2	1.IV	98.6	100
France (d)	0.8	0.1	0.5	1.IV	98.6	100
Germany	1.I	0.2	0.3	1.V	98.5	100
Greece (a)	0.1	0.0	0.0	0.1	99.9	100
Italy (e)	7.V	0.5	1.II	9.II	90.8	100
Luxembourg (c)	0.4	0.0	0.1	0.5	99.5	100
Netherlands	2.VIII	0.2	0.3	3.IV	96.6	100
Norway	2.I	0.3	0.3	2.VII	97.3	100
Portugal (f)	15.0	0.1	0.2	15.III	84.7	100
Spain (g)	31.III	0.7	3.III	35.2	64.8	100
Sweden	3.III	0.4	0.3	3.IX	96.1	100
Switzerland	1.IX	0.2	0.5	2.VI	97.4	100
United Kingdom (a)	1.V	0.2	2.IV	4.I	95.9	100
Notes: *Most data correspond to January 1, 2005, except when indicated:						
(a) January 1, 2004.						
(b) January 1, 2003.						
(c) January 1, 2001.						
(d) March 8, 1999.						
(e) Residence permits/permits of stay as of January 1, 2004.						
(f) Residence permits and permits of stay as of December 31, 2005.						
(g) Residence permits as of December 31, 2006. The Caribbean includes Cuba, Dominican Republic, and "other countries" in Latin America.						

Zdroj: Council of Europe (2004, 2005), Istat and Ministero dell'Interno (Italy), INE and SEF (Portugal), INE and Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (Spain)

Obr. č. 1. Destinace latinskoamerických imigrantů v roce 2000

Zdroj: Centro Latinoamericano y Caribeño de Demografía (CELADE), División de Población de la CEPAL, Proyecto Investigación de la Migración Internacional en Latinoamérica (IMILA), 2006

12 Integrace migrantů

„Integrace je stav nebo proces, při němž si minority plně zachovávají svoje kulturní specifika, aniž by jim tato specifika bránila či znesnadňovala účastnit se všech aspektů života společnosti. Jde o žádoucí model soužití odlišných sociokulturních skupin – společnost tvoří různé, ale naprosto rovnoprávné subjekty.“ (Člověk v tísni, 2002 str. 81)

„Integrace je nepřetržitý oboustranný proces, který se opírá o vzájemná práva a odpovídající povinnosti přistěhovalců i hostitelské společnosti.“ (Niessen, 2005 str. 10)

„Samotný pojem integrace v obecném smyslu znamená sjednocení či včlenění nižší části do vyššího celku. Integrace ve vztahu k imigraci je chápána jako proces, v jehož rámci se imigranti stále více včleňují do různých oblastí společenského života v majoritní společnosti a do již existujících sociálních struktur. V popředí zájmu je především kvalita a způsob jejich zapojení do daného socioekonomického, právního, politického a kulturního systému majoritní společnosti.“ (Janská, 2002 str. 4)

Za jeden z nejdůležitějších cílů integrace je plná soběstačnost migrantů. Každý stát se snaží vytvořit migrantům takové podmínky, aby mohli vést nezávislý život, ať již v oblasti bydlení, zaměstnání, vzdělání, sociální sítě a participace ve společnosti. Mezi nejdůležitější předpoklady úspěšné integrace patří přístup na trh práce, zvládnutí jazyka a dostatečná úroveň vzdělání. Mezi největší komplikace k integraci migrantů se řadí nedostatečná nabídka pracovních míst a nekvalitní bydlení. Vlády evropských zemí začínají brát v potaz i jiné dimenze integrace jako např. sociálně kulturní sféru, osobní dimenzi integrace a intenzitu sociální interakce. Tento přístup pak vyvolává potřebu integrovat přistěhovalce do všech oblastí života společnosti, přes kulturní, občanskou až po politickou. Pokud se vše vydaří, tak aby byly jednotlivé dimenze integrace vzájemně propojeny, tak výsledky v jedné oblasti posilují ty ostatní. Je nesmírně důležité, aby obě strany, jak společnost a její instituce tak imigranti měli aktivní a otevřený přístup k integraci. Při navrhování spravedlivé a účinné politiky integrace má rozhodující význam vyvážené definování míry odpovědnosti (Niessen – Schibel, 2005).

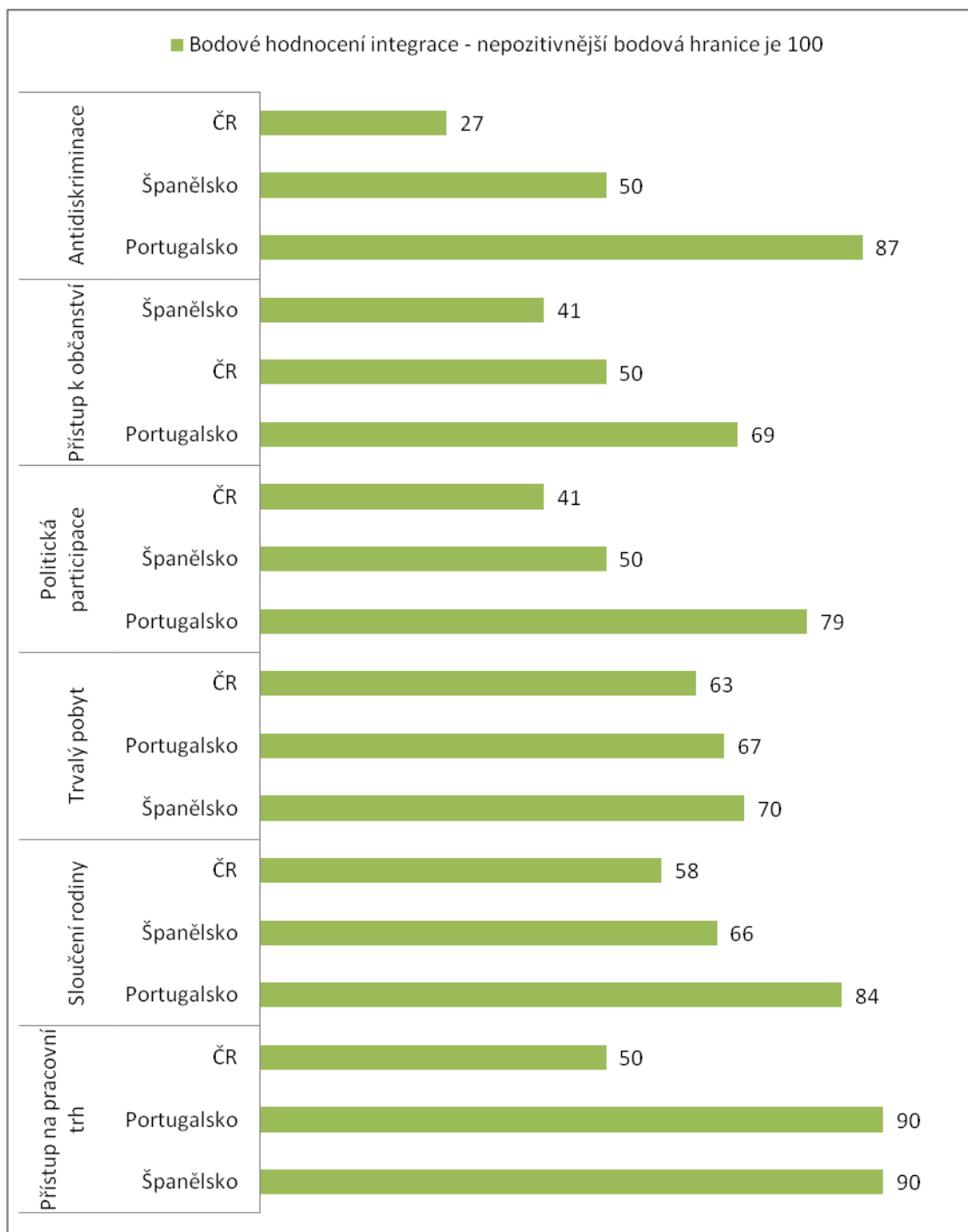
Integraci cizinců lze uchopit ze dvou úhlů pohledu. Tím prvním je pohled z odstupu, společenská distance. Nazývá se etický přístup. Tento přístup používá výrazy „my“ a „oni“, kde „my“ patří majoritní hostitelské společnosti a „oni“ imigrantské skupině. Zájmy

hostitelské společnosti pak zastupují instituce, které vůči cizincům zauímají určité postoje a strategie, jež je třeba pro hlubší porozumění též pochopit. Druhou možností jak chápat integraci, je pomocí úhlu pohledu samotného cizince, tento přístup nazýváme přístupem emickým. Díky této druhé možnosti lze zpravidla lépe pochopit motivaci cizince, lze lépe předvídat jeho jednání (Odehnalová, 2006).

RNDr. Eva Janská, PhD. dále rozděluje integrace na různé typy. Prvním typem je integrace socioekonomická, která spočívá ve dvou rovinách, horizontální (umístění škol, firem, bydlení - celkově v integraci v prostoru) a vertikální (nejdůležitější aspekt je zde čas – ekonomický příjem, vzdělání atd.). Dalším typem je integrace kulturní, kde záleží na přijetí majoritní kultury imigrantskou skupinou. Politická integrace spočívá např. v možnosti volit. Pokud imigrant obdrží povolení k pobytu, lze mluvit o politické integraci (Janská, 2002).

„Z hlediska imigrantů je pak nejvýznamnější strukturální integrace, která v sobě nese všeobecnou rovnoprávnost imigrantů s majoritní populací, včetně možnosti uchovat si do jisté míry specifika příslušného etnika. Spočívá především v zabezpečení práv a přístupu imigrantů na pracovní trh, do vzdělávacího systému, na trh s bydlením či k získání občanství.“
(Janská, 2002 str. 4)

Graf č. 7. Integrace ve Španělsku, Portugalsku a ČR podle MIPEX

Zdroj: vytvořeno na základě dat viz (British Council, 2007)

12.1 Psychologické aspekty integrace a akulturační strategie

Emigrace patří bezesporu k těm životním situacím, jež kladou na člověka zvláště velké nároky. Po náhlém a většinou násilném vytržení z dosavadního prostředí, z vlasti, okruhu přátel a spolupracovníků, přichází jedinec a s ním i jeho rodina, přátelé a mnozí další neznámí do nového cizího prostředí, aby v něm dále utvářel svůj osud a osudy svých bližních.

RNDr. Eva Janská, PhD. ve své dizertační práci uvádí tzv. akulturační strategii podle Berryho z roku 1992. Akulturaci definuje jako změnu, která nastává v kontaktu obou kultur. Akulturační proces se týká otázek biologických, psychologických, morálních, politických, právních, ekonomických, sociálních, kulturních i geografických (Šišková, 2001). Tato strategie se dále dělí na čtyři stupně. 1. Asimilace – začlenění minoritní skupiny do majoritní či dominantní skupiny. 2. Integrace – minorita se sice začlení, ale ponechá si své určité kulturní a sociální zvyklosti a s hostitelskou společností významně spolupracuje. 3. Segregace/separace – téměř nulové vztahy mezi majoritní kulturou a minoritou. Ta je buď segregována například státní politikou, nebo separována z vlastní vůle. Přistěhovalecká skupina si žije víceméně svým vlastním životem v izolaci, udržuje si svou etnickou identitu a tradice. 4. Marginalizace (postupné odsouvání jednotlivců nebo skupin na okraj společnosti) – dochází zde k izolovanosti, ztrátě identity nebo až k akulturačnímu stresu (psychologický a fyziologický stav organismu, který znesnadňuje adaptaci) (Janská, 2002).

Uvádím schéma na základě možných alternativ v rámci akulturační strategie (Berry, 1992 in Šišková, 2001 str. 24).

A: Imigrant udržuje vztahy s ostatními etnickými skupinami, nebo nikoli.

B: Imigrant si současně zachovává svou kulturní identitu, či nikoli.

- *V procesu integrace (A – ano, B – ne)*
- *V procesu asimilace (A – ano, B – ne)*
- *V procesu separace (A – ne, B – ne)*
- *V procesu marginalizace (A – ne, B – ne)*

Velké rozhodnutí

Emigrace ve smyslu trvalé změny dosavadního životního prostředí znamená vždy velký zásah do života jedince. Lze ji do jisté míry srovnat s těžkou operací, jež může mít krátkodobé, případně i dlouhodobé či trvalé nepříznivé následky.

Emigrovat znamená změnit dosavadní styl života, opustit své zaměstnání a rezignovat na postavení v práci, zrušit mezilidské vztahy (opustit příbuzné, přátele a známé), opustit vlast, kulturní hodnoty a vzdát se majetku.

Emigrace je závažné životní rozhodnutí, jež vyžaduje značnou dávku odpovědnosti za další vlastní život i těch nejbližších. Odhodlat se k emigraci znamená mít silný motiv, ujasněnou stupnici hodnot, promyšlený životní cíl. Emigrovat lze úspěšně jen tehdy, víme-li, proč tak činíme. Svoboda klade na lidskou osobu větší nároky než pohodlné vězení. Svobodu je nutné nést a unést, nesmí se pod ní padnout, je třeba ji užívat k seberealizaci a nikoli k sebezničení. Člověk, který opustil vlast s nasazením vlastního života, ví, že musí začít znova, váží si toho, co získal a nermoutí se tolik tím, co ztratil.

Adaptace

Člověk žije v prostředí, jež si do jisté míry sám vytváří a přetváří, uzpůsobuje si je. Prostředí opět trvale působí na člověka, na jeho city a zájmy, na jeho myšlení, spoluutváří jeho osobnost. Vztah člověka k prostředí vzniká v raném dětství, upevňuje se stále četnějšími svazky, jež pak v dospělosti, a zejména ve stáří, člověka stále více poutají. Čím starší je jedinec, tím nesnadněji se zbavuje pout k prostředí, z něhož přišel, tím nesnadněji se přizpůsobuje novému, do něhož přišel. „Zakořeněnost“ přináší též některé klady, jež mohou být přínosem zejména pro stáří: spokojenost a vyrovnanost, poznání, že člověk je malým článkem většího celku, vědomí vlastní role v tomto celku.

Lidské prostředí je složité, především prostředí sociální, vytvářené lidmi, jako je rodina, širší okruh příbuzných, přátelé, spolupracovníci, členové určité sociální skupiny, náboženské skupiny nebo národa. K prostředí člověka patří pochopitelně také kultura, tradice, zvyky a předsudky. Člověk se pohybuje také v prostředí přírodním.

Emigrace znamená násilné, dlouhodobé a většinou trvalé narušení či přerušení bezprostředních svazků s dřívějším prostředím, v němž člověk dlouhou dobou žil. Právem se

někdy hovoří o „vykořenění“. Migranti následně musí čelit cizí kultuře, cizímu jazyku, jinému přístupu ve vztazích, novému jídlu, hudbě, dopravě, měně atd. V této fázi je nesmírně důležitá funkce sociálních sítí, která pomůže imigrantovi orientovat se v novém prostředí a lépe a rychleji se adaptovat (Palomino, 2004).

Emigrant se vyřadí z jedné společenské skupiny, aby se zařadil do skupiny jiné. Místo přerušených starých svazků mají vzniknout nové, je nutno se znovu přizpůsobit, sžít se s odlišnými lidmi a s novou kulturou, osvojit si nový jazyk, jiný způsob myšlení, jiné postoje a názory a získat znovu postavení v odlišné společenské organizaci, stát se opět „někým“ a nezůstat „nikým“, usilovat o to, stát se občanem a nezůstat cizincem (Vágnerová, 2004). Zpravidla bývá proces adaptace k novému prostředí záležitostí několika generací.

A jak se tedy má emigrant, co nejpohodlněji adaptovat? Předně snažit se poznat své nové prostředí co nejrychleji a co nejdůkladněji. K tomu je pochopitelně nutno osvojit si řeč co nejlépe a v době co nejkratší. Proniknout do společnosti, znamená především snažit se pochopit její zvláštnosti a problémy. Je třeba si zvykat na povahově odlišné lidi z jiných národů, přijímat je bez zbytečné kritiky a výhrad. Zájem o aktuality z kulturního a politického dění, záliby a cestování pochopitelně zvyšují extenzitu i intenzitu adaptace (Rodrigo, 2003).

Co vlastně překáží adaptaci? Jakákoli vnitřní strnulost, nepružnost, vnitřní odpor, nerozhodnost, kolísání, vžitá návyky a zvyklosti, pokles ve společenském či pracovním zařazení, přerušení započatého díla, znemožnění realizovat životní plány, ztráta kontaktu s přáteli a známými. Jedním z nejčastějších projevů porušeného procesu adaptace je stesk po domově, stesk po vlasti (Vágnerová, 2004). Nutí k důkladnému zamyšlení a k opětovnému zhodnocení všech pro a proti, utvrzuje v rozhodnutí, anebo je narušuje.

K tomu, aby se člověk sžil s novým prostředím, je třeba vytvořit si k němu kladné citové vazby, snažit se s ním identifikovat. To pochopitelně nemusí mít za následek odcizení se národu, z něhož emigrant vzešel, anebo dokonce to, že by se emigrant měl za svůj národ stydět. Na otázku, zda adaptace znamená zřeknutí se všech dosavadních zvyklostí, tradic, názorů, či citových vazeb a vztahů lze tedy odpovědět záporně. Člověk si může uchovat určitou autonomii v novém prostředí v tom smyslu, že si zachová ze své minulosti to, co považuje za nejhodnotnější.

Izolace

Je třeba si znovu uvědomit, že emigrace znamená mimo jiné náhlé vytržení z prostředí, s nímž jsme byli více či méně srostlí: přerušeni styků s přáteli a známými, zanechání činnosti ve spolcích, přerušeni kariéry, zrušení kulturních vlivů.

Emigrace může ve svých důsledcích znamenat zánik, destrukci osobnosti, jestliže člověk setrvá v orientaci převážně na minulost a nezabývá se více přítomností a budoucností. Je však zřejmé, že nejen my, nýbrž také naše nové prostředí spoluurčuje, do jaké míry a jak dalece budeme moci do něho za určitou dobu proniknout a stát se jeho integrální součástí.

Není sporu o tom, že emigrant zejména v prvním období emigrace, bývá člověk snadno zranitelný a přecitlivělý mnohdy i ke zcela nevinným podnětům z okolí, někdy výbušný, mnohdy smutný a i zoufalý, případně podrážděný.

Člověk je zpravidla přijímán jako reprezentant něčeho, nějaké skupiny, firmy, národa, rasy, náboženství, klubu apod. Tím je automaticky na něho promítáno vše, co člověk, s nímž přijde do styku, o příslušné skupině ví, anebo co slyšel, případně jaké dojmy či předsudky získal v minulosti. A proto si také musíme uvědomit, že od soucitu a sympatie k opravdovému bezvýhradnému přijetí je u různých národů různě daleko (Diamant, 1995).

Proč jsou vůbec emigranti izolováni? Příčiny mohou být mnohé: psychologické, sociální i politické. Emigranti, jsou nesourodým článkem společnosti, mohou se stát často předmětem přechodného zájmu, zvědavosti, dočasné charity, předmětem osobní prestiže či snahy aplikovat zásady skutečného humanismu. Odlišují se řečí, zvyky, názory a také tím, co ví a co sami na sobě zažili.

Deprese

Deprese bývá pojímána jako dlouhodobý a zesílení afekt smutku, někdy provázen úzkostí. Postižený ztrácí zájem o dění kolem sebe, upadá do apatie, je nevykonný, často pláče, špatně spí, obviňuje se ze všeho možného, nevěří si a někdy upadá do stavu, který se pro něho stává nesnesitelným a z něhož hledá únik v sebevraždě. Každý z nás prodělal depresi v době, kdy opouštěl svou vlast, svou práci, své přátele, rodiče, spolupracovníky, byt a přírodu, k níž přilnul. Deprese v takovýchto případech je pochopitelná. Spíše je nutné se pozastavit nad člověkem, který by se nad tímto veselil. Rozdíl mezi smutkem "všedního

života" a smutkem patologickým je však především v síle a v délce trvání deprese. Někdy je však těžké rozpoznat, zda smutek je, či není přiměřený dané životní situaci (Diamant, 1995).

Když už se některým začíná zdát, že v novém prostředí zdomácněli, že jejich adaptace probíhá stále lépe a že se jim pozvolna daří navazovat nové společenské kontakty a takto prolamovat tíživou izolaci - objevuje se mnohdy zcela nečekaně deprese.

Často i po několika letech emigrace se jedinec dostává nečekaně do těžké deprese, která se může vléci i několik měsíců. Záleží na individuální dispozici k depresi, jisté je však, že velké procento emigrantů se depresi nevyhne.

Emigrace je zásah, který vyžaduje velkou změnu ve způsobu života, a do jisté míry má za následek i změnu osobnosti ve smyslu změny názorů, hodnot, postojů, zájmů, eventuálně i dalších složek osobnosti.

Deprese se objevuje hlavně v druhém období emigrace, kdy si člověk myslí, že to nejhorší už má za sebou. Nutí nás zhodnotit a přehodnotit dosavadní běh našeho života a znovu před nás staví problémy, které jsme považovali za vyřešené. Nevyhnutelně se mezi jinými objeví otázky: Udělal jsem správně, že jsem odešel? Neplatím příliš draze za získanou svobodu? Proč jsem vlastně odešel, proč jsem vše opustil a proč musím začínat znovu? Tak jako břemeno, které delší dobu neseme, se stává stále těžším, tak se nezodpovězená otázka stává časem neodbytnější, vtíravější. Dostáváme se pak do větší krize a naše deprese se prohlubuje.

Správně položená otázka je už zčásti vyřešený problém. Emigrant se tedy chtě nechtě dostává k nejzákladnějším otázkám lidské existence. Úspěšná emigrace teda předpokládá víceméně vyzrálou osobnost, pokud člověk neemigroval v dětském věku (Diamant, 1995).

Deprese se může objevit i u některých z těch, kdo si základní otázky spojené s emigrací vyřešili. City prostě mají někdy své důvody, jež rozum nechápe. Pokud možno je vhodné se sejít s lidmi, kteří jsou v podobné situaci a rozmlouvat s nimi. Po překonání krize navozené emigrantskou depresí postoupíme zpravidla o značný kus dopředu v procesu integrace s novým prostředím.

Stabilizace

Období prvního náporu emigrace na život emigranta tedy skončilo, otřesy a strasti s tím spojené jsou převážně překonány. Život se po všech stránkách stabilizuje, jedinec nabývá znovu pocitu osobní jistoty, sebedůvěry a rovnováhy, od minulosti se obrací k přítomnosti a budoucnosti, od pasivity k aktivitě. Stabilizace znamená postupné rozvíjení osobnosti člověka a „vstřebávání“ svobody. Je to všestranný rozvoj osobnosti směrem k seberealizaci v prostředí, jež takovému rozvoji nebrání. Podněty z tohoto prostředí, i když jsou někdy záporné, můžeme využít k dalšímu zrání osobnosti. Pojmy „svoboda“, „národ“, „tradice“, „budoucnost“ a další nabývají postupně konkrétnější obsah.

Integrace

Emigraci lze považovat za jednu z mezních životních situací. Je jednou z forem trvalé psychické zátěže, kterou lze pozorovat např. za války, při přírodních katastrofách, v koncentračních táborech, při únosech letadel, v období úmrtí nám blízké osoby, kolem rozvodu a podobně.

Integrace je vyšší stupeň adaptace. Integrace je tedy vyvrcholením dlouhodobého procesu adaptace, který může probíhat řadu let, mít různé výkyvy a období úspěšná i krizová. V procesu integrace lze podobně jako v jiných procesech duševního vývoje rozlišovat různé fáze: fáze idealizace (Španělé jsou báječní), fáze vystřízlivění (např. jsem Ekvádorec a po Španělech mi nic není) anebo odporu (např. Španělé jsou mi protivní, zůstal jsem Ekvádorcem).

Integrace se může uskutečnit v jedné, ve druhé či ve třetí generaci, případně nikdy. Je to závislé na individuálních zvláštностech jedince a nového prostředí. Integrace je tedy dvoustranný dlouhodobý proces, v němž jak imigrant, tak jeho prostředí stanoví dočasné či trvalé hranice. Integrace je také výsledkem dlouhodobého procesu učení rozumového i citového (Diamant, 1995).

Neúspěšná integrace může mít za následek dlouhodobé pocity vykořenění, ztrátu pocitu bezpečnosti, důvěry a sebedůvěry, dlouhodobou ztrátu tvořivosti a radosti ze života. Může vést k apatii, depresi, strachu nebo ztrátě smyslu života. V případě, že neúspěšně

integrovaný emigrant nenajde včas oporu lidskou či odbornou, může se rozhodnout pro reemigraci do jiné země či nazpět do vlasti, anebo se může v zoufalství uchýlit k sebevraždě

1. Hyperintegrace - tyto lidé se často stydí za svůj původ, jazyk, kulturu, za své rodiče atd.
2. Hypointegrace - jsou to tvrdošíjné případy maladaptace, jež se někdy projevují netaktním používáním rodného jazyka v přítomnosti domorodců a nedostatkem respektu pro jejich zvyklosti a názory.
3. Normální integrace - je snaha sžít se s novou společností bez ztráty osobní integrity a individuality, bez zapření osobní minulosti, tradic a názorů (Diamant, 1995).

13 Problémy spojené s integrací

Je důležité uvést, že latinskoameričtí migranti v Evropě nejsou tolika vystavováni projevům nesnášenlivosti nebo rasismu. Útoky proti přistěhovalcům z Latinské Ameriky nejsou tak četné jako například proti imigrantům z oblasti Maghrebu.

Rasismus, je jeden z aspektů, který brání plné integraci. Migranti z Karibského regionu, kteří mají africké kořeny, se s rasismem setkávají nejvíce z latinskoamerických imigrantů (Castles, 1993). Tato situace se také týká obyvatelstva pocházejícího z Ekvádoru či západních částí Peru (Uhlář, 2009). Imigranti, kteří jsou vystaveni rasismu, se brání různě. Jedna z forem obrany je vytváření etnických komunit, kde imigranti dále rozvíjí své vlastní sociální, politické a náboženské instituce. Na jednu stranu je vytváření těchto komunit pozitivní pro obranu a „ochranu“ samotných imigrantů, ale v kontextu integrace do společnosti je tento jev negativní. Vytváření komunit zhoršuje a zmenšuje možnost plného začlenění do majoritní společnosti. Ale je také důležité podotknout, že záleží na tom, jaká generace migrantů vyrůstá v komunitě. Obtížněji se budou samozřejmě integrovat nově příchozí migranti, než jejich druhá generace, která v dětském věku přichází do styku s vrstevníky z majoritní společnosti. Ale nachází se tu i protiklad, kdy migranti utlačují majoritní obyvatelstvo nebo jiné imigrantské skupiny, které se něčím liší (Castles, 1993). A v neposlední řadě, dochází i ke konfliktům mezi samotnými komunitami, viz kapitola Latin Kings ve Španělsku.

Vážnějším ohrožením plné integrace je xenofobie. *„Xenofobii charakterizují projevy odporu, nepřátelství, ale i nedůvěra ke všemu cizímu a strach ze všeho cizího. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury, projevující se navenek odporem a nepřátelstvím vůči imigrantům, ale i cizincům s trvalým pobytem, uprchlíkům atd. Někdy je tento pojem užíván jako obecný termín pro rasismus, antisemitismus a nacionalismus. Stejně jako rasismus je předsudkem, který vytváří negativní názor bez jakékoliv znalosti nebo smyslu“* (Český helsinský výbor, 2005 str. 1). S xenofobií jsou úzce spojené předsudky a generalizace, které jsou velmi nebezpečné při soužití s jinou kulturou či etnikem. Jak již jsem uvedla výše v Evropě a zejména ve Španělsku žije již několikátá generace latinskoamerických migrantů, a pokud si majoritní obyvatelstvo vytvořilo již určité stereotypy vůči Latinoameričanům, je těžké tuto situaci změnit (Odehnalová, 2006). Stejně jako v ohrožení z rasismu tak i hrozba xenofobie nutí migranty

vytvářet etnické enklávy, kde se mnohem snadněji hromadně čelí xenofobním útokům ze strany majoritní společnosti. Migranti vytvářejí diaspory vlastních etnik, toto následně vede k usnadnění adaptace po stránce kulturní (stejný jazyk), ekonomické (možnost „etnické ekonomiky“¹⁷) i sociální (různorodé formy pomoci) (Šišková, 2001).

Obětí diskriminace může být stejně tak jako obyvatel majoritní společností, tak latinskoamerický migrant. Rozdíl se nachází ve frekvenci diskriminačních přístupů. Již výše jsem uvedla jak si Španělsko, Portugalsko a Česká republika vede podle MIPEXu v oblasti antidiskriminace. Z vlastních zkušeností ve španělské neziskové organizaci Valencia Acoge¹⁸, kde jsem měla možnost pracovat také s migranty z Latinské Ameriky, jsem poznala, že latinskoamerický region je mnohem populárnější než ostatní regiony ve všech oblastech. Měla jsem na starosti poradnu, která pomáhala s vyhledáváním ubytování pro migranty. Každý den jsem nacházela v tisku informace typu: „*Nabízím volný pokoj pouze pro Latinos*“. Ostatní etnika byla mnohem více diskriminována oproti Latinoameričanům.

V roce 2006 více než 80% Britů, Francouzů, Španělů, Italů a Němců nemělo důvěru v imigrační politiku své vlády. Průzkum, který se provedl v zemích obyvatel výše zmiňovaných, na vzorku 5 000 dospělých respondentů zjistil, že nejméně negativně ze starých zemí Evropské unie vnímají přisun imigrantů na ekonomiku země právě Španěle (Euractiv.sk, 2006 str. 1).

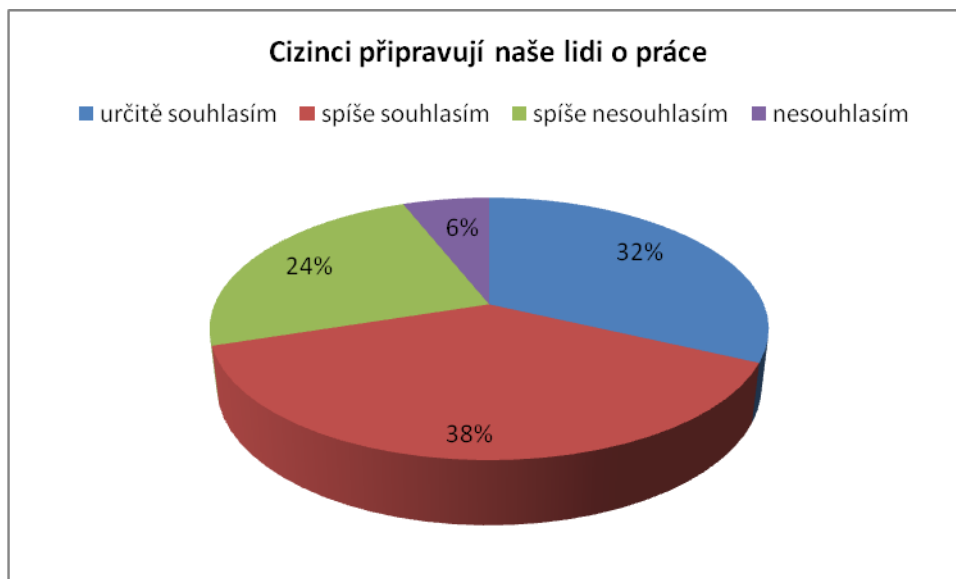
V dokumentu „*Evolución del Racismo y la Xenofobia en España*“, který byl vydán v roce 2009 Centrem pro sledování rasismu a xenofobie ve Španělsku se uvádí, že 3 ze 4 dotazovaných požaduje zpřísnění zákonů proti migrantům (celkem dotazovaných 3000). V roce 2000 bylo pro zpřísnění 36%, v roce 2004 56% a jen o pět let později v roce 2009 75% obyvatel Španělska. Podle tohoto výzkumu se španělská společnost staví pozitivněji jen k Argentincům, co se týče latinskoamerického regionu. Důvodem je podobný fyzický a kulturní index. Zpráva uvádí smutnou skutečnost: „*Jestliže jsi ve Španělsku, jsi běloch, máš peníze a mluvíš anglicky nebo německy, nezáleží na tom, jestli jsi cizinec. Nejsi prostě imigrant! Máš-li jinou barvu kůže, musíš umět hrát fotbal nebo jít do války v Afganistanu, aby tě společnost přijala.*“ Podle výzkumu, ti občané, kteří byli nejvíce pro zpřísnění zákonů proti

---

¹⁷ „Při poznání obtížnosti vstupu do primárního trhu práce poskytuje sekundární trh imigrantům alternativu uplatnění se v ekonomice cílové země – poskytuje určitou stabilitu postů a některé výhody spjaté např. s možnostmi uplatnění jazykových a profesních znalostí a dovedností. Produkty této ekonomiky jsou využívány i jinými etniky či majoritním obyvatelstvem.“ (Drbohlav, 2007)

imigrantům, spadají do dvou hlavních skupin. První skupinou jsou občané vysokého věku, nízkého vzdělání, nízké sociální a edukační úrovně, často věřící a pravicově orientovaní. Druhou skupinou jsou mladí lidé, kteří mají zkušenosti s nezaměstnaností, středoškolského vzdělání, věřící a politicky orientovaní spíše nalevo. Ti, co tolerují imigraci, jsou vyššího vzdělání, mají stabilní práci a ekonomický příjem, často jsou na vyšších pozicích na pracovním trhu. Všechny tyto aspekty je právě oddalují od reálné skutečnosti, ve kterém lze narazit na migranty. Tato zpráva nám ukazuje několik pravd o současném Španělsku. Za prvé, Španělsko je stále uvězněno ve stereotypech a v dojmu, že patří mezi moderní země. Demokracie a moderní osvícenství přišlo do španělského království později, a do některých oblastí ještě ani plně nedorazilo. Španělsko se potýká s obrovskou nezaměstnaností a finanční krizí. Důvodem mohou také být slogany konzervativních politických stran typu: „*všichni se nevejdeme do člunu*“, „*imigrant - pravděpodobnější pachatel trestného činu*“ nebo „*zákony jim povolí vše*“, které jsou pak vysoce medializované. Migrantovi je přisuzováno vše špatné, co se děje ve Španělsku. Proč je tak vysoká nezaměstnanost, kriminalita, špatný sociální systém atd.? Na vše má společnost jednotnou odpověď – imigranti (Quispe, 2010).

Graf č. 8: Postoje k zaměstnávání cizinců v České republice

Zdroj: Ekonom, 2010

Diskriminací trpí migranti zejména na pracovním trhu. Mnoho migrantů v Evropě je vystaveno špatným bezpečnostním a zdravotním podmínkám v zaměstnání. Migranti často

pracují na rizikových postech a v nehygienickém prostředí za malou mzdu. Přijímají tyto pozice, kvůli vysoké poptávce. Stává se také často, že jsou migranti segregováni na pracovním trhu. Jsou odsunuti zejména na práci v zemědělství, zahrádkářství, stavebnictví, dopravu či zdravotnictví. V těchto sektorech pracují za velmi drsných podmínek. O tyto práce mají migranti zájem, protože zde nehrozí tak vysoká jazyková a zákonná bariéra. Avšak tento fakt je staví do pozice diskriminovaných. Jejich platy jsou nižší, pracovní doba delší, kvůli vysoké poptávce větší nestabilita zaměstnání, fyzicky náročná a někdy monotónní práce, zvýšené riziko úrazu. Sami migranti přiznávají, že jsou diskriminováni na pracovišti, pokud vznikne konflikt mezi domorodcem a jimi, zaměstnavatel se mnohem častěji přikloní na stranu domorodce. Imigranti jsou pod obrovským tlakem, vyčerpaní a pod stresem, což absolutně nevyhovuje při procesu integrace do majoritní společnosti (European Agency for Safety and Health at Work, 2008).

Pokud má dojít ke kvalitní integraci minority ve společnosti, je nesmírně důležité správně komunikovat, aby nedocházelo ke konfliktnímu soužití. Jako první stupeň konfliktního soužití se pak označuje situace, kdy se občan negativně vyjadřuje o členech minority, ať už vtipy, hanlivými výroky, jak v běžném hovoru či ve sdělovacích prostředcích. Dalším stupněm je vyhýbání se kontaktu s příslušníkem minority. Občané majoritní společnosti pak často odmítají takového kolegu v práci či souseda v domě. Třetím stupněm je diskriminační zacházení s minoritou. Brání imigrantům např. získat určitá zaměstnání. Jako čtvrtý stupeň konfliktního soužití se berou fyzické útoky na příslušníky minority nebo na jejich majetek. Posledním stupněm je genocida. Jak ve Španělsku, tak v České republice se evidují aspekty až čtvrtého stupně konfliktního soužití s imigranty (Šišková, 2001).

Mezi problematiku integrace patří také transnacionalismus, který integrační procesy imigrantských skupin často velmi omezuje. Tento pojem se objevil v sociologii v devadesátých letech 20. století jako nový fenomén v oblasti migrace. Tento pojem se do povědomí dostal díky trojici antropoložek Linda Basch, Nina Glick-Schiller a Cristina Szanton-Blanc, které zkoumaly karibské a filipínské migranty v New Yorku. *„Transnacionalismus představuje novou interpretační strategii migrace v sociálních vědách, která se vymezuje vůči asimilacionismu a multikulturalismu jako dvěma dominantním diskursům migračních studií. Základní kritika směřuje k zpochybnění předpokladu, že společnost jako národní společenství je teritoriálně a kulturně ohraničený systém. Termín společnost je proto nahrazen koncepty sociálních sítí a sociálních polí, které navazují na relativistické a konstruktivistické koncepce*

prostoru a které lépe odpovídají situaci dnešních cizinců, jejichž sociální praktiky překračují hranice národních států.“ (Kostlán, 2008) V pojetí transnacionalismu migranti tvoří důležitou skupinu, nejsou pasivními hráči, ale velice aktivní, a to i ve významu individuálního jedince. Imigranti se pohybují mezi více sociálními prostory, které utvářejí jejich vzorce jednání a myšlení a volí různé strategie. Migrant se nevzdává všech kulturních vzorců své země původu. Udrží si je prostřednictvím nejrozličnějších transnacionalizačních sociálních sítí a praktik. Mezi nástroje rozvoje transnacionalismu patří různé typy převaděčských, rodinných nebo cestovatelských sítí, které spojují zemi původu se zemí přisídlení. Jako příkladem lze uvést transnacionální pohyb kapitálu ve formě remitencí. Pro imigranty právě remittance znamenají hlavní prostředek transnacionálních praktik a také důkaz vlivu globalizace na individuální jednání (Kostlán, 2008). I Eva Janská zastává názor, že transnacionalismus zpomaluje proces adaptace. Nedochozí k plnému přerušení ekonomických, socio-kulturních a politických vazeb se zemí původu. Imigranti jsou stále v kontaktu s příbuznými a rodinou v zemi původu. Je možno vytvořit několik scénářů. 1. úspěšní migranti, často podnikatelé, se vrací spolu s rodinou do země původu. 2. Rodiče i děti se plně asimilují v hostitelské zemi. 3. Rodiče se nezbaví fenoménu transnacionalismu, ale jejich děti ano a plně se asimilují. 4. Rodiče i děti žijí v transnacionalistickém prostředí (Janská, 2002). Transmigrant, to je migrant „*who moves back and forth between the West and the Rest*“. (Hening, 2009 str. 1)

14 Integrace z pohledu Evropské unie

Fenomén migrace obyvatelstva je v současné době jednou z nejproblematictějších oblastí mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky. Po skončení studené války na konci 20. století, migrace představuje jednu z nejvýznamnějších hrozeb, kterou přináší proces globalizace.

Rychlý vědecko-technický rozvoj, expanze v sektoru služeb, sociálně-ekonomický a politický vývoj v jednotlivých oblastech světa, již zmíněná globalizace a celá řada dalších procesů jsou zdrojem rozsáhlé migrace obyvatelstva do vyspělých krajín Evropy. Válečné a etnické konflikty, politická a náboženská perzekuce, které souvisí s politickými a ekonomickými změnami v chudých zemích, jsou příčinou rozsáhlých utečeneckých vln klasické migrace z Jihu na Sever. Po kolapsu sovětského bloku však došlo ke geopolitické změně a největší obavy vyvolává v zemích západní Evropy migrace z Východu na Západ.

Migrace obyvatelstva z chudých částí světa, jejichž cílem jsou země s rozvinutou demokracií, narůstá v čase využívání médií a informací v celosvětovém měřítku, kdy je možné porovnávat a konfrontovat způsoby a styly života s různými kulturními systémy.

Státy Evropské unie (zejména státy západní Evropy), o kterých je ve světě všeobecně známo, že respektují lidská práva a svobody spolu s jistým demokratickým systémem spojeným s určitým materiálním standardem – tento obraz bohatého a rozvinutého světa, kde je možná plná svoboda a bezpečnost jednotlivce je obrovským magnetem, který přitahuje imigranty z celého světa.

Společným znakem migračního procesu je snaha nalézt lepší životní a ekonomické podmínky, uplatnit se resp. vyhnout se omezením, které se nachází v domovském státě.

Veřejnost i politické vedení zemí Evropské unie jsou hluboko rozdělené v otázce akceptace, resp. odmítnutí přístupu úřadů vůči přistěhovalcům, ať už legálním či ilegálním. Idea volného trhu a s tím spojené právo člověka na svobodný pohyb a pobyt se stává dnes pro vyspělé státy velkým problémem. To, co je součástí základních lidských práv a svobod ve vztahu k vlastnímu obyvatelstvu se stává problémem pro skupiny imigrantů.

Imigrace se postupně stávala částí evropské debaty teprve od 80. let. K nejdůležitějším krokům na cestě ke společné imigrační a azylové politice patří:

- * Podepsání Schengenské dohody (1985 a 1990), která pro signatáře znamená odstranění policejních kontrol na vnitřních hranicích a volný přeshraniční pohyb.

* Podepsání Úmluvy o určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl předložené v jednom z členských států Evropských společenství, tzv. Dublinská úmluva nebo Dublin I (1990).

* Maastrichtská dohoda (1992), která zakotvila oblast imigrace a azylu jako součást III. pilíře, tedy oblasti justice a vnitra.

* Amsterodamská smlouva (1997), která přesunula tyto otázky z III. do I. pilíře, a tím se přistěhovalectví a azyl staly součástí komunitárního práva a mělo by se o nich tedy převážně rozhodovat na základě hlasování kvalifikovanou většinou (nikoliv jednohlasně).

* Zasedání Evropské Rady v Tampere v roce 1999, jehož výsledkem byl Haagský program pro posílení svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v EU (2004), který se soustřeďuje na zavedení jednotných procedur pro poskytování statusu uprchlíka a ochrany a věnuje se více ochraně vnějších hranic.

* V roce 2003 bylo stanoveno nařízení zvané Dublin II, které doplnilo úmluvu z roku 1990. Cílem Dublinských úmluv je zabránit předávání si uprchlíků mezi jednotlivými státy (problém tzv. obíhajících uprchlíků – „*refugees in orbit*“) a vyhnout se podávání žádosti o azyl v dalších zemích poté, co byla žádost v jednom státě zamítnuta (tzv. „*asylum shopping*“).

Další společné regulace se týkají: omezování nelegální migrace, pravidel legálního pobytu na území členských států EU, pravidel udělování víz, spolupráce na stanovení standardů a metod kontroly překračování vnějších hranic, zrušení kontroly osob překračujících vnitřní hranice signatářů Schengenské dohody a sjednocení kritérií a mechanismů týkajících se poskytování azylu.

Pro realizaci společné migrační a azylové politiky Evropská unie disponuje několika nástroji a institucemi. Jedním ze základních nástrojů imigrační politiky jsou seznamy zemí, jejichž občané jsou povinni mít vstupní víza, a těch, jejichž občané jsou od této povinnosti osvobozeni (M. Kusz, 2007).

14.1 Integrace migrantů v České republice

„Hovoříme-li o integraci cizinců do české společnosti, musíme si v první řadě položit otázku, jakou společnost máme na mysli. Teprve odpověď na ni nám totiž může sdělit, co po cizincích vlastně chceme, co taková integrace obnáší, kam směřuje a kdy, nebo čím, je završena. Odpovědí by měla být společnost občanská a liberální, kde je rozhodující jedinec, jeho osobnost a princip občanské rovnosti namísto příslušnosti k nějaké "národnosti",

"etnické skupině", "zemi původu", "minoritě" nebo "majoritě"." (Možný, 2002 in Odehnalová, 2006 str. 17))

Česká republika dlouho patřila mezi země, které byly uzavřeny před světem. Chyběla nám multikulturní zkušenost, kde bychom mohli poznat, jak se imigranti chovají, jaké hodnoty respektují, o jaké tradice se opírají, jak se liší v komunikaci a v neposlední řadě jaké mají očekávání. Od roku 1989, uběhlo už dvacet jedna let a my jsme ušli velký kus cesty novým směrem, ale i tak se stále u nás objevuje strach z cizinců, strach z neznámého, strach z někoho, kdo vypadá jinak než my – xenofobie. Bránit se proti xenofobnímu smýšlení je velice důležité. Můžeme ho snížit či se ho zbavit tehdy, když se o tom, koho se bojíme, dozvíme co nejvíce konkrétních informací. Ať už ze strany státu nebo z vlastní zkušenosti.

Integrace cizinců – stručný historický vývoj: (Ministersvo práce a sociálních věcí České republiky, 2009 str. 1)

- *1989 – Zásadní změna společenského systému v České republice a otevření hranic vedoucí k větším a diverzifikovanějším migračním tokům*
- *90. léta 20. století – integrace cizinců záležitostí Ministerstva vnitra*
- *1999 – integrace cizinců se stává součástí vládní politiky (na základě usnesení vlády ČR ze dne 7. července 1999 č. 689) Ustavení 15 základních „Zásad Koncepce integrace cizinců na území České republiky“, důraz kladen na sociální aspekt integrace cizinců*
- *leden 2004 – odpovědnost za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců byla převedena z Ministerstva vnitra (MV) na Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)*
- *2002 – založení oddělení integrace cizinců na MPSV*
- *2003 – založení odboru migrace a integrace cizinců MPSV*
- *1. srpen 2008 – odpovědnost za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců byla převedena zpět z MPSV na MV; sloučení oddělení integrace cizinců s oddělením migrace MPSV*

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie i s problematikou imigrace, která se tak stala i unijní problematikou. Členství v EU vytvoří podmínky k řešení problémů, s ohledem na omezené zdroje nad možnosti ČR, např. v oblasti životního prostředí, vyrovnání úrovně regionů, zapojení do celoevropských sítí dopravních, telekomunikačních,

energetických apod. ČR tak bude moci daleko efektivněji bojovat proti mezinárodnímu zločinu, terorismu, bude účinněji čelit imigračním vlnám, praní špinavých peněz apod. (Murad – Hejtman, 2004).

Vývoj politiky integrace můžeme rozdělit do dvou fází. V první fázi (1999-2003) spadala tato problematika do působnosti Ministerstva vnitra (dále jen MV). V těchto letech se MV zaměřovalo vedle programů na integraci Romů, kteří přišli ze Slovenska, hlavně na tři specifické skupiny imigrantů: azylanty, krajany (z území Ruska, některých bývalých republik SSSR a později též z Republiky Bosna a Hercegovina) a zdravotně postižené osoby z Bosny a Hercegoviny. Druhá fáze pak byla zahájena převedením této agendy pod Ministerstvo práce a sociálních věcí od 1. 1. 2004, kdy Česká republika již nepovažuje imigraci cizinců za něco nebezpečného, před čím je třeba se mít na pozoru. Na konci 90. let začíná vláda definovat imigraci jako jev, který je nejen „normální“, ale také užitečný pro většinou společnost.

Významný posun v oblasti české integrační politiky nastává koncem 90. let, kdy vláda postupně přijala tři klíčové dokumenty vytvářející dlouhodobou koncepci integrační politiky. Jedná se o Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR (1999), Koncepce integraci cizinců na území ČR (2000, poté každoročně aktualizovanou) a Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců (2003). Do integrační politiky ČR také patří Plán integrační politiky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR 2004-2006. Tento plán stanovuje zásady integrační politiky ČR vyplývající z mezinárodních závazků a zejména z „*acquis communautaire*“ (souhrn veškerého platného práva Evropských společenství, které zavazuje všechny členské státy v rámci Evropské unie). Je zde upozorňováno na přípravu zaměstnanců Ministerstva práce a sociálních věcí pro práci s imigranty. Plán také konkretizuje podmínky spolupráce s orgány místní samosprávy, sociálními partnery a neziskovými organizacemi při realizaci integrační politiky (Kolektiv Člověk v tísni, 2004 str. 6).

Je velice důležité zmínit, že zisk státního občanství hostitelské země je obecně chápán jako formální završení integračního procesu a to i v České republice. Migrant v České republice musí splňovat tyto podmínky:

1. *má na území České republiky ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje*
2. *prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbude své dosavadní občanství, nebo prokáže, že pozbyla své dosavadní občanství, nejde-li o osobu bez státního občanství nebo osobu s přiznaným postavením uprchlíka; doklad o pozbytí*

dosavadního státního občanství se obstarává až poté, co Ministerstvo vnitra vydá žadateli tzv. příslib udělení státního občanství České republiky

3. *nebyla v posledních pěti letech odsouzena pro úmyslný trestný čin (prokazuje se výpisem z rejstříku trestů v ČR, výpis z rejstříku trestů žadatele si Ministerstvo vnitra obstarává formou dálkového přístupu podle zvláštního právního předpisu, nepředkládá jej žadatel)*
4. *prokáže pohovorem před příslušným úřadem znalost českého jazyka (nevztahuje se na žadatele, který je nebo byl státním občanem Slovenské republiky)*
5. *plní povinnosti vyplývající z ustanovení zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt a vstup cizinců na území České republiky (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) a povinnosti vyplývající ze zvláštních předpisů upravujících veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, daně, odvody a poplatky (Ministerstvo vnitra, 2008).*

V roce 2005 vyšla nová verze integrační koncepce, ve které se nacházejí následující změny:

a) byly definovány klíčové předpoklady integrace imigrantů (tzv. prioritní oblasti) a byla naplánována specifická opatření k naplnění těchto předpokladů.

b) důraz je kladen na jednotlivce (jako na člena společnosti, nikoli jako na příslušníka konkrétní etnické komunity), na jeho osobní úsilí a odpovědnost.

c) integrace imigrantů je definována jako obousměrný proces; sjednocování domácího obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti, které na jedné straně vyžaduje přizpůsobování migrantů a na druhé straně pak vytváření podmínek pro začleňování migrantů do přijímající společnosti.

d) byl vytvořen dlouhodobý rámec směřování integrační politiky a dílčích opatření.

e) migranti legálně pobývajících v Česku po dobu alespoň jednoho roku byli určeni za cílovou skupinu integrační politiky. (Drbohlav – Medová – Čermák – Janská – Čermáková – Dzúrová, 2010 str. 86)

Byly vytvořeny čtyři prioritní oblasti v této nové verzi integrační koncepce:

1. znalost českého jazyka – zvýšit znalost českého jazyka mezi migranty a jejich dětmi, zavedení certifikovaného osvědčení o znalosti českého jazyka (V lednu 2009 byla jazyková

zkouška z českého jazyka zavedena jako nezbytný předpoklad k udělení povolení k trvalému pobytu)

2. *ekonomická soběstačnost migrantů*

3. *orientace migrantů ve společnosti – zvýšit povědomí migrantů o české společnosti, jejích hodnotách a institucích*

4. *podporovat rozvíjení vztahů mezi migranty a většinovou společností a zvyšovat veřejné povědomí o přítomnosti migrantů v České republice* (Drbohlav – Medová – Čermák – Janská – Čermáková - Dzúrová, 2010 str. 87)

Ekonomická krize ovlivňuje silně integraci migrantů nejen v ČR. Podle magazínu Ekonom od začátku roku 2009 přišlo o práci 45 tisíc cizinců. Agentury práce, které zaměstnávají prakticky jen občany z nečlenských zemí EU, vykazují o 30 tisíc míst méně. Ti cizinci, kteří nemají práci, se ocitnou rychle mimo zákon. Často tak migranti v ČR volí cestu domů. Ředitel odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra uvádí, že dle statistik příliv cizinců slábne, protože chybějí pracovní příležitosti. I když hospodářská krize s pracovním trhem otřásla, poptávka po levné pracovní síle tu stále je, uvádí magazín Ekonom (Hruška, 2010 str. 17). Avšak cizincům v České republice hrozí další komplikace v přístupu na pracovní trh. Stát hodlá uplatňovat přísnější podmínky pro zaměstnávání cizinců ze zemí mimo Evropskou unii s cílem snížit nezaměstnanost. Ministerstvo práce na začátku března 2010 připomnělo úřadům práce, že cizinec není našinec: „*Je třeba důsledně upřednostňovat uchazeče o zaměstnání z řad občanů ČR, EU, Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska*“ (Sůra – Hubený – Šašková, 2010 str. 2c). Zároveň bylo úřadům práce doporučeno, aby dohlédli na získávání či prodlužování pracovních povolení u cizinců jen v „nezbytně“ nutných případech.

Česká republika se od svého vstupu do EU stala cílovou zemí migrantů. Avšak přes pozitiva, která toto postavení přináší, podle nově vypracované zprávy silně zaostává v jejich integraci. Podle Indexu integrační politiky (MIPEX) z 11. března 2008 vyšlo najevo, že Česká republika v integraci cizinců zaostává za evropským průměrem. Zpráva, kterou sestavila Britská rada společně s organizací Migration Policy Group, zkoumala země v šesti kategoriích, z nichž každá se skládala ze čtyř dalších podkategorií. Z nich bylo poté vytvořeno celkové skóre. Česká republika měla sice dobrý výsledek v kategorii získání trvalého pobytu, avšak v oblastech jako je přístup na trh práce, sjednocování rodin, možnost získání občanství a

zapojení do politického života skončila bohužel někde uprostřed. Nejhuře byla oceněna v oblasti, která se týká ochrany před diskriminací. Česká republika skončila jako druhá nejhorší ze všech zemí, které MIPEX hodnotil, tj. 25 členských států Evropské unie a tří nečlenských zemí (Kanada, Norsko a Švýcarsko). Dále se uvádí, že Česká republika neposkytuje cizincům žádnou podporu při uznání jejich dovedností a kvalifikace, a navíc samotný proces posouzení jejich kvalifikace je často zdoluhavý. Žádná podpora neexistuje ani v případě, když si cizinci chtějí zdokonalit znalosti českého jazyka (British Council, 2007 str. 44).

14.2 Integrace migrantů ve Španělsku

Jak již sem se zmiňovala výše, Latinoameričané přicházeli ve dvou vlnách. Ta první trvala do sedmdesátých let 20. století a ta druhá trvá dodnes. V první vlně přicházeli vysoce kvalifikovaní pracovníci a jejich integrace do společnosti byla na velice dobré úrovni, porovnatelná s migranty z jiných zemí Evropské unie. V druhé vlně často přicházeli a přicházejí Latinoameričané s malou kvalifikací, často bez dokumentů, což souvisí s následnými problémy s ubytováním, zaměstnáním, špatnými pracovními podmínkami a přístupem ke zdravotnickému systému. Tyto aspekty často brání k integraci do společnosti. Ale i tak mezi hlavní důvody, proč nejsou tak těžce integrovatelní jako např. obyvatelé Maghrebu patří určitá větší tolerance majoritního obyvatelstva Španělska, kulturní a lingvistická blízkost, Latinoameričané vyplňují ty pracovní pozice, o které majoritní obyvatelstvo nemá příliš zájem a tak necítí konkurenci. Podle Bernabe Lopez García, profesorky Středomořských studií na univerzitě Autònoma de Madrid, je také patrné v posledních letech, že Španělé jsou více nakloněny latinskoamerické imigraci než africké imigraci. Španělé se snaží „zavřít dveře“ muslimům. Tento jev se nazývá „*ethnic filtering*“ (Caldwell, 2004 str. 1). Avšak nacházíme i důvody, proč je integrace složitější než v první vlně Latinoameričanů např. diskriminace, špatné finanční ohodnocení a právní ochrana na pracovním trhu, rasismus, zejména na obyvatele Karibského regionu, obavy, že ztráty pracovních pozic se ve výzkumech neobjevují, ale šíří je masmedia a v neposlední řadě a to zejména po 11. září 2001 strach z terorismu. Navíc se zde začíná s čím dál větším příchodem migrantů uvažovat o etnické homogenitě a vysvětluje to tak menší a menší toleranci a akceptovatelnost majoritního obyvatelstva. U sousedů v Portugalsku je situace mnohem

lepší, majoritní obyvatelstvo dokonce cítí jakési „bratrství“ k brazilským imigrantům (Peixoto, 2005).

Ve Španělsku podle posledních údajů z roku 2007 žije více než 4,7 milionu přistěhovalců, kteří tvoří asi 10% populace. Nejvíce z nich pochází ze zemí Latinské Ameriky (36,71%), následují migranti ze zemí východní Evropy (17,75%), další pak ze Severní Afriky (14,76%). Největší podíl na počtu cizinců v zemi zaujímají obyvatelé Ekvádoru (14,6%), následováni migranty z Maroka a třetí nejpočetnější skupinou jsou Kolumbijci. Tyto tři skupiny tvoří celkově až 40% z celkového počtu migrantů ve Španělsku (Uhlář, 2009 str. 36).

Integrace Latinoameričanů do španělské společnosti je většinou mnohem snazší a i rychlejší než tomu bývá u jiných skupin přistěhovalců. Latinoameričané mají spolu se Španěly mnoho společného. Podle mých vlastních zkušeností sociální pracovníce v integračním centru Valencia Acoge¹⁹, je tím prvním a nejdůležitějším aspektem, jazyk. Španělština je první a jednou z největších bariér, která čeká na migranty. Dále se Latinoameričané nevylučují speciální odlišnosti v náboženství, sociálních normách či ve zvykových tradicích. Španěly jsou akceptováni určitě mnohem více než migranti z oblasti Maghrebu nebo Asie. Díky vlastnímu pozorování dochází k možnosti integrace např. ve sportu a to zejména ve fotbale, který milují jak Latinoameričané, tak samotní Španělé. Jediné, co si pamatuji, že Španělé (obyvatelé Valencie) lehce znepokojovalo, byl občasný hluk a hudba, která spolu s „latinos“ vždy souvisela, ať už blízko fotbalového hřiště nebo na pikniku v městském parku.

Ačkoli se latinskoameričtí migranti nejvíce „rozumí“ se Španěly, neznamená to, že nejsou něčím odlišní. V některých oblastech jsou konzervativnější- např. důležitost rodiny, a v některých naopak liberálnější- např. ve výchově a přístupu k dětem. Musíme si uvědomit i sociální statut latinskoamerických imigrantů, který je mnohem nižší než Španělů, a to se projevuje ve všech oblastech života. A také samozřejmě záleží z jaké státy, či oblasti, latinskoamerický imigrant pochází. Lze demonstrovat na příkladě integrace dětí imigrantů do španělského vzdělávacího systému, respektive do školního prostředí. Kolumbijští studenti mají mnohem větší problémy se začleněním a disciplínou než jejich „spolužáci“ z Ekvádoru nebo Bolívie (Uhlář, 2009).

Jestliže hovoříme o integraci, je nezbytné připomenout i některé aspekty právního rámce integrace. Španělsko je v tomto ohledu k latinskoamerickým imigrantům velice vstřícné. Pro celou latinskoamerickou oblast platí, že po dvou letech trvalého pobytu, mohou

---

¹⁹ www.valencia-acoge.org

tito imigranti požádat o legalizaci, španělské občanství. Například v roce 2006 Španělsko udělilo španělské občanství více než 50 tisícům cizinců, a více než polovina (28 131) pocházela ze zemí Latinské Ameriky (Tedesco, 2008 str. 45).

Ráda bych zde připomenula Strategický plán o integraci imigrantů ve Španělsku na léta 2007 – 2010. Tento plán řízen španělskou vládou, je určen nejen pro španělské migranty nýbrž i pro španělské občany. Byl vytvořen z mnoha důvodů, uvede zde jen ty, podle mého názoru, nejpodstatnější. Prvním z mnoha důvodů je situace, kdy migranti míří na pracovní trh a požadují určité sociální zabezpečení. Většina migrantů, kteří se nacházejí na španělském území, je ekonomicky aktivní. Pracují zejména v oblastech jako např. zemědělství, stavebnictví, hotelnictví a domácí péče, jsou v těchto sektorech někdy až o 20% aktivnější než samotní Španělé. Tento důvod je ryze ekonomický, a pravdou je, že také díky pracujícím imigrantům Španělsko hospodářsky roste. Dalším důvodem, proč se věnovat plánu integrace je demografický profil Španělska. Příliv přistěhovalců pozitivně narušil demografickou pyramidu španělského obyvatelstva. Změny nacházíme jak ve změně dat, co se týká pohlaví obyvatelstva, věku atd. Fakt, že se ze země emigrantské, stala země imigrantská, pomohlo i vzrůstající natalitě, která je na evropském kontinentu, čím dál tím větší vzácností. Mezi další důvody proč vytvářet nějaký dlouhodobý plán integrace patří kulturní oblast. Byla by velká škoda, kdyby nedošlo ke vzájemnému obohacení, jak ze strany přistěhovalců, tak ze strany španělských občanů. Vždy je přece snazší poznávat se díky tomu co je nám blízké než to čím se odlišujeme. Tento plán se má zaměřit na oblasti nejen ekonomické a sociální, ale také problémy s kulturní a náboženskou odlišností, nebo problematiku občanství, politických práv a participace ve společnosti. Má plnit také funkci, řekněme preventivního charakteru do budoucnosti. Evropská unie a s ní samozřejmě i Španělsko předpokládá, že vlny imigrace budou nadále pokračovat a rády by v budoucnosti nabídly integraci výhodnou pro obě strany (Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración, 2007).

Mezi deset základních cílů tohoto integračního strategického plánu patří. (Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración, 2007 str. 31)

- 1. Zajistit úplné dodržování občanských, sociálních, ekonomických, kulturních a politických práv přistěhovalců.*
- 2. Přizpůsobit nebo změnit politický postoj zejména v oblasti vzdělání, zaměstnanosti, sociálních služeb, zdravotnictví a bydlení, vzhledem k požadavkům přítomných imigrantů. Tato změna by měla být, jak kvalitativní*

- (např. je nutno reagovat na narůstající procento nových občanů), tak kvantitativní (např. začlenit do systému nové mezikulturní dovednosti).*
- 3. Zajistit přistěhovalcům přístup k veřejným službám, zejména v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, sociálních služeb, zdravotnictví a bydlení, na stejnou úroveň jakou mají španělští občané.*
  - 4. Zavést systém přijímání nových přistěhovalců. A těm, kteří se nacházejí v obtížných situacích, poskytnout zázemí, dokud nebudou mít přístup k veřejným službám.*
  - 5. Podporovat povědomí o Evropské unii mezi přistěhovalci a uznávat společné hodnoty Evropské unie, práva a povinnosti jejích obyvatel. Také podporovat rozvoj úředních jazyků (i mimo španělštinu) v regionech.*
  - 6. Potírání různých forem diskriminace, rasismu a xenofobie ve všech oblastech společenského života, a to jak ve veřejných i soukromých oblastech.*
  - 7. Zavést rovnost mužů a žen, nejen pasivně v dokumentech, ale i aktivně ve společnosti.*
  - 8. Posilování rozvojové politiky a vyměňování zkušeností se zeměmi přistěhovalců.*
  - 9. Podporovat vzájemné porozumění španělské společnosti v oblasti migrace, zlepšení mezikulturního harmonie, oceňování rozmanitosti a prosazování hodnot jako je tolerance, a podporovat zachování a znalost kultur přistěhovalců.*
  - 10. Podpořit, jak veřejné činitele, tak občanskou společnost k podpoře integrace přistěhovalců.*

Ráda bych se v této části věnovala aktuálním dopadům ekonomické krize. Názory, jestli hospodářská krize ovlivnila a ovlivňuje situaci latinskoamerických migrantů ve Španělsku, se liší. Na jednu stranu je jisté, že ekonomická krize postihla remittance. Efekty ekonomické krize určitě migranti z Latinské Ameriky a Karibiku pocítí silně a hlavně jejich rodiny v zemích původu, kterým bude zasíláno podstatně méně finančních prostředků. Remittance v roce 2009 se dostaly až pod hranici remitencí z roku 2006, ale i tak remittance v minulém roce reprezentovaly až 10% HDP v některých latinskoamerických regionech (např. Guatemala, Nikaragua, El Salvador nebo Honduras) (Maldonado, 2010). Na druhé straně španělská vláda se snaží situaci uklidňovat. Příkladem může být prohlášení víceministurně

pro iberoamerické záležitosti, Trinidad Jimenéz. Španělsko je podle jejích slov (26. 3. 2009) vděčné všem imigrantům a obzvláště těm z Latinské Ameriky za podpoření ekonomického růstu země a na oplátku hodlá být i nadále vstřícná v otázce imigrace z latinskoamerického regionu. Taktéž uvedla, že Španělsko bude nadále podporovat příliv latinskoamerických přistěhovalců (soitu.es, 2009). Nicméně je jasné, že Španělsko potřebuje levnou pracovní sílu, a tu v Latinoameričanech už delší dobu nachází.

Podle MIPEX²⁰ Španělsku patří druhé místo z 28 zemí v přístupu na trh práce. Španělsko dosáhlo osvědčených postupů v oblasti bezpečnosti práce a souvisejících práv. Pracovních povolení jsou obnovitelná. Imigranti mohou zůstat ve Španělsku hledat nové zaměstnání, pokud byla jejich smlouva vypovězena. MIPEX doporučuje zaměřit se na snížení nezaměstnanosti imigrantů a lepší podmínky při získávání jazykových dovedností. V kategoriích, které se zabývají slučováním rodin a politikou dlouhodobého pobytu jsou výsledky o něco méně příznivé. Španělsko je nejslabší v oblastech politiky a politické participace a v přístupu ke státní příslušnosti, kde se řadí na čtrnáctou pozici. V červnu 2006 vláda oznámila svůj záměr podepsat smlouvy o vzájemné politické participaci s 5 zeměmi Latinské Ameriky. V lednu roku 2009 Rada ministrů schválila, že migranti z Kolumbie a Peru mohou volit v místních volbách od roku 2011. Španělské Ministerstvo zahraničních věcí je v jednání se 13 dalšími zeměmi z latinskoamerického regionu (Argentina, Ekvádor, Chile, Uruguay, Paraguay, Venezuela, Trinidad a Tobago, atd.) (euroresidentes.com, 2009 str. 1). Na sedmnácté pozici se Španělsko objevuje v kategorii Antidiskriminace. Všechny osoby s trvalým pobytem mají možnost stát se dlouhodobými rezidenty po 5 letech. Nicméně, studentům se nepočítá doba studia a uprchlíkům jen určitá doba při čekání na azyl. Dlouhodobí obyvatelé mají ve Španělsku třetí nejlepší zabezpečení po Belgii a Švédsku. 63% Španělů věří, že rozmanitost kultur obohacuje jejich národní kultury. 71% věří, že etnická diskriminace je rozšířený jev a 61,5% si myslí, že imigranti se setkávají s nerovnými příležitostmi na trhu práce. Přesto pouze 39,9% uvádí, že je třeba učinit více v boji proti diskriminaci, a 30% znalo zákon, který trestá etnickou diskriminaci na trhu práce (British Council, 2007 str. 164).

---

²⁰ Zpráva, kterou sestavila Britská rada společně s organizací Migration Policy Group, zkoumala země v šesti kategoriích, z nichž každá se skládala ze čtyř dalších podkategorií. Z nich bylo poté vytvořeno celkové skóre. V této zprávě se vyhodnocovaly informace z 25 členských zemí EU a tří nečlenských zemí (Kanada, Norsko a Švýcarsko).

14.2.1 Latinskoamerická žena jako migrant

V roce 2005 tvořily ženy téměř polovinu všech mezinárodních migrantů na celém světě – 95 miliónů či 49,6 %. V roce 2005 zaslaly tyto ženy do zemí svého původu podle odhadů přibližně 232 miliard dolarů. Uvádí se, že 167 miliard dolarů z této částky mířilo do rozvojových zemí, čímž tyto příspěvky podstatně převýšily oficiální rozvojovou pomoc a byly druhým největším zdrojem vnějšího přílivu finančních prostředků do rozvojových zemí po přímých zahraničních investicích (Informační centrum OSN, 2006 str. 4).

Ženy – migrantky zasluhují zvláštní pozornost státu i nevládních aktérů. S ostatními ženami mají společné problémy související s postavením ženy v moderní společnosti. Nasazení v rodině a její očekávání často zabrání ženám bez ohledu na jejich národnostní či etnický původ v aktivní účasti na širším životě společnosti. Navíc jsou přistěhovalé ženy postaveny před problém, vyplývající z jejich postavení přistěhovalce do cizí země. V některých případech kultura jistých imigrantských společenství brání jejich účasti na životě společnosti. To znásobuje překážky hostitelskou společností na cestě k jejich plnému zapojení. Přistěhovalé ženy jsou často obětmi dvojí diskriminace, a sice na základě pohlaví a zároveň etnického původu či barvy pleti (Stoisits, 1995).

Miliony žen pracujících v zámoří každoročně posílají zpátky do svých domovů stovky milionů euro nebo dolarů. Tyto finanční prostředky jdou na zajištění stravy, vzdělání dětí, zdravotní péči, ubytování, na podporu drobného podnikání a všeobecně zlepšují životní podmínky jejich blízkých, které musely dočasně opustit. Muži jako migranti se podílejí stejnými finančními prostředky jako ženy migrantky.

Práce migrujících žen je přitom v hostitelských zemích natolik součástí struktury společnosti, že zůstává prakticky nepovšimnuta. Ve Španělsku tyto ženy zejména pracují v domácnostech jako uklízečky, léčí nemocné, pečují o přestárlé a o děti. Jsou mezi nimi zemědělkyně, servírky, dělnice, vysoce vzdělané profesionálky, učitelky, zdravotní sestry, sexuální pracovnice, hostesky, běženkyně i žadatelky o azyl všech věkových skupin. Mnohé z nich migrují s dětmi, jiné jsou nuceny je dočasně opustit.

Řadě žen otvírá migrace dveře do nového světa větší rovnosti a úlevy od útlaku a diskriminace, které omezují jejich svobodu a brání rozvinutí schopností. Příspěvek migrujících žen může doslova přeměnit kvalitu života v zemích jejich původu i v zemích hostitelských. Tyto výhody však nejsou zadarmo. Migrace totiž má i svou stinnou stránku.

Milióny migrujících žen čelí riziku – od otroctví moderní doby v podobě obchodu s lidmi po zneužívání pracovníků v domácnostech – která svědčí o nedostatku adekvátní ochrany práv a příležitostí migrovat bezpečně a legálně. Tuto situaci dobře ilustruje následující případ. Mezi jeden z nejotřesnějších případů, u kterých jsem se naskytla v praxi ve Valencia Acoge²¹, byla žena středních let, imigrantka z Kuby. Tato žena pracovala jako ošetřovatelka, měla legální pobyt, ale i tak byla neskutečně životně omezovaná. Za těžce vydělané peníze si pronajala pokoj v bytě. Žila zde s majitelkou bytu, Španělkou, která od ní mimo jiné vyžadovala neadekvátní nájem, a navíc tato Kubánka nesměla používat sociální zařízení bytu ani kuchyň.

Fakt, že dnes je latinskoamerická imigrace více dominantní u žen než u mužů, neznamena, že tomu tak bylo vždy. Dříve mnohem více emigrovali z latinskoamerického kontinentu muži, pro ženy byla imigrace příliš nebezpečná. Muži migranti doufali, že jim emigrace umožní najít lepší zdroj obživy a tak zajistí část své rodiny, ženu a potomstvo, která ve většině případů zůstala v mateřské zemi. Rodiny pak byly často závislé na příjmech od mužů. Dalším faktem, proč odcházeli více muži než ženy, byla nabídka pracovních míst, která byla orientována na muže, zejména v zemědělství a průmyslu. Později se však tento trend vyrovnává a naopak se zvyšuje podíl imigrace žen. Tato situace byla a je vyvolána zvýšenou nabídkou pracovních pozic pro ženy (Kosters, 2008).

Pozici žen na pracovním trhu lze také vysvětlit pomocí tzv. pravidelnosti „S“ křivky, která je právě typická pro pracovní migraci. Nárůstové období, kdy imigranti míří do hostitelské země, se vyznačuje malým proudem pracovníků na počátku cirkulujících z chudší do bohatší země a zpět. Hostitelská země se domnívá zpočátku, že má situaci pod kontrolou a tuto imigraci podporuje, stejně jako vstup migrantů na trh práce. Migranti si sami vyhledávají volné pracovní pozice nebo jim dokonce pomáhá hostitelský stát. Následně postupem času se migrace mění na masovou migraci a migranti přicházejí v čím dál větším počtu, a již to nejsou migranti, kterým by stát pracovním pozice nabízel. Viděli příklad ve svých krajanech a rozhodli se také pro emigraci „za lepším“. Stát tak postupně ztrácí kontrolu nad imigrací. Nakonec se usadí celkem velká část v hostitelské zemi včetně jejich rodinných příslušníků (Martin – Taylor, 1994 in Janská, 2002).

Imigrace žen z Latinské Ameriky převyšuje imigraci mužů, jak je již psáno výše. Tento fakt se týká zejména žen migrantek z Dominikánské republiky a Kolumbie. V porovnání se zeměmi jižního rohu nebo Ekvádorem (Pellegrino, 2004). Podle bolivijské novinářky Edwin Ferez Uberhuaga migrantky Latinoameričanky především pracují v domácnostech a často se stává, že některé z nich otěhotní, aby se ujistily, že jejich děti budou mít španělský rodný list, který jim pomůže obdržet legální pobyt (Palomino, 2004).

Za slabou mezinárodní spoluprací a neexistencí opatření na ochranu migrujících žen před využíváním a zneužíváním musejí platit ti nejzranitelnější – někdy i svým životem. Odhaduje se, že se každoročně stane obětí obchodu s lidmi 600 až 800 tisíc osob. Osmdesát procent z nich tvoří ženy a děti. Klíčem k zastavení obchodu s lidmi a dalších forem otroctví je podpora rovnosti pohlaví a snižování chudoby. Ženy, které zoufale touží nalézt práci – i pokud to znamená odjet do zahraničí – jsou pro obchodníky s lidmi snadnou obětí (Informační centrum OSN, 2006 str. 4).

Výpomoc v domácnosti představuje jeden z největších sektorů práce pohánějících mezinárodní migraci žen. Avšak vzhledem k soukromému charakteru takové činnosti se tyto ženy mohou ocitnout ve velkém ohrožení. Zprávy o jejich zneužívání přicházejí z celého světa. Ženy pracující v domácnosti se stávají oběťmi útoků, znásilnění, bývají přetěžovány, je jim odpírán plat, odpočinek, soukromí či přístup k lékařským službám, jsou slovně či fyzicky týrány a jsou jim zabavovány cestovní doklady. Ženy pracující v domácnosti jsou jen zřídka pod ochranou pracovních zákonů. Zaměstnavatelé, kteří takové ženy zneužívají, jsou jen zřídkakdy stíháni a usvědčeni (Informační centrum OSN, 2006).

14.2.2 Latin Kings ve Španělsku

Ve své diplomové práci se zmiňuji o imigrantech ženách i mužích, ráda bych teď věnoval prostor i mladistvým, kteří jsou důležitou součástí společnosti, hlavně v procesu integrace. Pokud se zeptáte Španěla, co se mu vybaví při otázce, co je nového v oblasti migrace a integrace Latinoameričanů ve Španělsku, mezi různými novinkami určitě zazní Latin kings, nebo spíše „Reyes Latinos“. Oni sami se nazývají „la Sagrada Tribu América España“. Tato banda vznikla v 60. letech v USA, za účelem ochrany mladých Portorikánců a Mexičanů. Američtí Latin Kings dnes čítají něco okolo 25 000 členů. Jejich skupiny jsou především známé v New Yorku a Chicagu, kde jsou jejich členové zapleteni do vražd a obchodu s narkotiky (Belt Ibérica S.A. Analistas de Prevención, 2005 str. 1).

Sami Španělé se v názoru na Latin Kings velmi liší, někteří je považují jen za určitou skupinu mladých, jiní za násilnou banku mladých Latinoameričanů migrantů, nebo potomků migrantů, kteří se zaplétají do kriminálních činností jako například do krádeží. Členové španělských Latin Kings pocházejí z Ekvádoru, Kolumbie nebo Dominikánské republiky. Policie z katalánského regionu Španělska uvedla, že mezi členy Latin Kings na jejich území jsou i migranti z oblasti Maghrebu nebo Filipínci. Na ulici členy Latin Kings poznáte podle žluto-černého oblečení. Žlutá symbolizuje Slunce a černá temnou stránku této skupiny. A jak se dostat mezi Latin Kings? Členové si většinou vybírají mladé lidi se špatným sociálním a rodinným zázemím a nováčka podrobují zkouškami, aby se později mohl stát jejich právoplatným členem. Experti ze Střední Ameriky tvrdí, že tyto skupiny, jako např. Latin Kings vznikají kvůli potřebě získání pozornosti, která se jim ve španělské společnosti nedostává. Mladí Latinoameričané se cítí marginalizováni a mimo proces integrace. Španělé namítají, že vždy záleží na jedinci, ale také přiznávají, že situace je komplikovaná a ne všechny mladé migranty čeká zářivá budoucnost. V roce 2006 se Latin Kings v Katalánsku na návrh radnice v Barceloně vzdali svých násilných rituálů, a přizpůsobili se právním předpisům. Vznikla tak legální organizace pod názvem „Associació Cultural de Reis i Reines Llatins de Catalunya“ (Escofet, 2006).

Mladí Latinoameričané vstupují do skupin jako je Latin Kings z mnoha důvodů: potřeba někam patřit, něčeho dosáhnout, být někým obdivován, být mezi „svými“, kvůli zvědavosti a často kvůli „společenskému postavení“. Mají svoje tajné zákony na 160 stránkách jejich tzv. „bible“, která byla sepsána americkými Latin Kings a ve Španělsku se objevila až v roce 2000. Zakladatelem španělských Latin Kings je King Wolverine, pocházející z Ekvádoru. Největším rivalem Latin Kings je skupina „Ñetas“ (jiná latinskoamerická skupina, jejíž zakladatel pochází z Portorika, jejich barvy jsou bílá, červená a modrá, jako vlajka Portorika). Mezi těmito skupinami již došlo i na území Španělska ke střetům, které čítají smrtelné oběti. Latin Kings se stále ještě odlišují od jiných latinskoamerických band ve Španělsku, v tom, že nepřešli k prodeji drog. Španělska policie Latin Kings nepovažuje za delikventy. Tato skupina se „pouze“ věnuje agresivním loupežím a k vraždám došlo jen při střetu s „Ñetas“. Podle španělské policie dnes patří do řad Latin Kings i 10% Španělů. Jako vždy se objevují otázky, kým nebo z čeho jsou Latin Kings živi. Každý člen musí přispívat 6 eur týdně. Podle vůdců osobností této bandy, jdou tyto peníze na léky a pomoc rodinám těch členů, kteří si to nemohou dovolit. Ale ve skutečnosti jdou tyto finance do kapes vůdcům.

Latin Kings se nacházejí zejména v těchto městech Španělska: Madrid, Barcelona, Valencie, Torrevieja a Murcia (Botello - Moya, 2010).

14.3 Integrace migrantů v Portugalsku

Podle MIPEX, který vydal informace o integraci migrantů v Portugalsku, v roce 2007 docházelo ke snížení přílivu migrantů. Dnes v roce 2010, ale víme, že Portugalsko nastartovalo novou éru imigrace podpořenou benevolentními reformami ze strany portugalského státu. MIPEX uvádí, že většina migrantů, kteří přicházejí do Portugalska je z bývalých portugalských kolonií a střední či východní Evropy. Zajímavostí se stává fakt, že migranti ze zemí mimo Evropskou unii mají mírně zvýšenou šanci najít si zaměstnání než portugalští občané, podle výzkumu MIPEX. Portugalsko patří mezi země s nejlepším přístupem na trh práce, velmi dobře si vede i v kategoriích sloučení rodiny a antidiskriminace. Portugalsko patří v kontextu slučování rodin mezi tři země (Kanada, Švédsko) s nejlepšími podmínkami v tomto bodě. Ve všech těchto oblastech obsadilo Portugalsko druhou pozici z 28 zemí MIPEX. V přístupu k získání občanství tato země obsadila třetí místo a v kategorii zabývající se dlouhodobým pobytem jí patří čtvrté místo. Portugalsko se blíží k dosažení nejlepší praxe týkající se způsobilosti a opatření v integraci migrantů v kategorii trh práce. Pokud imigrant má živnostenský list, má právo podnikat. Bohužel proces uznávání vzdělání ze země původu je často zdoluhavý, drahý a často silně byrokratický. K získání povolení k pobytu je třeba doklad o příjmu, ale nikoliv integrační nebo jazykové zkoušky. Portugalsko se vyznačuje jednou z nejvyšších podpor v oblasti rovnosti sociálních práv imigrantů (69,3%) a práva na sloučení rodiny (72,2%). 45,2% Portugalců věří, že imigranti by se měli setkat se snadnější možností stát se občany jejich země. Šest z deseti portugalských občanů si myslí, že kulturní rozmanitost je obohacením, i když jeden z deseti dotázaných odpověděl, že neví. 32,2% Portugalců nevědělo, že etnická diskriminace na trhu práce je nezákonná. Pouze 37,8% věří, že Portugalsko nedělá dost v boji proti diskriminaci, i když šest z deseti uvedlo, že etnická diskriminace je poměrně rozšířená. Portugalská populace byla rozdělena v názoru, zda se s cizinci zachází nespravedlivě na trhu práce (British Council, 2007 str. 146).

PRAKTICKÁ ČÁST

---

15 Výzkumná sonda I.

První výzkumná sonda se zabývá názory vybraných jednotlivců z prostředí české a španělské společnosti v kontextu problematiky integrace imigrantů v České republice a ve Španělsku. Tato výzkumná sonda byla provedena metodou elektronického dotazníku, se sedmi otevřenými otázkami a jednou uzavřenou (vzor dotazníku je uveden v příloze). Jednalo se o kvalitativní výzkum (N=10), polovina pocházela z České republiky a polovina ze Španělska.

Jednou z cest k integraci imigrantů je správné reflektování problémů a zvyšování povědomí společnosti o organizacích, které se integrací zabývají. Nejdříve však musíme vědět, jaké názory a informace na daný problém společnost má.

Nebezpečí, které vyplývá z nízké informovanosti společnosti nebo ze zkreslených informací médií o důvodech příslunu imigrantů do Evropy, právě vytváří široké možnosti pro diskriminaci, xenofobii a etnocentrismus.

Cíle výzkumné sondy

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se lidé vybraných profesí v České republice a ve Španělsku staví k přílivu imigrantů, jak vidí jejich integraci z osobního i politického hlediska a kde hledají řešení pro jejich lepší začlenění do společnosti.

Hypotézy

- A. Přijetí imigrantů majoritní společností je převážně pozitivní.
- B. Pozice imigranta není lákavá ani pro občany Španělska ani pro občany ČR.
- C. Přínos v přílivu imigrantů spatřují občané Španělska i ČR zejména v multikulturním obohacení.
- D. Negativa v přílivu imigrantů vidí jak španělská tak česká společnost zejména v zatížení sociálního systému.
- E. Španělský občan se setkává s imigranty častěji než český občan.
- F. Většina respondentů zná nějakou nestátní neziskovou organizaci, která se zabývá problematikou integrace imigrantů do společnosti.

Metodologie

Jak pro sondu I. tak pro sondu II. byly použity metody kvalitativního výzkumu, kterému jsem dala přednost před kvantitativním zejména z důvodu omezeného počtu respondentů. Podle Dismana cílem kvantitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění. Kvalitativní výzkum má samozřejmě svá pozitiva i negativa. Díky této metodě získáme mnoho informací o velmi malém počtu jedinců. Bohužel musíme silně redukovat počet sledovaných jedinců a také generalizace na populaci je problematická a někdy i nemožná. Kvalitativní výzkum má sice nízkou reliabilitu (spolehlivost výzkumné metody nebo techniky), ale vysokou validitu. Tento výzkum je založen ze začátku na pozorování, sběru dat. Posléze se pátrá po pravidelnostech, které se nacházejí v těchto datech, po významu těchto dat. Poté lze formulovat předběžné závěry a mohou být vytvářeny nové hypotézy nebo nové teorie. *„Základním posláním kvalitativního výzkumu je porozumění lidem v sociálních situacích.“* (Disman, 1993 str. 289)

Metodou k dosažení výsledků byl dotazník. Ke sběru dat byl použit dotazníkový list (viz Příloha č 1., č. 2.). Jednalo se zejména o otevřené otázky.

Charakteristika vzorku

Dotazníky byly rozdávány respondentům v období od 10. 3. 2007 do 10. 4. 2007. Osloveno bylo celkem 10 respondentů, kteří dotazník vyplnili (z toho 7 mužů a 3 ženy). Návratnost dotazníků byla 100 %.

Výběrový soubor respondentů pochází z Jihočeského kraje České republiky, protože je to místo odkud pocházím, a bylo pro mne snazší nalézt zde vhodné respondenty, a kraje La Comunidad Valenciana ze Španělska. Dotazník byl rozeslán prostřednictvím elektronické pošty.

Do výzkumu byli zařazeni osoby, které se dostávají vzhledem ke svému zaměstnání k dané problematice integrace, a předpokládá se, že s ní mají nějaké zkušenosti.

Respondenti jsou rozděleni podle typu profese, která je spojuje s problematikou integrace imigrantů. Byli dotazováni: sociální pracovníci, sociální pracovníci podílející se na integraci imigrantů, osoby s univerzitním vzděláním, osoby nacházející se v dennodenním kontaktu s lidmi a osoby z cizinecké a pohraniční policie.

Profil respondentů

- Sociální pracovník:

Oba respondenti jsou ženy. Španělka, 24 let a Češka, 23 let.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Oba respondenti jsou muži. Španělským respondentem je masér, 28 let. Český respondent je zaměstnán jako stavbyvedoucí, 39 let. Oba mají ve svém zaměstnání kontakt s imigranty.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Španělský respondent je žena, 27 let. Český respondent je muž, 26 let. Oba pracují v organizacích, které se podílejí na integraci imigrantů do společnosti.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Španělským respondentem je muž, profesor a českým je žena, psycholožka a odborná asistentka na VŠ. Oba dosahují věku 26 let.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Oba respondenti jsou muži. Španělskému respondentovi je 35 let a českému 27 let.

Struktura dotazníku

Dotazník je strukturován do 7 otázek. V úvodní části respondent vyplňuje údaje týkající se jeho pohlaví, věku a zaměstnání. Otázky jsou sestaveny tak, aby bylo možné porovnat situaci imigrantů jak ve Španělsku, tak v České republice.

Vyhodnocení výzkumné sondy

Vyhodnoceny jsou jednotlivé otázky v párech vzhledem ke stejné profesi a dále podle státní příslušnosti. Uveden je jeden graf, který ukazuje, jestli je politická situace adekvátní k postavení imigrantů v České republice nebo Španělsku. Ke každé otázce je uveden komentář.

Otázka č. 1:

Jak vnímáte situaci imigrantů v české/španělské společnosti? Jaké tady podle vás zažívají přijetí?

Výsledky a komentář:

- Sociální pracovník:

Český respondent si myslí, že imigranti nemají v České republice lehké postavení. Podle něj tomu nahrává i míra rasismu a xenofobie v české společnosti. Oproti tomu španělský respondent uvádí, že imigranti ve Španělsku zažívají dobré přijetí a již se považují za budoucí zaměstnance, kteří také jako ostatní budou přispívat do státní pokladny. Ale lidé mají výhrady zejména vůči skupinám imigrantů z Rumunska, Albánie a Kosova. Tyto občany považuje španělská většina za zloděje a kriminálníky, kteří mají spojení s mafií.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Podle českého respondenta záleží nejvíce na národnosti příchozího imigranta. Podle tohoto a následně s jakou osobou na území České republiky přijde do kontaktu, se odvíjí přijetí.

Španělský respondent vnímá situaci imigrantů jako složitou, ale vidí určité zlepšení na rozdíl od minulých let. Uvádí také, že přijetí imigranta se odvíjí od teritoria, kde se usadí.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Podle českého respondenta, záleží, z jaké země cizinec přichází a na nakolik je ochoten se přizpůsobit. Tvrdí, že jednodušší to mají cizinci ve větších městech, kde je jejich přítomnost častější. Uvádí, že imigranti v Česku nemají snadné přijetí. Respondent vnímá Čechy jako lidi uzavřené a nenavklé na komunikaci s vnějším světem, ale také dodává, že i tato situace se mění s mladší generací. Problém přijetí vidí také v jazykové bariéře a zejména neochotě Čechů mluvit jinak než česky.

Španělský respondent uvádí, že pozitivního přijetí imigrantů je velice málo. Ale také vidí změnu v samotných imigrantech, kteří se již dokáží spojit a bojovat za svá práva ve společnosti.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Přijetí je spíše horší, česká společnost, jinak proslulá jako spíše tolerantní např. ve vztahu ke gayům, je vůči cizincům xenofobní, neochotná akceptovat takové drobnosti jako je horší znalost jazyka nebo kulturní odlišnost, uvádí český respondent.

Španělský respondent uvádí, že situace imigrantů se odráží podle toho, kdo je u moci ve vládě. Také dodává, že samozřejmě existují marginální čtvrti, kde se koncentrují imigranti a kde se také nachází více konfliktů. Ale obecně si myslí, že Španělsko je zemí tolerantní vůči imigrantům.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta je situace imigrantů v české společnosti složitá, jsou zde převážně nelegálně a většina z nich nemá povolení k pobytu na území České republiky, také ani nemají z části potřebné doklady totožnosti, takže zde nemohou sehnat ani nějaké solidní zaměstnání. Problémy jim činí i najít si ubytování, poněvadž ubytovatelé pak mají problémy s cizineckou policií při kontrolách. Přijetí zde nezažívají zrovna kladné, pobývají zde bez dokladů nebo na falešný cestovní pas a vízum. Vzniká zde také obava, že imigrantů ze třetích zemí bude v budoucnu stále více z důvodu jejich hustoty obyvatelstva, nestabilní politické situace v těchto státech a především chudoba, bída, nedostatek potravin, nouze o zaměstnání a celková špatná životní úroveň. Jedná se o obavu, že by mohli narušovat bezpečnost našeho státu, pracovat zde nelegálně jako už nyní a tím připravovat stát o nemalé finanční prostředky. K této odpovědi bych ráda podotkla, že tento respondent, uvádí, že je zde více ilegálních než legálních migrantů. Ale toto tvrzení nelze považovat za pravdivé, poněvadž neexistují žádné přesné statistiky, kolik ilegálních migrantů se na území českého státu nachází. Existují pouze dohady, kolik žije na území České republiky ilegálních migrantů.

Španělský respondent vidí velký rozdíl mezi různými imigranty. Připomíná, že záleží na pohlaví imigranta, na jeho původu, z jaké socioekonomické situace přichází a jak dlouho byl na cestě. Zároveň uvádí, že musíme pohlížet na každého imigranta zvlášť.

Shrnutí:

Jak čeští tak i španělští respondenti se domnívají, že přijetí imigrantů do společnosti není lehké. Češi se více obávají ilegálních imigrantů a též mají obavy z míry schopnosti se integrovat. Oproti tomu Španělé pociťují obavy z určitých imigrantských skupin více než z jiných. Nejvíce předsudků a stereotypů mají k Albáncům, k lidem z Kosova a Rumunům. Zástupci obou zemí se shodují, že vždy záleží na samotném imigrantovi. Španělé také dodávají, že i teritorium, kde se imigrant usadí, napomáhá nebo škodí jeho integraci do společnosti.

Otázka č. 2:

Máte pocit, že politická situace je adekvátní k postavení imigrantů ve vaší zemi?

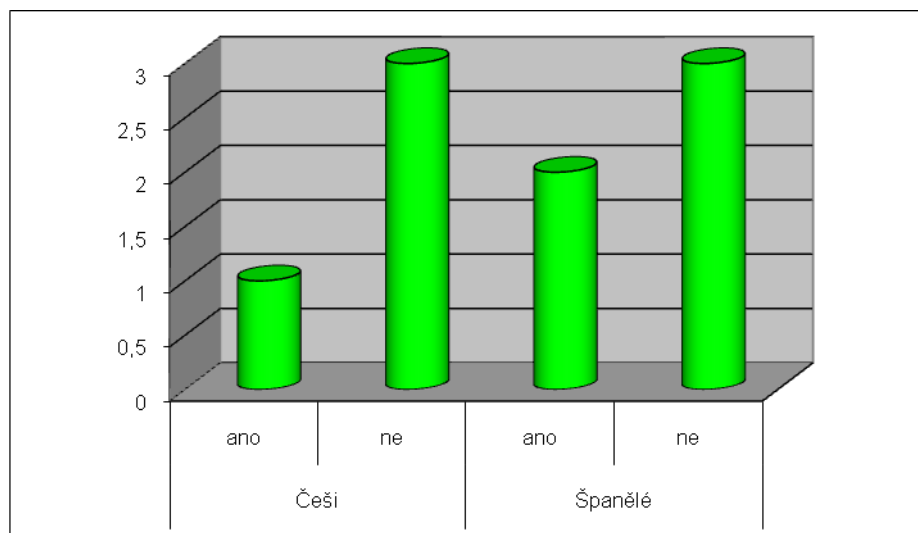
Výsledky a komentář:

U této otázky odpověděla většina respondentů negativně. Kladně odpověděli španělský profesor, španělská sociální pracovnice a český sociální pracovník. Jeden z respondentů nepochopil otázku.

Pravdou zůstává, že k této otázce jsem měla nejvíce dotazů. Respondenty zajímalo, z jakého úhlu pohledu jsem otázku uchopila. Nastínila jsem, že otázka se například týká plnění integračních plánů, ke kterým se vlády „podepsaly“.

Shrnutí:

Graf č. 9: Máte pocit, že politická situace je adekvátní k postavení imigrantů ve vaší zemi?

Otázka č. 3:

Chtěl/a byste se ocitnout v pozici imigranta v České republice / Španělsku? A proč ano a proč ne?

Výsledky a komentář:

- Sociální pracovník:

Český respondent by se nechtěl ocitnout v pozici imigranta v České republice. Jako hlavní důvod uvádí špatné přijetí.

Španělský respondent zastává obdobné stanovisko jako český. Jeho důvod je osobnější, neví, jestli by dokázal žít v jiné zemi. Chápe moc dobře, že emigrace je nutností a také tvrdí, že jsou záležitosti, které nikdy jiná země nedokáže nahradit.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent by se nechtěl nacházet v pozici imigrant kvůli komunikační bariéře. Jemu samotnému je nepříjemné cizí prostředí, je konzervativní a obává se nepochopení druhých. Ale na druhou stranu přiznává, že by ho to i částečně obohacovalo.

Španělský respondent striktně odpovídá, že doufá, že ho nikdy nepotká situace, že by musel opustit svou zemi a stát se imigrantem. Nechtěl by se jím stát zejména z důvodu obrovské vzdálenosti od rodiny.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent poukazuje na velice rozdílnou situaci v pozici, kdy imigrant přichází z východu z prací do České republiky a kdy přichází ze západu za inspirací.

Španělský respondent by se v této pozici ocitnout nechtěl, kvůli těžkým životním podmínkám.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Český respondent by se spíše nechtěl ocitnout v této pozici. Jako důvod proč ne, uvádí nedokonalý sociální systém, korupce v cizinecké policii, problémy v hledání práce, neochota společnosti akceptovat neznalost češtiny. Proč ano – Česká republika je dobrou tranzitní zemí pro pokračování dále.

Podle španělského respondenta není situace s integrací imigrantů tak ostrá jako např. ve Francii, ale i tak by se nechtěl ocitnout v jejich pozici ve Španělsku. Jejich život je mnohem složitější a náročnější.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Ne, nechtěl, protože pozice imigranta v České republice není nijak jednoduchá a z velké části, dochází ke správnému vyhoštění do země původu, jak odpovídá na otázku český respondent. Tento respondent pochopil otázku jen z jednoho úhlu pohledu, a to z pohledu ilegálního migranta. Otázka byla směřována i na migranta legálního. Španělský respondent nepochopil otázku.

Shrnutí:

Nikdo z respondentů by se nechtěl ocitnout v pozici imigranta ať už v České republice nebo ve Španělsku. Většina uvádí jako důvod složité podmínky pro adaptaci.

Otázka č. 4:

V čem jsou, podle vás, imigranti přínosem pro Českou republiku / Španělsko a v čem naopak přítěží?

Výsledky a komentář:

- Sociální pracovník:

Český respondent vidí přínos zejména v podpoře multikulturalismu, v seznámení se s jinou kulturou a zvyklostmi, a také postupné odstraňování předsudků, vznikajících z neznalosti ostatních kultur. Negativa spatřuje zejména v zatížení sociálního systému a také v konfliktech, které vznikají při střetávání odlišných kultur.

Španělský respondent souhlasí s českým, co se týče obohacování kultur a také vidí přínos ve zvýšené natalitě. Stejně jako český respondent vidí negativum v zatížení sociálního systému.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Obohacení české kultury, jak se naučit žít v tak skromných podmínkách, toto jsou odpovědi českého respondenta vzhledem k přínosu imigrantů. Obává se špatné koordinace vlády, a situace, která by mohla následovat, kdy on jako Čech by se mohl stát menšinou ve vlastní zemi.

Španělský respondent bere příliv imigrantů jen kladně. Tvrdí, že obohacují společnost kulturně, sociálně i pracovně.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Přínosem je to, že tu jsou a učí nás, že svět nekončí za hranicemi Šumavy, píše český respondent. Myslí si, že je dobré žít v zemi spolu s jinými národy a obohacuje to obě strany. Obě skupiny se mohou od sebe hodně naučit a také si ukázat vzájemně svoji kulturu, gastronomii a poučit se o svých pravidlech. Přítěží jsou ti, co přijeli pouze participovat na sociálním systému a dávkách, ti co se věnují kriminalitě.

Španělský respondent shledává přínosem imigrantů sociální a kulturní obohacení.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Přítěží jsou ti imigranti, kteří se odmítají přizpůsobit kulturním a legislativním rámcům, které jsou v České republice běžné, přínosem jsou všichni, kdo zde chtějí žít, pracovat a stát se občany v pravém slova smyslu, tvrdí český respondent.

Imigranti vykonávají práci, kterou Španělé dělat nechtějí, toto je jeden z přínosů podle španělského respondenta. Také uvádí, že právě imigranti jim ukazují, že svět nekončí

španělskými hranicemi nebo Pyrenejemi. Imigranti se nepřímo snaží, aby si Španělé uvědomili světovou situaci a podívali se na ní i z jiného úhlu pohledu.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta jsou imigranti přínosem pro Českou republiku z důvodu, že si je najímají různí podnikatelé a drobní živnostníci jako levnou pracovní sílu a policistům služby cizinecké a pohraniční policie umožňují činnost při ochraně státní hranice. Přítěží jsou imigranti v tom, že zde pobývají nelegálně a při správním vyhoštění většinou nemají ani prostředky na vycestování z území České republiky a tento proces musí hradit stát.

Imigrace jako taková podle španělského respondenta obohacuje společnost kulturní různorodostí.

Shrnutí:

Dotázaní obou zemí vnímají interkulturní prostředí jako přínos. Španělé také nezapomínají, že díky příchodu imigrantů Evropa omládne a získá další pracovní sílu. Také se shodují, že si majoritní obyvatelstvo díky imigrantům uvědomí, že svět nekončí za hranicemi jejich státu nebo Evropy. Mezi hrozby řadí nekontrolovatelný příliv imigrantů a zvýšenou kriminalitu. Obávají se také konfliktů, které často vznikají, když se setkají dvě odlišné kultury.

Otázka č. 5:

Setkáváte se často ve svém okolí s imigranty? Při jaké příležitosti? Jaké jsou mezi vámi vztahy?

Výsledky a komentář:

- Sociální pracovník:

Český respondent uvádí, že se s imigranty setkává poměrně často. Většinou to bylo během studia nebo na brigádách, kde často cizinci pracují v nekvalifikovaných pozicích. Vztahy byly spíše pracovní, ale vnímá je převážně pozitivně, žádný větší konflikt s nimi neměl.

Španělský respondent se setkává s imigranty každý den, protože jsou jeho sousedy. I v zaměstnání má kolegy z jiných zemí. Píše, že s imigranty se nejvíce setkává ve službách, jako jsou bary nebo obchody. Jaké vztahy s nimi má bohužel neudává.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent se setkává s imigranty převážně na stavbě, poněvadž pracuje jako stavbyvedoucí. Vztahy má kladné s těmi, co si to podle něj zaslouží a nesnaží se ho zneužít.

Rád imigrantovi pomůže a také se zajímá, v jakém prostředí žije. Dodává, že často zjistí, že mu oni mají více co nabídnout než on jim a také přiznává, že se k nim někdy chová lépe jak k některým Čechům.

Španělský respondent uvádí, že imigranti jsou jeho sousedi a setkává se tedy s nimi každý den.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent se s imigranty moc často nepotkává. Když už ano, tak se snaží o vřelé vztahy, až do té doby než začnou obtěžovat, jako např. někteří slovenští bezdomovci nebo opilí dělníci ze zemí bývalého Sovětského svazu.

Španělský respondent se setkává s imigranty každý den od metra, přes sousedy až po universitu.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Český respondent uvádí, že mezi imigranty má své kolegy a studenty a vztahy mají mezi sebou vcelku dobré.

Španělský respondent tvrdí, že se nejvíce setkává s imigranty v zaměstnání a vždy byl mezi nimi respekt. Píše, že sám dával hodiny španělštiny marockým imigrantům, a právě to ho ještě více utvrdilo v toleranci.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Český respondent se setkává s imigranty se ve svém okolí často z důvodu jeho povolání policisty u služby cizinecké a pohraniční policie při příležitosti pátrání po nelegálních imigrantech, jejich převozu do záchytných zařízení pro cizince a vůbec celkové spolupráce s nimi. Vztahy mezi nimi jsou kladné i záporné. Záleží na tom, jak který imigrant je ochotný spolupracovat poté, co dojde k jeho zajištění a následně je s ním zahájeno správní vyhoštění.

Španělský respondent má podobnou zkušenost jako český.

Shrnutí:

V porovnání s Čechy se Španělé mnohem více setkávají s imigranty i mimo své zaměstnání. Češi jsou stále v mnohem početnější většině oproti imigrantům. Respondenti obou zemí mají spíše vřelé vztahy s imigranty.

Otázka č. 6:

Znáte nějaké nestátní neziskové organizace, které se podílejí na integraci imigrantů do české/španělské společnosti?

Shrnutí:

V této otázce použiji rovnou celkové shrnutí. 9 z 10 respondentů odpovědělo, že zná nějakou nestátní neziskovou organizaci. Jako dobrým znamením se ukazuje, že pouze jeden dotázaný neznal žádnou nestátní neziskovou organizaci. Jednalo se o českého respondenta, policista v přímém výkonu cizinecké a pohraniční policie.

Čeští respondenti uváděli tyto organizace: Česká katolická charita, Člověk v tísni, Adra a Berkat. Španělští respondenti si vzpomněli na tyto organizace: ACSUD, Valencia Acoge, Cruz Roja a Cáritas.

Otázka č. 7:

Co si myslíte, že by se mělo udělat, aby došlo k lepší integraci imigrantů ve společnosti?

Výsledky a komentář:

- Sociální pracovník:

Český respondent by se zaměřil na osvětu široké veřejnosti, která často bývá proti cizincům nepřátelská a také na podporu multikulturalismu.

Španělský respondent vidí cestu k lepší integraci ve větší informovanosti a ve více jazykových kurzech. Stejně jako český respondent doporučuje multikulturní aktivity.

- Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent má pocit, že by se česká společnost měla změnit k lepšímu, být více empatická a otevřenější a méně zahleděnější do sebe sama. Jako základ úspěšné integrace považuje kvalitní školství.

Integrace imigrantů by vzrostla, kdyby se zvýšila i kvalita jejich života, uvádí španělský respondent.

- Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent bohužel nevěděl odpověď na tuto otázku. Podle španělského respondenta by lepší integraci určitě pomohlo, kdyby imigranti znali dobře svá práva a povinnosti.

- Osoba s univerzitním vzděláním:

Cesta k lepší integraci vede skrze osvětu, potírání korupce a zkvalitnění sociálního systému, uvádí český respondent.

Podle španělského respondenta by se mělo organizovat více společných akcí na veřejnosti. Měli by se setkávat zástupci všech imigrantských skupin spolu se zástupci majoritního obyvatelstva a to v každé čtvrti. Dodává také, že integrace začíná tam, kdy se imigrant začne učit španělsky. Neznalost španělského jazyka je jedním z hlavních důvodů, proč se následně formují ghetta imigrantů, které se izolují od společnosti. Stejně jako jiný český respondent tvrdí, že výchova k toleranci by měla být brána vážněji, a to zejména při výchově dětí.

- Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta je na tuto otázku těžké odpovědět, poněvadž jestliže imigrant je zde nelegálně, nemá u sebe potřebné a pravé doklady (cestovní doklad, platné vízum, zdravotní pojištění) tak ho nelze integrovat či zařadit do společnosti.

Španělský respondent připomíná, že ke kvalitní integraci je potřeba nezapomínat odkud imigrant přichází. Také uvádí, že integraci určitě moc nepomáhají média, které by měli svůj přístup k imigrantům změnit a neukazovat je jen v negativním světle. Nezneužívat slova imigrant, a nezapomínat říkat slovo občan.

Shrnutí:

Obě strany uvádějí, že integraci by určitě podpořilo více společných multikulturních akcí. Španělé dávají větší důraz při integraci imigrantů na odstranění jazykové bariéry a na znalost práv a povinností. Čeští respondenti doporučují české společnosti větší otevřenost k jiným kulturám, ale zároveň si neví rady jak integrovat nelegální imigranty.

Podle mého názoru respondenti z obou zemí chápou integraci jako důležitou problematiku. Každý den jsou konfrontováni s touto problematikou. Zejména pro české respondenty je ještě obtížné akceptovat, že do České republiky míří stále více migrantů. Zatímco španělští respondenti mají s migranty mnohem větší zkušenosti, lze to pozorovat i na jejich komentářích.

Testování hypotéz

- A. Přijetí imigrantů majoritní společnosti je převážně pozitivní.

Tuto hypotézu nelze potvrdit. Čeští občané uvádějí, že vždy důležité z jakého regionu imigrant pochází. K pozitivnímu přijetí nelze dojít, pokud bude česká společnost nadále tak xenofobní a rasistická. Jazyková bariéra, podle českých respondentů, je také často překážkou k pozitivnímu přijetí imigranta do společnosti.

- B. Pozice imigranta není lákavá ani pro občany Španělska ani pro občany ČR.

Tuto hypotézu lze potvrdit. Ani Španěl ani Čech nespátřují nic lákavého ve statutu imigranta. Shodují se na těžkém životním osudu imigranta.

- C. Přínos v přílivu imigrantů spatřují občané Španělska i ČR zejména v multikulturním obohacení.

Tuto hypotézu lze potvrdit. Respondenti obou zemí vidí přínos přílivu imigrantů v multikulturním obohacení. Mezi další „plusy“ imigrace uvádějí respondenti levnou pracovní sílu a zvýšenou natalitu.

- D. Negativa v přílivu imigrantů vidí jak španělská tak česká společnost zejména v zatížení sociálního systému.

Tuto hypotézu nelze potvrdit. Respondenti se více obávají konfliktů na základě střetů kultur. Dále mezi jejich obavy patří zvýšená kriminalita. A až poté dochází k negativním dopadům, jakým je zatížení sociálního systému státu. Jeden z respondentů též zmínil, že má obavy z toho, že česká vláda nezvládne příliv imigrantů a on se pak stane minoritou ve své vlastní zemi.

- E. Španělský občan se setkává s imigranty častěji než český občan.

Tuto hypotézu lze potvrdit. Absolutní a relativní počet migrantů ve Španělsku je větší než v ČR. Ale také záleží na geografickém rozmístění imigrantů. Ale také záleží na geografickém rozmístění imigrantů.

- F. Většina respondentů zná nějakou nestátní neziskovou organizaci, která se zabývá problematikou integrace imigrantů do společnosti.

Tuto hypotézu lze potvrdit. Devět z deseti respondentů si vzpomněli alespoň na jednu nestátní neziskovou organizaci, která pomáhá integrovat imigranty do společnosti.

16 Výzkumná sonda II.

Druhý výzkum se týkal latinskoamerických imigrantů na území České republiky. Základním prostředkem analýzy bylo dotazníkové šetření (vzor dotazníku je uveden v příloze) provedené metodou řízeného rozhovoru, který jsem s respondenty prováděla osobně a to z důvodu možných jazykových komplikací, respondenti jsou imigranti z Latinské Ameriky. Také z důvodu ověření si, že dotazník opravdu vyplnila dotazovaná osoba. Mezi důvody mé osobní přítomnosti, při dotazníkovém šetření, byla 100% návratnost dotazníků. Jednalo se taktéž o kvalitativní výzkum. Bylo dotazováno celkem 6 latinskoamerických migrantů žijících na území Prahy z těchto zemí: Brazílie, Kolumbie, Bolívie, Panama, Paraguay a Peru.

Cíle výzkumné sondy

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se Latinoameričané integrují do české společnosti. Jak vnímají kulturní odlišnosti, co jim dělá největší problémy v procesu začlenění se do majoritní společnosti a v neposlední řadě, jak je vnímá česká společnost.

Hypotézy

- A. Hlavní příčinou imigrace latinskoamerických migrantů do České republiky je zlepšení jejich ekonomické situace.
- B. Největší překážkou v integraci do české společnosti je znalost českého jazyka.
- C. Latinskoamerický migrant se neobrací v problémech na NNO.
- D. Latinskoamerický migrant, stejně tak jako i ostatní migranti, pociťuje dopad ekonomické krize v České republice.
- E. Latinskoamerický migrant má dobré vztahy se svým okolím (pracovní prostředí, sousedé, spolužáci atd.).
- F. Latinskoamerický migrant pociťuje malé kulturní odlišnosti v porovnání s obyvateli z České republiky.
- G. Latinskoamerický migrant si neudrhuje zvyky a tradice ze svého původního regionu.
- H. Latinskoamerický migrant se necítí diskriminován majoritní společností.

Metodologie

Viz kapitola Metodologie Výzkumná sonda I. str. 93.

Metodou k dosažení výsledků byl dotazník. Ke sběru dat byl použit dotazníkový list (viz Příloha č 3.).

Charakteristika vzorku

Dotazníky byly zpracovávány společně s respondenty v období od 2. 4. 2010 do 16. 4. 2010. Osloveno bylo celkem 6 respondentů, dotazník vyplnilo 6 oslovených (z toho 4 muži a 2 ženy). Návratnost dotazníků byla 100 %.

Výběrový soubor latinskoamerických respondentů pochází z Prahy. Výzkum pomocí dotazníku probíhal osobně s dotazovanými respondenty, zejména kvůli možným jazykovým nesrovnalostem. Dotazník byl vytvořen v českém i španělském jazyce. S brazilskou respondentkou jsem komunikovala ve španělštině. Osobní účast při vyplňování dotazníků byla také důležitá z důvodu 100% návratnosti dotazníků.

Profil respondentů

Pohlaví	žena
Národnost	Brazílie
Věk	24
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	SŠ
Profese	recepční v brazilské restauraci

Pohlaví	muž
Národnost	Paraguay
Věk	26
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	SŠ
Profese	student

Pohlaví	muž
Národnost	Peru
Věk	43
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	VŠ
Profese	odborný asistent na VŠ

Pohlaví	žena
Národnost	Bolívie
Věk	21
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	SŠ
Profese	student / jazyková lektorka

Pohlaví	muž
Národnost	Kolumbie
Věk	58
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	VŠ
Profese	ekonom

Pohlaví	muž
Národnost	Panama
Věk	24
Nejvyšší dosažený stupeň vzdělání	SŠ
Profese	student / jazykový lektor

Struktura dotazníku

Dotazník je strukturován do 29 otázek. V úvodní části respondent vyplňuje údaje týkající se jeho pohlaví, národnosti, věku, stupně nejvýše dosaženého vzdělání a zaměstnání. Otázky jsou sestaveny v postupných tematických blocích: důvody k emigraci, komunitní informace, ekonomická integrace, sociální integrace a kulturní integrace.

Vyhodnocení výzkumné sondy

Otázka č. 1.

Co Vás vedlo opustit vaši vlast?

Brazilský respondentka odpověděla, že opustila brazilskou Fortalezu, proto aby poznala nový život a získala zkušenosti v zahraničí. Obyvatel z Paraguaje vycestoval ze svojí země z ekonomických důvodů. Ostatní respondenti emigrovali kvůli možnosti studia v zahraničí.

Otázka č. 2.

Jak jste emigroval/a?

Všichni dotazovaní emigrovali legálně.

Otázka č. 3.

S kým jste emigroval/a?

Všichni dotazovaní emigrovali sami.

Otázka č. 4.

V jakém roce jste emigroval/a do ČR?

Národnost	pobyt v ČR od roku
Brazílie	2007
Panama	2006
Kolumbie	1975
Paraguay	2006
Peru	1985
Bolívie	2006

Otázka č. 5.

Navštívil/a jste během svého pobytu v ČR svoji zemi?

Migranti, kteří zde studují, tzn. obyvatelé Paraguaje, Panamy a Bolívie nenavštívili během svého pobytu svoji zem. Ostatní tři respondenti ano.

Otázka č. 6.

Udržujete si kontakt se svou zemí?

Všichni respondenti uvedli ano.

Otázka č. 7.

Předtím než jste dorazil/a do ČR měl/a jste nějaké doporučení nebo kontakt?

Brazílská respondentka měla v ČR brazilského kamaráda, který ji předem informoval a pomohl v začátcích. Peruánský respondent byl v kontaktu se Západočeskou univerzitou v Plzni. Kolumbijský respondent zde již měl člena rodiny. Panamský respondent před svým odjezdem ze země byl v kontaktu s českou ambasádou v Panamě. Migranti z Bolívie a Paraguaje udržovali kontakty s Karlovou univerzitou.

Otázka č. 8.

Plánujete usadit se v ČR natrvalo?

Jen respondent z Kolumbie plánuje trvale usadit se v České republice. Ostatní respondenti nevědí.

Otázka č. 9.

Proč jste si zvolil/a zrovna jako destinaci Českou republiku?

Peruánský respondent se vždy zajímal o českou historii, literaturu a zejména pražskou architekturu. Brazilská respondentka si zvolila Českou republiku, kvůli českému jazyku, který se jí velmi líbí. Kolumbijský respondent využil možnost studia v zahraničí, které nabízela jeho univerzita, stejně tak Panamec a obyvatel Paraguaje. Rodina bolivijské respondetky již studovala v Evropě a navštívila i Českou republiku, kterou jí následně doporučila.

Otázka č. 10.

Máte zde v ČR komunitu vaší vlasti?

Kromě migranta z Kolumbie a Panamy, všichni respondenti věděli o nějaké organizované komunitě nebo skupině obyvatel z jejich domovské země na území Prahy.

Otázka č. 11.

Navštěvujete pravidelně komunitu vašich krajanů?

Jen obyvatelé Kolumbie a Panamy nikdy nenavštívili nějakou latinskoamerickou komunitu na území České republiky. Ostatní migranti navštěvují nepravidelně komunity svých krajanů. Brazilská respondentka navštěvuje svoji komunitu pravidelně.

Otázka č. 12.

Co pro vás na začátku bylo největší překážkou v integraci do české společnosti?

Všichni respondenti, kromě peruánského, odpověděli shodně, největší překážkou byl český jazyk. Peruánský respondent nepocítoval žádnou překážku.

Otázka č. 13.

Navštívil/a jste během prvních měsíců nějakou NNO?

Žádný z respondentů nenavštívil NNO.

Otázka č. 14.

Nebyla zodpovězena žádným respondentem, protože byla doplňující k otázce č. 13.

Otázka č. 15.

Měl/a jste problémy najít si zaměstnání?

Pouze migrant z Kolumbie měl velké problémy najít si zaměstnání. Ostatní respondenti se nesetkali s žádnými problémy při hledání pracovní pozice.

Otázka č. 16.

Pociťujete dopady ekonomické krize ve svém životě?

Migranti z Kolumbie a z Brazílie pociťují silně dopad ekonomické krize ve svém životě. Další respondenti nemají tento problém.

Otázka č. 17.

Posíláte domů do vlasti nějakou finanční částku?

Jen brazilská respondentka posílá domů určitou finanční částku.

Otázka č. 18., č. 19.

Brazilská respondentka posílá peníze pravidelně každý měsíc a jedná se o částku 8 000kč. Pomáhá finančně své matce, která je nezaměstnaná a zároveň splácí hypotéku.

Otázka č. 20.

Jak by jste ohodnotil/a vztahy s lidmi ve vašem blízkém okolí?

Respondenti z Peru, Brazílie a Bolívie hodnotí vztahy jako dobré. Migrant z Paraguaje dokonce jako velmi dobré. Migrant z Panamy vnímá vztahy s lidmi ve svém blízkém okolí jako špatné.

Otázka č. 21.

Preferujete pobývat v prostředí, kde převažují vaši krajané?

Migrantka z Bolívie v žádném případě nepreferuje pobývat v prostředí, kde převažují obyvatelé z Bolívie. Respondentům z Paraguaje a Peru nezáleží na tom, zdali se pohybují v prostředí Latinoameričanů nebo ne. Brazilská respondentka uvádí, že se cítí dobře i v české společnosti, ale za nutnost pokládá fakt, že alespoň někdo ve společnosti by měl hovořit portugalsky nebo španělsky. Kolumbijec odpověděl, že záleží, o jaké krajany se jedná. Panamský respondent uvedl, že vyhledává takové prostředí, které je o důvěře. Je pak jedno, jestli tvořeno Latinoameričany nebo Čechy.

Otázka č. 22.

Pokud jste měl/a či máte vztah s partnerem Čechem, pociťoval/a jste někdy problémy v kulturní odlišnosti?

Pouze kolumbijský respondent má českou partnerku. Nikdy se ve vztahu nesetkal s problémy, které by měly něco společného s kulturní odlišností. Ostatní respondenti nikdy neměli vztah s partnerem Čechem.

Otázka č. 23.

Nebyla zodpovězena žádným respondentem, protože byla doplňující k otázce č. 22.

Otázka č. 24.

Udržujete si určité kulturní zvyklosti vaší země i na území České republiky?

Jen migrant z Paraguaje si udržuje určité kulturní zvyklosti ze své země i na území České republiky v hojné míře. Ostatní respondenti v menší míře.

Otázka č. 25.

Pociťoval/a jste někdy omezování vaší svobody a práv na území České republiky?

Žádný z respondentů nikdy nepocítil omezování práv a svobody na území České republiky.

Otázka č. 26.

Prezentoval/a jste někdy svoji kulturu občanům České republiky?

Všichni respondenti prezentovali svou kulturu občanům České republiky. Nejčastěji přátelům, rodinným příslušníkům nebo studentům.

Otázka č. 27.

Využil/a jste někdy v České republice své dovednosti a znalosti, které jsi získal/a ve své vlasti?

Všichni dotazovaní respondenti ve velké míře využili dovednosti a znalosti, které získali ve své zemi. Zejména se jedná o kulinářské, jazykové a taneční dovednosti.

Otázka č. 28.

Máte blízké přátele mezi českými občany?

Všichni dotazovaní odpověděli kladně.

Otázka č. 29.

Existuje něco v České republice, na co si tu nikdy nezvyknete?

Respondent z Peru si nikdy nezvykne na koprovou omáčku.

Brazilská migrantka se asi nikdy nenaučí chodit v čas. Nechápe jak je možné, že si Češi zarezervují místo v restauraci dva měsíce dopředu a pak v ten den přijdou včas. Asi nikdy nepochopí jakousi „naprogramovatelnost“ českých občanů, co se týče plánování času. Příkladem uvedla, že měla tu možnost strávit Štědrý večer v české rodině, a byla velice překvapena časovým rozvrhem tohoto slavnostního dne a jeho přesným plněním, např. v šest večere, v sedm se budou rozbalovat dárky atd. Dále je pro ni často nepříjemné chování českých mužů. Ona, jako Brazilka, je zvyklá se více usmívat a je mnohem otevřenější než čeští občané. Ale bohužel čeští muži často pochopí její usměv nepatřičně a dochází tak k častému obtěžování.

Bolivijská respondentka má a asi vždy bude mít problémy s otevřeností Čechů na veřejnosti, co se týče intimního života.

Respondent z Paraguaje si nikdy nezvykne na to, že Češi míchají sladké a slané jídlo dohromady.

Migrant z Panamy má problémy s jídlem, které by podle jeho představ mělo být 100% přírodní.

Kolumbijský respondent si nikdy nezvykne na okurky, tvarůžky, rasismus, faleš, vypočítavost a bezohlednost některých řidičů.

Testování hypotéz

A. Hlavní příčinou imigrace latinskoamerických migrantů do České republiky je zlepšení jejich ekonomické situace.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Většina respondentů přišla do České republiky kvůli studiu. Jen migranti z Brazílie a Paraguaje emigrovali z ekonomického důvodu. Je to velice zajímavé zjištění pokud přihlídneme na jihoevropské země, kam latinskoameričtí migranti míří zejména z ekonomických důvodů. Podle mého názoru do jihoevropských zemí emigrují Latinoameričané více za prací než za studiem, protože je přece vždy snazší sehnat práci, pokud umíte tamní jazyk. Na druhou stranu střední Evropa je velkou a zajímavou neznámou pro většinu Latinoameričanů a na

druhou stranu Karlova univerzita velkou „známou“ na celém světě i v latinskoamerickém regionu.

B. Největší překážkou v integraci do české společnosti je český jazyk.

Tato hypotéza se 100% potvrdila. I v jihoevropských zemích patří jazyk k největší bariéře v úspěšné integraci v majoritní společnosti.

C. Latinskoamerický migrant se neobrací v problémech na NNO.

Tato hypotéza se potvrdila. Nikdo z dotazovaných respondentů nenavštívil při problémech NNO. Tento výsledek je naprosto opačný než v jihoevropských zemích. Z vlastní zkušenosti vím, že kapacity i otevírací doba Valencia Acoge absolutně nestačila pojmout veliké množství migrantů, kteří přišli žádat o pomoc či radu. Domnívám se, že Latinoameričané, kteří emigrují do České republiky, zde mají silný kontakt a právě díky němu se nikdy neocitnou v tak složitých situacích, aby navštívili nějakou NNO.

D. Latinskoamerický migrant, stejně tak jako i ostatní migranti, pociťuje dopad ekonomické krize v České republice.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Jen dva z dotazovaných pociťují dopad ekonomické krize. Tito dva pracují v oblastech, kterých se krize dotkla velice. Brazilská respondentka cítí dopad krize zejména v menším množství hostů, kteří přijdou každý den do restaurace a také na počtu rezervací. Kolumbijský respondent je ekonom, jeho se ekonomická krize dotýká také každý den. Ostatní respondenti jsou studenti, jejichž stipendium se nezměnilo a tak nepociťují dopad hospodářské krize. Peruánský respondent nepociťuje žádný dopad ekonomické krize ve svém životě.

E. Latinskoamerický migrant má dobré vztahy se svým okolím (pracovní prostředí, sousedé, spolužáci atd.).

Tato hypotéza se potvrdila. Většina dotazovaných respondentů vnímá vztahy ve svém okolí jako dobré. V teoretické části uvádím fakta, které hovoří o španělské a portugalské majoritní společnosti, která je mnohem více nakloněna latinskoamerické imigraci než například imigraci ze subsaharské Afriky. Latinoameričané nepatří mezi konfliktní migranty ani v České republice ani v Portugalsku nebo Španělsku. Zatímco v jihoevropských zemích není problém potkat se s migrantem z latinskoamerického regionu, zde na území České republiky lze považovat Latinoameričana stále za exotického migranta v porovnání s jinými skupinami migrantů mířících do českých krajů.

F. Latinskoamerický migrant pociťuje malé kulturní odlišnosti v porovnání s obyvateli z České republiky.

Latinskoamerický migrant pociťuje určité kulturní odlišnosti. V partnerském soužití mezi Latinoameričanem a Češkou podle mého šetření nedochází k žádným problémům, které by vyplynuly z kulturní odlišnosti. Ale samozřejmě existují oblasti, které se velice odlišují. Dotazovaní imigranti pociťovali zejména kulturní odlišnosti v oblastech stravování, času a dochvilnosti, v dopravě a v chování českých jednotlivců.

G. Latinskoamerický migrant si neudržuje zvyky a tradice ze svého původního regionu.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Latinskoamerický migrant si udržuje zvyky a tradice ze svého původního regionu.

H. Latinskoamerický imigrant se necítí diskriminován majoritní společností.

Tato hypotéza se potvrdila. Nikdo z dotazovaných nikdy nepocítil diskriminaci majoritní společností.

Podle výsledků mého výzkumné sondy II. jsem došla k těmto závěrům. V České republice se jedná o ekonomicky nebo profesně motivovanou latinskoamerickou migraci. Objevuje se zde smluvní pracovní migrace (contract workers) zejména u respondentky z Brazílie. Mezi „push“ faktory patří především touha po poznání, studium v jiné kultuře a jazyce a navíc k tomu obdržet vládní stipendium. Mezi „pull“ faktory řadím stesk po vlasti se vším všudy, s kulturními zvyky, s křesťanstvím mnohem více zakořeněným než zde v České republice, s typem stravy atd. Chápu, že většina mých respondentů se zde na území České republiky necítí plně integrována, což také vychází z odpovědi na otázku, zdali plánují usadit se v České republice. Odpovědí většiny bylo „Nevím“. A také je zde opačná významná bariéra – migrační politika. Pokud například studentům z Bolívie, Paraguaje a Panamy nepůjde studium na Karlově univerzitě a neuspějí u zkoušek, ukončí se jim vládní stipendium a oni se nejspíše vrátí zpět do Latinské Ameriky. Dalším příkladem je brazilská recepční. Pokud brazilská restaurace, kde pracuje, přestane prosperovat nebo díky ekonomické krizi přijde migrantka o pracovní pozici, ztratí tak pracovní kontrakt a nejspíše se vrátí zpět do rodné Fortalezy.

V teoretické části jsem se věnovala migračním teoriím. Záměrně jsem si vybrala jen ty, u kterých jsem se domnívala, že by mohly pasovat na latinskoamerickou migraci do Evropy. Pokusím se zde tyto teorie znovu otevřít a porovnat s výsledky mého šetření. Neoklasická migrační teorie je tvořena dvěma úrovněmi. Na makroúrovni se tato teorie zabývá geografickými rozdíly v nabídce a poptávce na pracovním trhu. Dotazovaná respondentka z Brazílie se rozhodla pracovat v České republice, jelikož brazilská restaurace měla pobočku v Praze. Rozhodla se emigrovat jak za lepšími pracovními podmínkami tak i lepším finančním ohodnocením. Na mikroúrovni jedinec emigruje s očekáváním, že něco získá, ale nemusí to být ihned. Brazilská recepční neopustila svou zemi jen kvůli zlepšení své finanční situace, chce se také naučit česky, poznat českou kulturu a předat Čechům něco z brazilských tanečních rytmů. Všichni moji respondenti by podle teorie dvojího pracovního trhu patřili do primárního sektoru. Do primárního sektoru spadají kvalifikovaní pracovníci. Všichni moji respondenti mají minimálně středoškolské vzdělání. Teorii sítí jsem si naprosto potvrdila mým výzkumem. V procesu migrace Latinoameričanů do České republiky jsou velmi významné mezilidské vazby. Díky sociálním vazbám se migranti snažili předejít rizikům a problémům v české společnosti. V dotaznících jsem neobjevila ani jednu skupinu institucionálních subjektů. Nesetkala jsem se v odpovědích respondentů s organizacemi,

které podporují nelegální migraci do České republiky. Všichni dotazovaní migranti emigrovali do České republiky legálně. Také jsem neobjevila v šetření organizace jako NNO či mezinárodní organizace.

V České republice podle mého výzkumu dochází k tzv. interakční asimilaci, která se vyznačuje oboustranným procesem, kdy se obě skupiny, majoritní i menšinová vzájemně sbližují na základě komunikace (M. Gordon, 1964 in Janská, 2002). Podle Castles (1993) je integrace je oboustranný proces mezi imigranty a majoritní společností. Oboustranný proto, že se od sebe vzájemně učí díky kulturní rozmanitosti. Podle mého názoru k tomuto procesu dochází v české společnosti, pokud hovoříme o latinskoamerických migrantech.

Závěr

Migrace a integrace migrantů je zejména v dnešním století jednou z nejdiskutovanějších problematik. Nedávno jsem někde četla rozhovor s baskickým rybářem, který pamatuje, že ještě před deseti lety bylo velice těžké ve vesnici, kde žije, potkat občana jiné země natožpak z jiného kontinentu. Dnes jde po ulici v jeho vesnici a vidí, jak Senegalci vytahují sítě s rybami nebo jak latinskoamerické chůvy hlídají děti jeho sousedů. Díky globalizaci se svět mění a měnit bude. Evropa je kontinentem, který bude lákat migranty ještě dlouho. Řešení problematiky integrace cizinců do majoritní společnosti není izolovaným jevem, který může probíhat nezávisle na dalších společenských procesech. Otázka integrace do společenských dějů se týká stejně tak majoritního obyvatelstva jako cizinců.

Mezi hlavní cíle mé diplomové práce patřilo zmapovat migraci Latinoameričanů do jihozápadní Evropy a do České republiky. V kapitole Migrace jsem se pokusila shrnout historii migrace obyvatelstva od starověku po 21. století. Právě ve 20. století se začíná objevovat i migrace Latinoameričanů do Evropy. Zaměřila jsem se především na země Pyrenejského poloostrova, kam míří největší počet latinskoamerických migrantů. Mezi důvody patří hlavně jazyk, kulturní a historická blízkost. Díky mé nejnovější retrospektivní rešerši literatury jsem se dozvěděla, že situace se po dlouhé době na Pyrenejském kostrově mění. Latinoameričané již nevedou v počtu legálních migrantů na území Španělska, ale předstihli je migranti zejména z Rumunska. V Portugalsku je situace stabilnější na předních příčkách se každoročně potkávají Brazílie a Ukrajina. Dále jsem se věnovala rozdílu mezi ekonomickým migrantem a uprchlíkem na příkladu Latinoameričanů. Došla jsem k závěru, že většina latinskoamerických migrantů odešla ze své země hlavně z ekonomicky důvodů. Ačkoli i z Latinské Ameriky emigrují obyvatelé, kteří se cítí ohrožení v oblasti lidských práv. Mezi tyto migranty patří především Kubánci a Kolumbijci, a to jak v jihozápadní Evropě, tak v České republice. Svou diplomovou práci jsem pojala co nejaktuálněji a tak jsem se například v kapitole Dopady emigrace Latinoameričanů v zemích původu, věnovala remitencím, které byly negativně ovlivněny nedávnou celosvětovou ekonomickou a hospodářskou krizí. Druhým velkým oddílem po shrnutí procesu migrace a jejích teorií, jsem se věnovala integraci. Zaměřila jsem se na integraci z pohledu třech nejvíce zmiňovaných zemí a také z pohledu Evropské unie,

kam tyto tři země již nějakou dobu patří. Díky literatuře jsem se dověděla, jak si vedou v integračním procesu právě tyto tři země a jako Čěšku mne opravdu nepotěšilo, že podle MIPEX, je Česká republika druhá země s nejhorším hodnocením. Naopak jsem byla překvapena, že Portugalsko (ve výzkumu MIPEX - The British Council se kromě zemí Evropské unie také zúčastnila Kanada, Norsko a Švýcarsko) se umístilo jako druhá nejúspěšnější země Evropské unie v procesu integrace. Kapitole integrace Latinoameričanů ve Španělsku jsem věnovala největší prostor, jednak z důvodu, že Španělsko má největší počet Latinoameričanů mezi evropskými zeměmi a také z důvodu mých osobních zkušeností jako sociální pracovnice s migranty ve Valencia Acoge. V této části se také věnuji novému fenoménu, kterým jsou Latin Kings, skupiny převážně latinskoamerických adolescentů, kteří se vzájemně ztotožňují díky společným ideálům, oblečení atd. Mezi problematiky integrace latinskoamerických migrantů jsem zařadila například transnacionalismus, diskriminaci nebo xenofobii. V teoretické části jsem se také věnovala psychologickým problémům emigrace, respektive integrace, a to jak v první také i v dalších generaci.

Praktická část mé diplomové práce spočívala ve dvou výzkumných sondách, které probíhaly formou dotazníků. V první sondě jsem se zaměřila na názory španělské a české společnosti v oblasti integrace migrantů do majoritní společnosti. Podle této sondy čeští občané uvádějí, že je vždy důležité, z jakého regionu migrant pochází. K pozitivnímu přijetí nelze dojít, pokud bude česká společnost nadále tak xenofobní a rasistická. Jazyková bariéra, podle českých respondentů, je také často překážkou k pozitivnímu přijetí imigranta do společnosti. Respondenti obou zemí vidí přínos přílivu migrantů v multikulturním obohacení. Mezi další „plusy“ imigrace uvádějí respondenti levnou pracovní sílu a zvýšenou natalitu. V druhé sondě jsem se zabývala integrací samotných Latinoameričanů na území Prahy. Provedla jsem kvalitativní výzkum, stejně jako u první výzkumné sondy. Dotazovaní pocházeli z Brazílie, Bolívie, Panamy, Paraguaje, Kolumbie a Peru. Díky této sondě jsem například zjistila, že většina mých respondentů ve svém životě nepociťuje dopad ekonomické krize. Také, že většina migrantů se cítí dobře začleněna, ačkoli neví, jestli se zde v České republice natrvalo usadí. Pět ze šesti respondentů neposílá zpět do latinskoamerického regionu remittance. Samozřejmě existují věci, na které si zde v České republice nezvyknou jako např. určitý druh stravy nebo charakteristika některých českých občanů. Ale v širším hledisku jsem nepocítila z dotazníků, u kterých jsem byla osobně přítomna, větší komplikace při začleňování se do české majoritní společnosti.

Závěrem bych ráda potvrdila mé hypotézy, které jsem si kladla v úvodu mé diplomové práce.

Hypotéza 1: Profil latinskoamerických imigrantů v evropských zemích je odlišný.

Pokud srovnám nejvíce zkoumané země v mé diplomové práci, tzn. Portugalsko, Španělsko a Českou republiku, tak se profil určitě liší. Zejména v oblasti úrovně vzdělání a uplatnění se na pracovním trhu. Zatímco ve Španělsku druhá vlna latinskoamerických migrantů obsazuje zejména pozice v sekundárním sektoru, jako např. ve stavebnictví nebo v pečovatelské službě, v České republice se Latinoameričané spíše objevují v primárním sektoru a mají vyšší úroveň vzdělání.

Hypotéza 2: Integrace latinskoamerickým imigrantů ve Španělsku je vyšší než v Portugalsku.

V procesu integrace a jeho složek podle MIPEX určitě vede Portugalsko. Ve Španělsku je mnohem větší procento imigrantů z Latinské Ameriky a také bohatší diverzifikace. V Portugalsku se nacházejí hlavně migranti z Brazílie a sami Portugalci hovoří o jejich vztahu jako o jakémisi druhu „bratrství“. Ve Španělsku hodně záleží, z jakého regionu latinskoamerický migrant pochází. Nejvíce akceptováni jsou migranti z Argentiny a to zejména kvůli svému vzhledu a často vysokému úrovní vzdělání. Naopak nejhůře španělská majoritní společnost pohlíží na migranty z oblasti Karibiku.

Hypotéza 3: Česká republika se nijak výrazně neliší v oblasti integrace v porovnání se zeměmi jako je Portugalsko nebo Španělsko.

Podle MIPEX bohužel, Česká republika obsadila druhé nejhorší místo v procesu integrace. Česká republika měla sice dobrý výsledek v kategorii získání trvalého pobytu, avšak v oblastech jako je přístup na trh práce, sjednocování rodin, možnost získání občanství a zapojení do politického života skončila bohužel někde uprostřed. Nejhůře byla oceněna v oblasti, která se týká ochrany před diskriminací. Česká republika neposkytuje cizincům žádnou podporu při uznání jejich dovedností a kvalifikace, a navíc samotný proces posouzení jejich kvalifikace je často zdoluhavý. Žádná podpora neexistuje ani v případě, když si cizinci chtějí zdokonalit znalosti českého jazyka.

Hypotéza 4: V Evropě převažují latinskoameričtí imigranti se statutem ekonomického migranta.

Tuto hypotézu lze potvrdit. V Evropě převažují latinskoameričtí migranti, kteří emigrovali z ekonomických důvodů nad migranty, kteří opustili svoji zemi např. z politických důvodů.

Hypotéza 5. Integraci Latinoameričanů v Evropě brání nejvíce jejich nižší vzdělání.

Tuto hypotézu nelze potvrdit. Musíme striktně rozlišit latinskoamerické migranty v jihozápadní Evropě a Latinoameričany v České republice. Podle mého názoru plné integraci brání ve Španělsku a Portugalsku zejména diskriminace na pracovním trhu, problematika bydlení a následné vytváření čtvrtí, kde majoritním obyvatelstvem jsou migranti jednoho etnika. Je důležité připomenout, že Latinoameričané na Pyrenejském poloostrově jsou mnohem lépe integrováni, než například migranti z východní Evropy nebo Maghrebu. Ale jsou to stále migranti, a jejich status možná změní až druhá nebo třetí generace, která se narodí v Evropě. V České republice je situace odlišná, latinskoamerický migrant je zde brán stále za jakousi exotickou záležitost a majoritní společnost spíše projevuje zvědavost než diskriminaci. Situace v procesu integrace je také odlišná protože migranti z Latinské Ameriky tvoří v České republice velmi malé procento oproti ostatním přistěhovaleckým skupinám.

Hypotéza 6: Ekonomická a hospodářská krize ovlivnila jen mírně integraci latinskoamerických imigrantů v Evropě.

Tuto hypotézu lze potvrdit podle mého výzkumu pouze v České republice. Ale i zde záleží na zaměstnání latinskoamerického migranta. Například jedna z mých respondentek z Brazílie pracující v restauraci, ekonomickou krizi pociťuje velice silně, a to jak v návštěvnosti restaurace, tak ve výši spropitného. Ale většina mých respondentů nepociťuje dopad ekonomické krize v jejich životě. Situace na Pyrenejském poloostrově je odlišná, jak již jsem uvedla výše, mnohem více latinskoamerických migrantů zde pracuje v sekundárním sektoru, který je krizí postihnut více než sektor primární. Negativní dopad ekonomické krize na migranty ve Španělsku lze také postřehnout z remitencí, jejichž hodnoty klesly na hodnoty z roku 2006.

Z výsledků celé práce vyplývá, že migrace Latinoameričanů do Evropy bude pokračovat i nadále, i když není jasné, jak se budou nadále vyvíjet jejich počty. Je tudíž důležité i nadále zkoumat integrační procesy a nástroje, které mohou usnadnit vzájemné soužití migrantů a majoritní společnosti. Jazyk, vzdálenost a velká kulturní odlišnost hrají

pravděpodobně důležitou roli při rozhodování migrovat do České republiky. Ve Španělsku a Portugalsku historické, koloniální nebo také kulturní sepjetí s latinskoamerickým regionem hraje důležitou roli v oblasti migrace. Tato situace se také projevuje ve španělské a portugalské migrační politice, kde Latinoameričané mají snazší přístup na trh práce, nejsou tolik vystaveni xenofobnímu či diskriminačnímu jednání atd. na rozdíl od migrantů ze střední a východní Evropy nebo Maghrebu. Lze říci, že pokud nebudeme brát v úvahu migranty ze západních zemí Evropské unie, kteří také samozřejmě míří na Pyrenejský poloostrov, tak Latinoameričané patří mezi privilegované migranty a španělská nebo portugalská majoritní společnost se k nim také podle tohoto chová. Naproti tomu v České republice je počet Latinoameričanů v porovnání s ostatními migrantskými skupinami velice malý. Latinskoamerická migrace do České republiky je stále „exotickou“ záležitostí oproti migraci Latinoameričanů do jihozápadní Evropy. Migranti z latinskoamerického regionu si také raději vybírají jihozápadní Evropu, protože mají o ní mnohem více informací i před samotným odchodem z vlasti a navíc ve španělštině nebo portugalštině. Informovanost hraje velice významnou roli na poli migrace. Provázanost sociálních migrantských sítí z Latinské Ameriky na území České republiky opravdu není v takovém množství jako jihozápadní Evropě, a taky proto zde nemáme tak velkou skupinu těchto migrantů. Je zajímavé podotknout, že stejně jako většina českých občanů vidí v latinskoamerickém migrantovi exotickou záležitost, tak stejně tak většina Latinoameričanů vidí v migraci do České republiky velkou exotiku. I z těchto důvodů si myslím, že se imigrace Latinoameričanů do České republiky v budoucnosti nějak zvlášť markantně nezvýší. Stále budou migrovat, ti jedinci, které láká „velká“ neznámá „malá“ středoevropská země. Co se týče Latinoameričanů, kteří míří do jihozápadní Evropy, tak podle mého názoru jejich počet v budoucnosti nestoupne nějakým drastickým způsobem. Myslím, že se bude zvyšovat migrace osob, které najdou uplatnění v sekundárním sektoru, protože tomu nasvědčuje i ekonomická situace Latinské Ameriky.

„Poselství je jasné. Migranti potřebují Evropu, ale Evropa také potřebuje migranty. Uzavřená Evropa může být menší, chudší, slabší, starší Evropou. Otevřená Evropa bude lepší, bohatší silnější, mladší Evropou, ale samozřejmě za předpokladu dobře zvládnuté, řízené migrace.“

Kofi Annan (Murad - Hejtman, 2004 str. 94)

Resumé

The theme of "migration" has been passing through a period of high interest in Europe for over thirty years, whether in positive (due to incoming of immigrants natality of recipient states is increasing and it prevents the aging of the country; multicultural enrichment and percentage of working-age population are higher, etc.) or in negative meaning (fear of the loss of culture of reception states, worries about jobs, crime, illegal trafficking, prostitution, Islam, grow of the rate of illiteracy, etc.). Although we have noted that migration is not only a recent phenomenon. Just in the last decades, migration has reached new dimensions thanks to growing globalization. It is related to global migration issues and European fears of "migratory pressure".

In this century, Latin Americans have grown particularly in the U.S. and Europe. In Europe, they have selected destinations mainly in the Iberian Peninsula, Spain and Portugal. The main reasons for the abandonment of the Latin American region are particularly poor economic situation or political regime. Latin Americans choose these European countries mainly because of the same language. The migrants from Ecuador and Colombia are the most represented in Spain, Brazil in Portugal. Europe together with Latin America are trying to solve the problem of migration, for example through summits which are held every two years. The problems of migration are discussed here and common solutions are proposed here. The last summit was held in 2008 in Lima. Among the important effects of emigration belong remittances and Latino outflow of skilled workers „brain drain“. Thanks to the global economic crisis in Latin America amounts of money sent by migrants back to their homeland, fell sharply in 2009 and reached the value of 2006. Latinos in the Czech Republic in comparison with the percentage representation of Latin American migrants in Spain or Portugal are in a very small percentage. Latinos do not come to the Czech Republic to work but they try to get an education here.

Integration of migrants into society is a state or a process that is trying to integrate minorities into the majority society. There are different degrees of integration. According to the concept of Castles (1993) we can identify these types: assimilation, integration, exclusion, and multiculturalism. Latin Americans in Europe are much more better integrated than for example migrants from the Maghreb. It is attributed to cultural similarities and Christianity. In the Czech Republic, Latin American immigrants do not have serious problems

to integrate into the majority society. It is attributed to their particular level of education compared to migrants from Eastern Europe. On integration of immigrants the Spanish emphasize more the removal of language barriers and knowledge of rights and obligations. Czech respondents recommend greater openness to other cultures. Latinos in the Czech Republic do not feel a larger cultural problems. They feel accepted by a Czech society.

Bibliografie

Aceña, P. M., Ruiz, E. M. 2005. Las consecuencias demográficas de la guerra civil . *Universidad de Salamanca*. [Online] Květen 2005. [Citace: 6. Březen 2010.] <http://web.usal.es/~jaortega/invest/OrtegaSilvestre-GC.pdf>.

Africanidade . 2009. 440 mil estrangeiros legais em Portugal. *Africanidade* . [Online] 7. Červenec 2009. [Citace: 22. Březen 2010.] <http://www.africanidade.com/articles/2728/1/440-mil-estrangeiros-legais-em-Portugal/Paacutegina1.html>.

Asociación de Amigos del Pueblo Marroquí. 2009. Entra en vigor la Ley de Extranjería, que amplía a 60 días el internamiento. *Asociación de Amigos del Pueblo Marroquí*. [Online] 13. Prosinec 2009. [Citace: 15. Březen 2010.] http://www.itran-marruecos.org/newitran/index.php?option=com_content&view=article&id=250:nueva-ley-de-extranjeria&Itemid=50.

Asociación martiana de cubanos residentes en República Checa. 2010. Convocatoria V encuentro de Cubanitos Residentes en Europa Praga 2010. *Sociedad Cultural Martí - Maceo*. [Online] 2. Duben 2010. [Citace: 17. Duben 2010.] http://www.sociedadculturalmartimaceo.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=69:convocatoria-v-encuentro-de-cubanos-residentes-en-europa-praga-2010&catid=36:eventos&Itemid=54.

Associação dos Industriais da Construção Civil e Obras Públicas. 2007. Nova lei de trabalhadores estrangeiros em vigor a partir do dia 3 agosto de 2007. *Associação dos Industriais da Construção Civil e Obras Públicas*. [Online] 3. Srpen 2007. [Citace: 21. Březen 2010.] http://www.aiccopn.pt/news.php?news_id=849.

Bade, Klaus J. 2000. *Evropa v pohybu*. Mnichov : C.H.Beck, 2000. ISBN 80-7106-559-5.

Barša, P. 2003. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury Brno, 2003. ISBN 80-85959-47-X.

Belt Ibérica S.A. Analistas de Prevención. 2005. Latin Kings: de Nueva York a Barcelona. *Seguridad Pública y Protección Civil*. [Online] 8. Duben 2005. [Citace: 6. Březen 2010.] http://www.belt.es/noticias/2005/abril/08/latin_kings.htm.

Botello, S., Moya, Á. 2010. El perfil de los 'Latin King' en España . *Terra noticias*. [Online] 17. Únor 2010. [Citace: 5. Březen 2010.] <http://noticias.terra.es/2010/espana/0217/actualidad/latin-king-perfil-reyes-latinos-espana-10-preguntas.aspx>.

British Council. 2007. Migrant Integration Policy Index Spain. *Spain - Overview*. [Online] 2007. [Citace: 21. Březen 2010.] <http://www.integrationindex.eu/integrationindex/2531.html>.

BussinesInfo.cz. 2010. Přehled zahraničních obchodních komor působících v ČR. *BussinesInfo.cz*. [Online] 26. Únor 2010. [Citace: 17. Duben 2010.] <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/nestatni-podpora-exportu/prehled-zahranicnich-obchodnich-komor/1001634/7780/>.

Caldwell, Ch. 2004. Europe needs its immigrants. *Financial Times*. [Online] 1. Květen 2004. [Citace: 20. Listopad 2009.] <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=626178051&sid=7&Fmt=3&clientId=85593&RQT=309&VName>. ISSN 03071766.

Castles, S. 1993. *The Process of Integration of Migration Communities*. Santa Cruz : Population Division of the United Nations Secretariat, 1993.

Cea D'Ancona, M. Á., Valles Martínez, M. S. 2009. *Evolución del racismo y la xenofobia en España*. Madrid : Ministerio de Trabajo e Inmigración, 2009. ISBN: 978-84-8417-350-2.

CEAR, Comisión Española de Ayuda al Refugiado. 2005. *La situación de los refugiados en España*. Madrid : Catarata, 2005. ISBN 84-8319-228-4.

CEPAL. 2006. *Migración Internacional, Derechos Humanos y Desarrollo en América Latina y el Caribe*. Montevideo : Naciones Unidas CEPAL, 2006.

Council of the European Union. 2008. V Latin America and Carriben - European Union Summit. *Council of the Eurepean Union*. [Online] 16. Květen 2008. [Citace: 12. Duben 2010.] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/100452.pdf.

Council of the Europe Union. 2002. Council of the European Union. *European Union-Latin America and Caribbean Summit*. [Online] 17. Květen 2002. [Citace: 14. Leden 2010.] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/70553.pdf.

—, **2004.** Council of the European Union. *Europe Union - Latin America and the Caribbean Summit*. [Online] 29. Květen 2004. [Citace: 15. Leden 2010.] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/80644.pdf.

—, **2006.** Council of the European Union. *IV.EU-LAC SUMMIT*. [Online] 12. Květen 2006. [Citace: 15. Leden 2010.] http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/89549.pdf.

Česko-brazilská obchodní komora. 2009. Česko-brazilská obchodní komora. *Česko-brazilská obchodní komora*. [Online] 2009. [Citace: 17. Duben 2010.] http://www.czbrcham.org/v%C3%ADt%C3%A1me_v%C3%A1s.

Český helsinský výbor. 2005. Xenofobie a rasismus - charakteristika. *ICM NIDM*. [Online] 2005. [Citace: 25. Březen 2010.] <http://www.icm.cz/xenofobie-a-rasismus-charakteristika>.

Český statistický úřad. 2010. Lidé a společnost. *Český statistický úřad*. [Online] 2010. [Citace: 17. Duben 2010.] http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001.

Člověk v tísní. 2002. Etnocentrismus, xenofobie a modely soužití odlišných skupin. *Varianty*. [Online] 2002. [Citace: 15. Březen 2010.] <http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/b01obecnatemata/09.pdf>.

ČTK. 2010. Přistěhovalci poslali z Česka domů téměř deset miliard korun. *iHNed.cz*. [Online] 15. Únor 2010. [Citace: 16. Březen 2010.] <http://ekonomika.ihned.cz/c1-40555440-pristehovalci-poslali-z-ceska-domu-temer-deset-miliard-korun>.

Diamant, J. 1995. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995.

Díez Bueso, L. 2008. Derechos y libertades. La incorporación de la participación política de los inmigrantes al ordenamiento jurídico español. *Dialnet*. [Online] 2008. [Citace: 10. Březen 2010.] <http://dialnet.unirioja.es/servlet/revista?codigo=411>. ISSN 1133-0937.

Disman, M. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9.

Drbohlav, D. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: "Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme"*. Praha : Slon, 2010. pracovní verze, v recenzi.

Drbohlav, D., Medová, L., Čermák, Z., Janská, E., Čermáková, D., Dzůrová, D. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: "Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme"*. Praha : Slon, 2010. pracovní verze, v recenzi.

Drbohlav, D., Uherek, Z. 2007. Reflexe migračních teorií. *Přírodovědecká fakulta Karlova univerzita v Praze*. [Online] 2007. [Citace: 25. Březen 2010.] <http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

Drbohlav, Dušan. 2000. *Mezinárodní migrace a pohyb obyvatelstva - pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)*. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2000.

El Mundo. 2009. Las claves de la nueva Ley de Extranjería. *el mundo.es*. [Online] 26. Listopad 2009. [Citace: 15. Březen 2010.] <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/11/26/espana/1259243898.html>.

Escofet, J. 2006. Els Latin Kings ja són una associació legal a casa nostra. *lamalla.cat*. [Online] 9. Srpen 2006. [Citace: 6. Březen 2010.] <http://www.lamalla.cat/localia/noticies/article?id=145544>.

Euractiv.sk. 2006. Občané "staré" EU kritizují příliv imigrantů. *Euroskop.cz*. [Online] 20. Říjen 2006. [Citace: 10. Březen 2010.] <http://www.euroskop.cz/38/6100/clanek/obcane-stare-eu-kritizuji-priliv-imigrantu/>.

European Agency for Safety and Health at Work. 2008. Observatorio Europeo de Riesgos: Muchos inmigrantes trabajan en Europa en penosas condiciones de seguridad y salud. *Agencia Europea para la Seguridad y la Salud en el Trabajo*. [Online] 17. Leden 2008. [Citace: 20. Březen 2010.] http://osha.europa.eu/es/press/press-releases/news_article.2008-01-09_MigrantWorkers.

European Commission. 1999. The Bulletin of the European Union. *Bulletin EU 6-1999 Rio Declaration*. [Online] Červen 1999. [Citace: 5. Únor 2010.] <http://europa.eu/bulletin/en/9906/p000448.htm>.

euroresidentes.com. 2009. Colombianos y peruanos podrán votar en las próximas elecciones municipales españolas. *Euroresidentes*. [Online] 20. Leden 2009. [Citace: 21. Březen 2010.] <http://www.euroresidentes.com/Blogs/inmigracion/2009/01/colombianos-y-peruanos-podrn-votar-en.html>.

Fonseca. 2003. Immigration in Portugal: recent trends, policy debates. *Universidade de Lisboa*. [Online] 11. Prosinec 2003. [Citace: 3. Březen 2010.] international.metropolis.net/events/Metromed/Fonseca_e.ppt.

Frištenská, H., Dluhošová, H., Boučková, P. 2004. *Průvodce pro cizince*. Praha : Občanské sdružení SLOVO 21, 2004.

Hening, D. 2009. Migrace. *AntropoWeb*. [Online] 21. Únor 2009. [Citace: 30. Březen 2010.] <http://antropologie.zcu.cz/clanek/migrace>. ISSN 1801-8793.

Hruška, B. 2010. Kauza mizejících cizinců. *Ekonom*. 2010, Sv. LIII, 51-52.

IDEA Final Conference. 2009. IDEA Policy Brief. *IDEA Final Conference*. [Online] 5. Duben 2009. [Citace: 30. Březen 2010.] http://www.idea6fp.uw.edu.pl/pliki/PB5_Portugal.pdf.

Informační centrum OSN. 2006. Cesta za nadějí: Ženy a mezinárodní migrace. *UN Bulletin časopis OSN v České republice*. 2006, 9.

Instituto Cervantes. 2010. Kulturní program na duben, květen a červen 2010. *Kultura v Institutu Cervantes*. [Online] 2010. [Citace: 17. Duben 2010.] http://praga.cervantes.es/imagenes/File/IC_pc_jaro2010.pdf.

Izquierdo Escribano, A., D. Lopéz De Lera, R. Martínez Buján. 2002. *Los preferidos del siglo XXI: la inmigración latinoamericana en España*. Granada : Universidad de Coruña, 2002.

Janská, E. 2002. *Adaptace cizinců v ČR*. Praha : Přírodovědecká fakulta Karlovy univerzity, 2002.

King, Russel. 2008. *Atlas lidské migrace*. Praha : Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1706-0.

Kolektiv Člověk v tísní. 2004. *Kdo chce žít v Česku*. Praha : autor neznámý, 2004.

Kosters, J. 2008. Migración y el servicio doméstico en América Latina: Comparación de normativas migratorias y laborales en algunos países de la región. *risalc.org*. [Online] 2008. [Citace: 6. Březen 2010.] http://www.risalc.cl:9090/archivos_recursos/476/MigracionyServicioDomestico_AmericaLatina.pdf.

Kostlán, D. 2008. Transnacionalismus. *Evropské město*. [Online] 2008. [Citace: 20. Březen 2010.] http://www.evropskemesto.cz/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=494.

Kymlicka, W. 2001. *Politics in the vernacular. Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*. Oxford : Oxford University Press, 2001. ISBN 0-19-924098-1.

Kysučan, Lubor. 2006. Historie uprchlictví. *Čtvrtletník Nesehnutí*. 2006, Sv. III., 7.

M. Kusz, A. 2007. Migration 4 media. *Migrační a azylová politika EU*. [Online] Únor 2007. [Citace: 10. Leden 2010.] <http://www.migration4media.net/node/12>.

Machado Bógus, L. M. 2004. *Entre o sonho o e a realidade: Imigrantes Brasileiros em Portugal*. Sao Paulo : Ciencias Sociais na Atualidade, 2004.

Maldonado, R. 2010. Remittances to Latin America and the Caribbean in 2009: the impact of global financial crisis. *The Multilateral Investment Fund*. [Online] 2010. [Citace: 5. Březen 2010.] <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=35101526>.

Malheiros, J. 2002. *Portugal seek balance of emigration, immigration*. Lisboa : Universidad de Lisboa, 2002.

Martínez Buján, R. 2003. *La reciente inmigración latinoamericana a España*. Santiago de Chile : Centro Latinoamericano y Caribeño de Demografía, 2003. ISBN 92-1-322189-4.

Martínez Pizarro, J., Villa, M. 2005. *International Migration in Latin America and the Carribean: a Summary View of Trends and Patterns*. New York : United Nations Secretariat, 2005.

Martínez, M. 2004. ¿Cuántos latinos viven fuera de su país? *BBC Mundo*. [Online] 4. Prosinec 2004. [Citace: 17. Duben 2010.] http://news.bbc.co.uk/hi/spanish/business/barometro_economico/newsid_4067000/4067725.stm.

Ministerstvo vnitra České republiky. 2008. Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník MV ČR*. [Online] 1. Listopad 2008. [Citace: 3. Listopad 2009.] <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

Ministerstvo vnitra. 2008. Udělení státního občanství České republiky. *Služby pro veřejnost*. [Online] 31. Červenec 2008. [Citace: 28. Duben 2010.] <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>.

Ministersvo práce a sociálních věcí České republiky. 2009. *Integrace cizinců v České republice*. Praha : Ministersvo práce a sociálních věcí České republiky, 2009.

Mishra, P. 2007. Emigration and Brain-Drain: Evidence from Caribbean. *The B.E. Journalist in Economic Analysis and Policy*. 2007, Sv. 1, 7.

Možný, I. 2002. *Česká společnost*. Praha : Portál, 2002. ISBN: 80-7178-624-1.

Murad, S., Hejtman, P. 2004. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004. ISBN 80-7040-704-2.

Nadace rozvoje občanské společnosti v rámci programu pro lidská práva. 2005. Regularizace nelegální migrace v České republice. *Sdružení pro integraci a migraci*. [Online]

8. Listopad 2005. [Citace: 5. Březen 2010.] http://www.uprchlici.cz/ppu/docs/regularizace-nelegalni-migrace-v-cr_20060613143500.pdf.

Niessen, J., Huddleston, T., Citron, L. 2007. *Migrant Integration Policy Index*. Brusel : British Council and Migration Policy Group, 2007.

Niessen, J., Schibel, Y. 2005. *Příručka o integraci pro tvůrce politik a odborníky z praxe*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. ISBN 80-86878-24-4.

Novinky.cz. 2010. Počet přistěhovalců ve Španělsku narostl za desetiletí šestinásobně. *novinky.cz*. [Online] 9. Únor 2010. [Citace: 21. Březen 2010.] <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/191596-pocet-pristehovalcu-ve-spanelsku-narostl-za-desetileti-sestinasobne.html>.

Núñez, G. 2008. "La comunidad latinoamericana es mi familia acá en Praga". *Český rozhlas*. [Online] 23. Červenec 2008. [Citace: 17. Duben 2010.] <http://www.radio.cz/es/articulo/106432>.

Odehnalová, K. 2006. *Integrace cizích státních příslušníků do české společnosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2006.

Oppenheimer, A. 2005. World Institute for Development Economics Research of the United Nations University . *Latin american "brain drain" maybe net positive in the end*. [Online] 17. Červenec 2005. [Citace: 5. Březen 2010.] www.wider.unu.edu/.../latin-brain-drain-miami-herald.pdf.

Palomino, M. 2004. Latino immigration in Europe: challenge and opportunity for mission. *Goliath*. [Online] 1. Duben 2004. [Citace: 20. Listopad 2009.] http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-460518/Latino-immigration-in-Europe-challenge.html.

Peixoto, J. 2005. *A Socio-political view of international migration from Latin America and the Caribbean: the case of Europe*. Mexico City : United Nations Secretariat, 2005.

Pellegrino, A. 2004. *Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy challenges*. Geneva : IOM International Organization for Migration, 2004. ISSN 1607-338X.

Pereira A., C. 2009. Nova lei dos estrangeiros tirou 53 mil brasileiros e ucranianos da clandestinidade. *Público*. [Online] 14. Červenec 2009. [Citace: 20. Březen 2010.] http://www.publico.pt/Sociedade/nova-lei-dos-estrangeiros-tirou-53-mil-brasileiros-e-ucranianos-da-clandestinidade_1391655.

Piore, M. 1979. *Birds of passage: Migrant labour in industrial societies.* Cambridge : Cambridge University Press, 1979. ISBN 978-0-521-22452-9.

Populační fond OSN. 2006. Cesta za nadějí: Ženy a mezinárodní migrace. *UN bulletin časopis OSN v České republice.* 2006, 9.

Portes, A. 1995. *The economic sociology of emigration.* New York : Russel Sage Foundation , 1995.

Quispe, J. 2010. Hacia dónde va la xenofobia en España? *Valencia Acoge.* [Online] 18. Březen 2010. [Citace: 20. Březen 2010.] http://valencia-acoge.org/index.php?option=com_content&task=view&id=249&Itemid=203.

Radačičová, S. 2010. Asociace pro mezinárodní otázky. *Priority španělského předsednictví EU v Latinské Americe, Asociace pro mezinárodní otázky.* [Online] 14. Leden 2010. [Citace: 6. Únor 2010.] <http://www.amo.cz/publikace/priority-spanelskeho-predsednictvi-eu-v-latinske-americe.html>.

Rodrigo, Raquel Aragón. 2003. *Abriendo puertas: Material didáctico sobre Educación Intercultural.* Madrid : ASDE, 2003. ISBN 84-87568-62-9.

Romero Valiente, J. M. 2003. La migración dominicana hacia España, factores, evolución y desarrollo. *Revue Européene des Migrations Internationales.* 2003, 19.

Sánchez, T. 2009. *La inmigración en España durante las primeras etapas de franquismo.* Madrid : Dykinson, 2009. ISBN 978-84-9849-447-1.

Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración. 2007. Plan estratégico de ciudadanía e integración 2007-2010. *Consejería de Política Social, Mujer e Inmigración.* [Online] Únor 2007. [Citace: 10. Březen 2010.] <http://www.carm.es/ctra/cendoc/doc-pdf/pub/ciudadania.pdf>.

soitu.es. 2009. España está agradecida con los inmigrantes latinoamericanos y no les cerrará las puertas. *www.soitu.es.* [Online] 26. Březen 2009. [Citace: 20. Březen 2010.] http://www.soitu.es/soitu/2009/03/26/info/1238105685_247691.html.

Solimano, A. 2004. *Globalization, history and international migration: a view from Latin America.* Ženeva : Internation Labour Organization, 2004. ISBN 92-2-116318-0.

Stienen, A. 2003. *Migrantes latinoamericanos indocumentados en Suiza y territorios urbanos contestatarios.* místo neznámé : Japan Center for Area Studies, National Museum of Ethnology, 2003. ISSN 13429159.

Stoisits, T. 1995. *Immigrant women and integration*. Strasbourg : Council of Europe, 1995. ISBN 92-871-5933-5.

Stojarová, V. 2004. Modely integrace imigrantů a jejich projevy v české politice. *Etnické menšiny a imigranti v české politice*. březen 2004, Sv. IV, 2-3.

Sůra, J., Hubený, J., Šašková, J. 2010. Ministerstvo práce chce brát místa cizincům a přihrávat je Čechům. *iDnes.cz/ Ekonomika*. [Online] 25. Březen 2010. [Citace: 30. Březen 2010.] http://ekonomika.idnes.cz/ministerstvo-prace-chce-brat-mista-cizincum-a-prihravat-je-cechum-p9k-/ekonomika.asp?c=A100324_202154_ekonomika_vel.

Šišková, Tatjana. 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Taran, A. P. 2007. Globalización y migraciones: desafíos para el desarrollo y la cohesión social. *Revista Trimestral Latinoamericana y Caribeña de Desarrollo Sostenible*. [Online] 2007. [Citace: 17. Duben 2010.] [http://www.revistafuturos.info/futuros17/glob_migracion.htm#\[1\]](http://www.revistafuturos.info/futuros17/glob_migracion.htm#[1]). ISSN 1913-6196.

Tedesco, L. 2008. Inmigrantes latinoamericanos en España. *UAM Universidad Autonoma de Madrid*. [Online] Březen 2008. [Citace: 14. Březen 2010.] http://portal.uam.es/portal/page/portal/UAM_ORGANIZATIVO/Departamentos/CienciaPoliticaRelacionesInternacionales/publicaciones%20en%20red/working_papers/4Laura%20Tedesco%2089_2008.pdf.

Triandafyllidou, A., Gropas, R. 2007. *European Immigration*. Hampshire : Ashgate Publishing Company, 2007. ISBN 978-0-7546-4894-9.

Uhlář, J. 2009. *Migrace mezi Španělskem a latinskoamerickými zeměmi*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.

UNHCR. 2009. *Ochrana uprchlíků*. Ženeva : autor neznámý, 2009.

Urbano Team. 2010. 2010 Latino Festival Urbano. *2010 Latino Festival Urbano*. [Online] 2010. [Citace: 17. Duben 2010.] <http://urbanofest.cz/>.

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. 2001. Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. *Uprchlíci v České republice*. [Online] 2001. [Citace: 15. Leden 2010.] <http://www.unhcr.cz/uprchlicr/?cid=82>.

Vágnerová, M. 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Vojtková, M. 2005. Teorie mezinárodní migrace. *socioweb.cz*. [Online] 20. Duben 2005. [Citace: 29. Březen 2010.] <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=113>.

Volek, S. 2002. Brettonwoodský měnový systém a jeho pád. *peníze.cz*. [Online] 1. Listopad 2002. [Citace: 20. Březen 2010.] <http://www.penize.cz/15160-brettonwoodsky-menovy-system-a-jeho-pad>.

Zlotnik, H. 1997. *Population growth and international migration 1965 - 1996*. Barcelona : Conference on international migration at century's end: Trends and issues, 1997.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník na téma integrace imigrantů ve společnosti

Příloha č. 2 – Cuestionario sobre la integración de los inmigrantes en la sociedad

Příloha č. 3 – Dotazník na téma integrace Latinoameričanů do české společnosti

Příloha č. 4 – Cuestionario sobre la integración de los latinoamericanos en la sociedad checa

Příloha č. 1

Dotazník (v českém jazyce)

na téma integrace imigrantů ve společnosti

Instrukce:

Dotazník je anonymní. V první části vyplňte základní informace, u dalších otázek buď zaškrtněte možnost, která nejlépe vystihuje váš názor nebo popište své vlastní zkušenosti a nápady.

pohlaví:

věk:

zaměstnání:

- 1) Jak vnímáte situaci imigrantů v české společnosti? Jaké tady podle vás zažívají přijetí?
- 2) Máte pocit, že politická situace je adekvátní k postavení imigrantů ve vaší zemi?

ANO NE

- 3) Chtěl/a byste se octnout v pozici imigranta v České republice? A proč ano a proč ne?
- 4) V čem jsou, podle vás, imigranti přínosem pro Českou republiku a v čem naopak přítěží?
- 5) Setkáváte se často ve svém okolí s imigranty? Při jaké příležitosti? Jaké jsou mezi vámi vztahy?
- 6) Znáte nějaké nestátní neziskové organizace, které se podílejí na integraci imigrantů do české společnosti?
- 7) Co si myslíte, že by se mělo udělat, aby došlo k lepší integraci imigrantů ve společnosti?

Velice děkuji za vaši ochotu.

Příloha č. 2

Cuestionario (en español)

sobre la integración de los inmigrantes en la sociedad

Instrucciones:

El cuestionario es anónimo. En la primera parte rellena los informaciones personales y continua marcando o escribiendo tu propia idea o experiencia sobre la pregunta.

sexo:

edad:

profesión:

- 1) Como aprendes la situación de los inmigrantes en la sociedad española? Qué acogida tienen en España?
- 2) Piensas que la situación política es adecuada a la posición de los inmigrantes?
SÍ NO
- 3) Querías estar en la posición de los inmigrantes en España? Y porque sí y porque no?
- 4) En que cosa tu piensas que los inmigrantes son el aporta para España y en que cosa ves que son el cargo?
- 5) Encuentras en tu alrededor muchas veces los inmigrantes? En que ocasión? Qué relaciones tienes con ellos?
- 6) Conoces algunos ONGs que en su programa tienen la integración de los inimigrantes a la sociedad española?
- 7) Qué piensas que se podría hacer por mejor integración de los inmigrantes a la sociedad española?

Muchas gracias por tu tiempo.

Příloha č. 3.

Dotazník

na téma integrace Latinoameričanů do české společnosti

Jsem: muž   žena

Národnost: .....

Věk: .....

Nejvyšší dosažené vzdělání: .....

Zaměstnání: .....

Datum: .....

1. Co Vás vedlo opustit vaši vlast?

- a) Ekonomická situace
- b) Vzdělání
- c) Partner
- d) Ekologická katastrofa
- e) Politický režim
- f) Jiná odpověď .....

2. Jak jste emigroval/a? Legálně Nelegálně

3. S kým jste emigroval/a?

- a) Sám/a
- b) S rodinou
- c) S přítelem
- d) Jiná odpověď .....

4. V jakém roce jste emigroval/a do ČR?

Od roku .....

5. Navštívil/a jste během svého pobytu v ČR svoji zemi?

Ano   Ne

6. Udržujete si kontakt se svou zemí?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne

7. Předtím, než jste dorazil/a do ČR měl/a měla jste doporučení.

- a) Kontakt na známou osobu
- b) Člena rodiny
- c) Přítel
- d) Informace z komunitní společnosti
- e) Jiná odpověď. ....

8. Plánujete usadit se v ČR natrvalo?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne
- e) Nevím

9. Proč jste si zvolil/a zrovna jako destinaci Českou republiku?

.....
.....
.....

10. Máte zde v ČR komunitu vaší vlasti?   Ano   Ne

11. Navštěvujete pravidelně komunitu Vašich krajanů?

- a) Rozhodně ano
- b) Někdy
- c) Rozhodně ne

12. Co pro Vás na začátku bylo největší překážkou v integraci do české společnosti?

- a) Finance
- b) Jazyk
- c) Příslušná dokumentace
- d) Zaměstnání
- e) Kulturní rozdíly
- f) Jiná odpověď .....

13. Navštívil/a jste během prvních měsíců nějakou NNO?   Ano   Ne

14. Pokud, jste označil/a „ano“, jaká to byla

organizace.....
.....

15. Měl/a jste problémy najít si zaměstnání?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne

16. Pociťujete dopady ekonomické krize ve svém životě?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne

17. Posíláte domů do vlasti nějakou finanční částku?   Ano   Ne

18. Pokud jste odpověděl/a „ano“ posíláte:

- a) Nepravidelně
- b) Pravidelně – každý měsíc
- c) Jiná odpověď .....

19. V jakém rozmezí se částka pohybuje?

- a) 1 000 – 3 000 Kč
- b) 4 000 – 6 000 Kč
- c) Jiná odpověď.....

20. Jak by jste ohodnotil /a vztahy s lidmi ve Vašem blízkém okolí?

- a) Velmi dobré
- b) Dobré
- c) Špatné
- d) Velmi špatné

21. Preferujete pobývat v prostředí, kde převažují Vaši krajané?

- a) Rozhodně ano
- b) Záleží: .....
- c) Rozhodně ne

22. Pokud jste měl/a či máte vztah s partnerem Čechem, pociťoval/a jste někdy problémy v kulturní odlišnosti?

Ano   Ne

23. Pokud jste označil/a „ano“ v jaké oblasti se problémy nejvíce nacházely?.....

.....
.....
.....

24. Udržujete si určité kulturní zvyklosti Vaší země i na území České republiky?

- a) Rozhodně ano
- b) Někdy
- c) Rozhodně ne

25. Pocítil/a jste někdy omezování vaší svobody a práv na území České republiky?

Ano Ne

26. Prezentoval/a jste někdy svoji kulturu občanům České republiky (např. přátelům, v NNO)?

Ano Ne

27. Využil/a jste někdy v České republice své dovednosti a znalosti, které jste získal/a ve své vlasti?

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Rozhodně ne

28. Máte blízké přátele mezi českými občany?

Ano Ne

29. Existuje něco v České republice, na co si tu nikdy nezvyknete?.....

.....
.....
.....
.....

Děkuji, za Váš čas, který jste obětovali na vyplnění tohoto dotazníku.

Autor: Bc. Jindřiška Čížková

Příloha č. 4.

Cuestionario

sobre la integración de los latinoamericanos en la sociedad checa

Sexo: hombre   mujer

Nacionalidad: .....

Edad: .....

Grado de la educación más alto: .....

Profesión:.....

Fecha: .....

1. ¿ Por cual de las razones abandonaste tu país?

g) Situación economica

h) Educación

i) Pareja

j) Catastrofe ecológica

k) Regimen político

l) Otra respuesta .....

2. ¿ Cómo emigraste? Legalmente Illegalmente

3. ¿ Con quién emigraste?

e) Solo/a

f) Con familia

g) Con amigo/a

h) Otra respuesta:.....

4. ¿ En qué año emigraste a la República Checa?

El año.....

5. ¿ Has visitado alguna vez tu país durante tu estancia en la República Checa?

Sí No

6. ¿ Mantienes contacto con tu hogar/patria?
- a) Mucho
  - b) Más o menos
  - c) Poco
  - d) De ninguna manera
7. Antes de llegar a la República Checa tuviste alguna recomendación o contacto?
- f) Una persona
  - g) Un miembro de la familia
  - h) Pareja
  - i) Comunidad de tu país o región en la República Checa
  - j) Otra respuesta: .....
8. ¿ Planeas quedarte en la República Checa permanentemente?
- f) Definitivamente sí
  - g) Puede que sí
  - h) Puede que no
  - i) De ninguna manera
  - j) Todavía no sé
9. ¿ Porque tu destino donde emigrar fue precisamente la República Checa?
- .....
- .....
- .....
10. ¿ Tienes en la República Checa comunidad de tu país?   Sí   No
11. ¿ Visitas regularmente alguna comunidad de tu país o de latinoamerica en la República Checa?
- d) Sí
  - e) A veces
  - f) De ninguna manera
12. ¿ Qué fue al principio lo más difícil para integrarte a la sociedad checa?
- g) El dinero
  - h) El idioma
  - i) La documentación
  - j) El trabajo
  - k) Las diferencias culturales
  - l) Otra respuesta:.....

13. ¿ Visitaste durante los primeros meses alguna ONG?   Sí   No

14. ¿ Si has marcado „sí“ cómo se llama la ONG?

.....
.....

15. ¿Tuviste algún problema al encontrar trabajo?

- e) Bastante
- f) Sí
- g) Poco
- h) De ninguna manera

16. ¿ Sientes impacto de la crisis económica en tu vida?

- e) Bastante
- f) Sí
- g) Poco
- h) De ninguna manera

17. ¿ Envias dinero a casa en tu país?   Sí   No

18. Si has marcado „sí“, envias dinero:

- d) No regularmente
- e) Regularmente – cada mes
- f) Otra respuesta:.....

19. ¿ Cual es la suma de dinero que envias relativamente?

- d) 1 000 – 3 000 Kč
- e) 4 000 – 6 000 Kč
- f) Otra respuesta:.....

20. ¿ Cómo te parece el trato de la gente a tu alrededor?

- e) Muy bueno
- f) Bueno
- g) Malo
- h) Muy malo

21. ¿ Prefieres estar en el entorno donde está la mayoría de la gente de tu país o región?

- a) Definitivamente sí
- b) Depende, de : .....
- c) De ninguna manera

22. ¿ Si tuviste o tienes una pareja checa sentiste algunos problemas en el sentido de la diferencia cultural?

Sí No

No tuve / No tengo

23. Si has marcado „sí“, cuales problemas?

.....
.....
.....

24. ¿ Mantienes algunas costumbres de tu país en la República Checa?

d) Bastante

e) Poco

f) De ninguna manera

25. ¿ Has sentido alguna vez restricción de libertad en la República Checa? Sí No

26. ¿ Has compartido alguna vez tu cultura con la gente de la República Checa ?
(por ejemplo en ONG, a amigos checos etc.)

Sí No

27. ¿ Has utilizado alguna habilidad o el conocimiento de algo propio de tu país en la República Checa?

e) Muchas veces

f) Algunas veces

g) Pocas veces

h) De ninguna manera

28. ¿Tienes muy buenos amigos entre los checos? Sí No

29. ¿ Existe algo en la República Checa a lo que nunca te acostumbrarías?

.....
.....

Muchas gracias por su tiempo en completar este cuestionario.

Bc.Jindřiška Čížková